RERVM GESTARVM

CHRISTOPHORI LANDINI

ALIORVMQVE

VIRORVM CLARISSIMORVM

PRO REP. LITTERARIA

COMMENTARIVS.

§. XXIII.

CHriſtophorus Landinus multiplici Graeci, ac Latini Sermonis cognitione inſtructus, ea, quae ſupra retulimus, ad promovenda utriuſque linguae incrementa feliciter geſſit. At quoniam ei *Petrus Mediceus* Filiorum ſuorum *Laurentii*, et *Iuliani* curam demandavit (1), ut facilius in eorum animis ad bene feliciterque vivendum praecepta configeret, ſtatuit diſputationes quas-

dam, quas Camaldulenſes appellavit, inſtituere. Anno igitur MCCCCLX. circiter *Landinus*, qui maximos in Philoſophia progreſſus fecerat, (a) una cum *Petro* fratre ſuo cum aeſtus vitandi, tum animi relaxandi gratia Pratum Vetus contendens in Camaldulam Silvam adſcendit antiqua Religione notiſſimam (3); in qua, dum vehementi, ardentique aeſtu ſyrius in mortales ſaevit, ſaluberrimo aere, ac temperatiſſimo caelo, per ſummam voluptatem frui licet. Dum itaque ad Heremitarum cellulas ſe conferret, nuntiatum illi fuit, paullo ante *Laurentium Mediceum* cum *Iuliano* Fratre illuc veniſſe, ſecumque e Florentina Vrbe, *Alamannum Rinuccinum* (4), *Petrum* (5) *ac Donatum Acciaiolum* (6), *Marcum Parentium* (7), et *Antonium Caniſianum* (8), viros litteratiſſimos adduxiſſe, qui cum a primis annis vim, copiamque dicendi, exactiſſima arte, et longa exercitatione conſequuti eſſent, pertinaci

dein-

deinceps, ac diuturno labore maxime in philoſophicis ſtudiis proceſſerant, et in *Platonis* doctrina, quae tum prope amiſſa ab inferis revocabatur, probati, et nobiles viri erant. *Oliverius* quoque *Arduinus* (9) vir ea tempeſtate *Ariſtotelis* ſectator acerrimus, adeſſe debuerat, niſi publicis negociis diſtentus fuiſſet.

(1) T. I. not. 5. p. 182.

(2) Hinc illum inter claros philoſophos recenſet *Petrus Lambecius in Prodromo Hiſtor. Literar.* Saeculi poſt *Chriſtum* natum XV. app. IV. Lib. II. §. V.

(3) Collegimus haec ex Prooemio ad Quaeſtiones Camaldulenſes impreſſas Florentiae An. MCCCCLXXII. circiter.

(4) *Alamannus Rinuccinus, natus Florentiae*, ait *Franc. Bocchius in eius Elogio, nobiliſſimo genere, optimis artibus adeo animum ſuum excoluit, ut ſe diuturno ſtudio clariſſimum effecerit*. Hunc *Pocciantes in Catalogo Scriptorum Florent. Marſilii Ficinii* auditorem fuiſſe teſtatur; at neque *Ficinus in Ep. ad Martinum Vranium, Epiſtolar. Lib. XI.* ubi diſcipulos ſuos enumerat, de *Alamanno* mentionem facit, neque hic in ſua ad *Philoſtratum* Praefatione, ubi Florentinos quamplures in literis illuſtres recenſet, quidquam de *Ficino* loquitur, quod profecto, non

non omiſiſſet, ſi eo magiſtro uſus eſſet. Praeterea id a *Bocchio* L. C. minime attingitur, qui tamen ait, *Rinuccinum Io. Argyropuli* in Graecis litteris fuiſſe diſcipulum. In celebri *Stroziana* Bibliotheca Cod. extat num. DXCV. in fol. autographus, in quo Epiſtolae *Donati Acciaioli* adhuc ineditae continentur: ex iis nonnullae ſunt *Rinuccino* noſtro miſſae, cuius non ſolum amicus, ſed comes etiam fuerat, dum *Acciaiolus* ab *Io. Argyropulo* Graecis litteris imbueretur. Inter reliquas, una legitur data Prid. Kal. Martii A. MCCCCLIV. dum *Alamannus* admodum adoleſcens erat, ex qua *Poggium Bracciolinum*, ſi non Praeceptorem, ipſius ſaltem moderatorem ſtudiorum fuiſſe arguimus. *Rinuccinus* igitur in bonis litteris adeo progreſſus eſt, ut brevi inter eruditos viros habitus fuerit. Et revera *Philelphus* ſenior in quadam *Ep. Lib.* XXXI. ipſum appellat *eruditiſſimum*, et *Landinus* in Lib. I. Camald. Diſp. inter viros litteratiſſimos eum recenſet, *qui cum a primis annis vim copiamque dicendi exactiſſima arte, et longa exercitatione conſequuti eſſent; vehementi deinceps, ac diuturno ſtudio maximos in Philoſophia progreſſus fecerant*. Et profecto ipſum omni doctrinarum genere eruditiſſimum appellat *Io. Neſius* in Libro MS. *de Moribus ad Petrum Medicem* Dialog. III. his verbis. *Ego una cum Alamanno Rinuccino amiciſſimo noſtro, ac omni litterarum genere eruditiſſimo relaxandi animi gratia Chartuſium me conferam*. Magnum in Patria ſua locum tenuit, et unus ex decemviris fuit, qui III. Kal. Dec. A. MCCCCXCV. calamitoſiſſimis temporibus Reipublicae gubernacula obtinuerunt, quin et optima ſtudia in

Pi-

Piſano Athenaeo inſtaurandi munus illi demandatum fuit. Obiit Florentiae A. MDIV. et in Templo *S. Crucis* ſolemni pompa ſepultus eſt in Gentilitio ſacello olim a *Thaddaeo Gaddio* ſaeculo XIV. egregie depicto. Hiſtoricam vitam *Apollonii* Thianaei a *Philoſtrato* ſcriptam Latine vertit, quam *Friderico Feretrano* dicavit. Dedicatoria vero Epiſtola in omnibus, quotquot vidi, editionibus deeſt. Ea autem legitur in Bibliotheca *Stroziana* Cod. MCCCCXIV. in fol. cuius initium eſt - *Ad illuſtrem Principem Federicum Feretranum Vrbini Comitem Alamanni Rinuccini in libros Philoſtrati de vita Apollonii Tyanaei in Latinum converſos Praefatio incipit* - Primus omnium *Alamannus* fuit, qui opus hoc in latinum tranſtulerit. In inſigni Bibl. *Laurentiana* Pl. LXVII. num. VIII. in nitidiſſimo Codice eadem verſio legitur cum Ep. ad Vrbini Comitem, cuius in fine haec adpoſita ſunt: *Excriptus Florentiae ſalutis noſtrae* A. MCCCCLXXV. *prima aeſtate fuit hic liber, anno poſtquam tranſlatus eſt iam tertio: ſed cum archetypo collatus, emendatusque* - Iam *Rinuccinus* verſionem ſuam A. MCCCCLXXII. abſolvit, et inedita adhuc in Bibliothecarum forulis deliteſceret, niſi *Philippus Beroaldus* ſenior hanc publici iuris feciſſet, ut ipſemet teſtatur in Praefatione ad *Baptiſtam Contium Io. Galeazzi* F. nobilem Mediolanenſem. Eſt autem alia editio, abſque ullo loci, aut anni indicio, quam *Gothofredus Olearius*, cui plurimum debet Graeco-latina operum *Philoſtratorum* editio, omnium primam fuiſſe putat: verum ex *Beroaldo* colligimus, Libros hoſce *Philoſtrati* ex Bononienſi Typographio *Benedicti de Hectore* deſinente ſaeculo

xv. prodiiſſe, qui et *Beroaldi* ipſius opuſcula A. MCCCCXCVII. MCCCCXCIX. MD. MDII. in quarto edidit. *Aldus* vero A. MDII. cum *Rinuccini* verſionem, tum Graecum *Philoſtrati* textum ſicut et *Io. Gymnicus*, recenſente *Gylberto Longolio*, A. MDXXXII. in lucem protulere. *Gylbertus* tamen *Longolius*, qui *Chriſtophori Longolii* patruus fuit, ſe omnia cum *Aldi* editione recognoviſſe aſſerit, et nonnullis in locis *Rinuccini* verſionem perperam criminatur. Eſt et alia editio Veneta Graeco-latina An. MDLXIX. à *Draudio* relata *in Bibl. Claſſica* p. MCCLXXXVIII. Verum Pariſienſis editio *Friderici Morelli* apud *Claud. Morellium*, A. MDCVIII. tam elegantia Characterum, quam textus correctione reliquas omnes longe ſuperavit, cui addenda etiam alia, quae cura *Oleari* prodiit. Tam egregio labore, qui *Rinuccinum* ſummis laudibus extollerent, non defuerunt. In primis vero *Vgolinus Verinus* in ſua *Flor. Illuſtrat.* honorificam de eo mentionem facit. *Zenobius Acciaiolus D. Dominici* alumnus in *Praef.* ad Verſionem *Euſebii Caeſarienſis* contra *Hieroclem*, quae poſt *Apollonii* vitam ſolet apponi, haec habet -- Qui, (ideſt liber) ſi ad manus olim *Alamanni Rinuccini*, veniſſet, utriuſque linguae ſtudioſi, Civis noſtri, qui temporibus his *Philoſtratum*, latine effecit, puto equidem in hoc potius vertendo laboraturum fuiſſe, aut illi ſaltem moderatorem hunc fuiſſe, correctoremque adiuncturum, ut ſicut tibi officioſus vir, doctis auribus, multarum rerum cognitionem, et Coſmographiae notitiam comparabat, ita facem quoque ad evitandos ſcopulos praetuliſſet. Verum illi quidem, quod pro rei argumento,

nullo

nullo malo conſilio profuit, laus eſt danda, neque vero ceteris, ſiqua maioris boni datur occaſio, relinquenda etc. *Bocchius* denique hac de re conſulendus eſt in Elogio *Rinuccini* noſtri pag. xx.

In Bibl. *Laurentiana* Pl. LXV. num. VII. volumen extat Membranac., quod *Plutarchi* vitas a multis auctoribus translatas continet, inter quas *Niciae*, et *Craſſi* vitae leguntur a *Rinuccinio* latine redditae, quae etiam editae in antiquis *Plutarchi* editionibus occurrunt. In Eod. Pl. num. x. Codex alter proſtat cum hoc titulo aureis literis exarato - *Alamanni Rinuccini in Niciae Athenienſis, Marcique Craſſi vitas ad Clariſſimum virum Petrum Medicem Praefatio incipit* - Ex eo apparet, duas haſce vitas numquam antea fuiſſe translatas, quas ſuorum ſtudiorum primitias appellat. Opus hoc indicare videtur *Verinus* loc. cit. ubi cecinit:

Qui Niciae, et Craſſi traduxit geſta Leonis,
Certaque Plutarchi triſtis ſolatia luctus,
Qui quoque Apollonium, totum qui circuit Orbem,
Convertit nobis, longum volitabit in aevum.

In ſecundo verſu aliam *Rinuccini* verſionem indicat, de qua paullo poſt.

In laudata Bibl. *Laurentiana* Pl. LXV. n. IX Codex eſt cum hoc titulo - *Alamanni Rinuccini ad Cl. Petrum Medicem in Agidis, et Cleomenis vitam liber incipit* - Ex proemio arguimus, eiuſmodi opus poſt *Niciae*, et *Marci Craſſi* vitas fuiſſe confectum. In laudato Cod. IX. extat quoque *Ageſilai* vita a *Plutarcho* conſcripta, et a *Rinuccino* latine reddita. In eodem Pl. n.

XI.

XI. alter eſt Codex cum hoc titulo - *Alamanni Rinuccini in Ageſilai Regis vitam ad egregium adoleſcentem Laurentium Petri F. Medicem Praefatio incipit* - De quinque hiſce vitis loquitur ipſe in Ep. ad *Fridericum* Vrbini Comitem, *Philoſtrato* praemiſſa.

Io. Andreas Epiſcopus Alerienſis in Corſica, qui primus *Plutarchi* vitas a variis auctoribus verſas edidit, auctorum nomina mire confundit, ut habet *Philelphus* in Ep. quam hac de re eidem Epiſcopo miſit, unde et *Rinuccinus* in Ep. ad Vrbini Comitem iure de hoc ipſo queritur. *Plutarchi* opuſculum, quod *conſolatio ad Apollonium* inſcribitur, latinum fecit, quod *Verinus* memoraſſe videtur hoc verſu -

Certaque Plutarchi triſtis ſolatia luctus.

Inter *Plutarchi* opuſcula Venetiis edita, alibique legitur: *De virtutibus mulierum Rinuccino interprete* - Eſt editio quaedam, quam Brixiae prodiiſſe credimus, cuius hic titulus - *Plutarchi de Cl. Mulieribus Rinuccino interprete* - Sequitur deinde *Paralellorum Plutarchi verſio*, quam ſenior *Guarinus* confecit.

Orationem in funere *Mathaei Palmerii* elucubravit, ut ex *Barptolemaeo Fontio* colligitur in Annal. MSS. ſuorum temporum ſub Anno MCCCCLXXV.

Eumdem etiam *Iannoctii Manetti* vitam ſcripſiſſe teſtis eſt *Bocchius* l. c.

Atque hic eſt *Alamanni Rinuccini* Operum Catalogus. *Bocchius*, et *Poccianus* ll. cc. illi adſcribunt etiam verſionem Epiſtolarum *M. Bruti*, et *Hippocratis* a quodam *Ranuccio*, ſeu potius *Rinutio*, qui a *Rinuccino* noſtro penitus differt, exaratam.

(5)

(5) *Petrus Acciaiolus* e nobiliſſimo genere natus, eximiae doctrinae vir fuit. Eiuſdem nonnullae extant Ep. MSS. *Pandolpho Pandolphinio* miſſae, quibus eum ob *Iannoctii* Patris obitum ſolatur. De hoc *Gamurrinius* loquitur Part. V. Nobil. Tuſciae Familiar. ubi de *Pandolphinis* agit, et *Io. Marius Creſcimbenius* in prima Claſſe Lib. V. Hiſt. Vulgaris Poeſeos: in ſecunda vero editione hunc inter Claros Poetas recenſet.

(6) *Donatus Nerei Acciaioli*, et *Magdalenae Pallae Strozae* F. natus eſt anno MCCCCXXVIII. In humanioribus litteris praeceptorem habuit *Iac. Ammannatum* Lucenſem, qui poſtea a *Pio* II. Cardinalis renunciari meruit. In gravioribus vero ſtudiis, et graecis praeſertim litteris a *Leonardo Arretino*, et *Carolo Marſuppino* eruditus egregie fuit. Annum agens aet. ſuae XX. A. MCCCCXLVIII. in urbe, et extra peſtifera graſſante lue, incaeptum ſtudiorum curriculum intermittere aliquantiſper cogitur, quae deinde ſub *Poggii*, et *Io. Argyropuli* diſciplina denuo auſpicatus eſt. Excitata tunc Florentiae privata quaedam Academia fuerat, quae *Donato* commodam eloquentiae ſuae palam demonſtrandae occaſionem praebuit; funebrem enim in obitu *Franciſci Vaivolae* Vngariae Ducis, qui contra Turcarum Imperatorem pro *Chriſtiana* Fide tuenda ſtrenue dimicaverat, orationem habuit, eodemque anno Commentaria in decimum Moral: *Ariſtotelis* librum confecit, quae deinde *Coſmo Medices* P. P. dicavit. Summam *Donati* in publicis negociis pertractandis ſagacitatem Florentina Reſp. animadvertens, A. MCCCCLXI. eum in Galliam ad *Ludovicum* XI.

qui

qui *Carolo* VIII. ſucceſſit oratorem miſit, ut vetus Regis foedus cum Florentino Populo renovaret, et in poſterum confirmaret. Hac adrepta occaſione, *Caroli* magni geſta a ſe latine edita huic Regi obtulit, cum Florentini omnes tanto urbis ſuae reſtauratori plurimum deberent. Haec MSS. extat in noſtra Bibl. Cod. Chart. in fol. cum hoc titulo *Proemio di M. Donato Acciaioli alla vita di Carlo Magno a Lodovico Cristianiſſimo Re di Francia* A. MCCCCLXV. Rex vero, ut palam faceret ſe *Donati* munus aequo animo excepiſſe, inter ſuos Conſiliarios eum adſcivit, ac Magiſtri cubicularii titulo cohoneſtavit. Idque aetatis ſuae A. XXXII. dum in Gallia degeret, conſequutus fuit. In Patria vero ſua, cum annum ageret XXXV. unus ex Supremi Magiſtratus Prioribus deſignari meruit, quo in munere obeundo conſanguineum ſuum *Io. Oricellarium* collegam habuit. Publico functus miniſterio librum conſcripſit, ut oſtenderet difficilius eſſe recte operari, quam contra. Oeconomicum quoque ſermonem exaravit pro laudato *Oricellario*, quo ad effuſas eius divitias, et ad *Filiorum* numerum, totamque familiam reſpexit, declaravitque horum omnium uſum ſine doctrina, doctrinam autem, ſine iis, in ſe ipſa inutilem prorſus eſſe. A. MCCCCLXIV. *Coſmo Medices* fatis ſublato *Donati* Amico optimo, ut ipſe *Coſmus* Florentiae publico decreto Pater Patriae renunciaretur, curavit: *Petro* vero eius F. gubernacula Reip. adepto labores ſuos inſcripſit, et deinceps cum eiuſdem *Petri* Filiis firmiſſimam ſervavit amicitiae fidem, quam clarius oſtendit, dum publici aerarii munus admi-

miniſtraret. Piſtorii in ſeditionibus ſedandis ſe mire geſſiſse traditur, itemque ſumma dexteritate uſus fuit Volaterris, dum ibi poſt *Petri Medicei* obitum dux merito renunciaretur. Paullo poſt, cum *Donatus* ad Mediolani Ducem orator mitteretur, eum, una cum Neapolitano Rege, in Florentinorum foedere iunxit. Legatus quoque ad Pontificem *Paullum II.* renunciatur, cum decumas univerſo Orbi Chriſtiano, belli conficiendi gratia in Turcas a *Pio* II. incoepti, impoſuiſſet. Defuncto *Paullo*, *Siſtus* IV. ſucceſſit, ſtatutaque de more a Rep. legatione, ut de nova dignitate Pontifici gratularentur, *Laurentius Mediceus*, *Dominicus Martellus*, *Petrus Minerbettus*, unaque *Donatus* Romam miſſi fuerunt, quorum poſtremus elegantiſſimam orationem dixit die III. Octobr. MCCCCLXXI. quae in Cod. Chart. Bibl. Laurent. adſervatur Pl. LIII. Cod. XXIII. Volaterris deinde ſeditione exorta, Reip. Decreto, auxilio a Senenſibus implorato, Vrbem in Florentinorum ditionem redegit. *Donatus* vero in Patriam reverſus, ad Iuſtitiae Signiferatus dignitatem An. MCCCCLXXIII. evectus fuit, eaque occaſione *Ariſtotelis* Politicorum libros in compendium redegit. Mediolanum deinde Reip. Orator ſe contulit, ubi paullum commoratur, cum novae legationi ad Galliae Regem praeficeretur, in qua voti compos factus fuit. Gallos enim, ut Florentinis mercatoribus in mari ab iisdem depraedatis, quicquid eripuerant, redderent, ſumma dexteritate coegit; et ipſe Rex damnum Florentinis inlatum pecunia ſua reparavit. Cum autem Mediolanenſium res maxime turbarentur *Galeacii* Ducis obitu, qui a tribus coniuratis

ade-

adoleſcentibus interfectus, filios ſub Matris poteſtate reliquerat: cumque ea occaſione novi aliquid a Pontifice praeſertim plerique pertimeſcerent, Florentini *Acciaiolum* Romam miſerunt, qui, licet *Sixtus* nihil *Laurentio Mediceo* faveret, magnam tamen ineundae pacis ſpem habuit, unde Florentiam reverſus diutius ibi commoratus non eſt; talis enim ira accrevit, *Pactiana* in *Mediceos* proceres coniuratione detecta, ut rurſus ad Pontificem miſsus fuerit. Et quamvis periculum ſubiret maximum, parendum ſibi tamen duxit. *Laurentius* accuſabatur, quod Eccleſiaſticam immunitatem violaſſet, dum *Franciſcum* Piſanum Archiepiſcopum laqueo ſuſpendi iuſſiſset, ac *Riarium* Cardinalem Nepotem eius in carceres, coniurationis, ut ferebatur, participem, detruſiſſet. Vix igitur Romam *Donatus* venit, cum Florentini mercatores in *Adriani* mole clauſi fuerunt, deeoque idem fieri decretum, verum in propriis aedibus detentus fuit. Ipſe autem Florentini Populi maieſtatem contra omnium gentium iura fuiſſe tali pacto violatam valde conqueſtus, ut primum liber evaſit, propere Florentiam contendit, in quam, Papali excommunicatione indicta, apertum, & iamdiu cogitatum bellum intulit. Cum igitur Patria in magno diſcrimine verſaretur, a Florentinis implorato Galliarum Regis praeſidio, nec non Venetorum, Mediolanenſis, ac Ferrariae Ducis Legatis in unum Mediolani collectis, una congredi conſtituerant, ut ibi quid cum Pontifice, ac Neapolitano Rege, qui ſe ei comitem adiunxerat, agendum eſſet, decerneretur. Et quamvis *Donatus* ob ante actas legationes pluribus angere-

tur

tur incommodis, illuc tamen contendere nulla interpoſita mora voluit, qui tamen Vxori, ſe ab eo itinere ineundo deterrenti, dicitur reſpondiſſe. *Quid me oras? ergo ne urbe tota laborante nos ſoli requieſcemus?* E patria itaque profectus cum Mediolanum perveniſſet, declinante *Iulio* menſe, vix de rebus publicis agere coeperat, quum ipſum dira febris oppreſſit, qua nihil obſtante numquam a conſcribendis litteris deſtitit. Verum ingraveſcente morbo, obiit v. Kal. Septemb. An. MCCCCLXXVIII. Quae cum ita ſint, errare mihi videtur *Fontius*, dum in Annalib. ſuor. Temp. MSS. in Bibl. Riccard. in fol. N. num. MXXXIX. ait ſub eodem Anno. *Donatus Acciaiolus genere, ſcientia, moribus ornatiſſimus, mihique ſemper, propter mutuum in me amorem colendiſſimus, dum ad Ludovicum Francorum Regem Florentinorum Legatus proficiſcitur, in febrim incidens, Mediolani obiit V. Kal. Septembr. nono, et quadrageſimo aetatis anno &c.* Cadaver in patriam relatum, et in Chartuſio Coenobio, extra Florentiam, in Sepulcro Gentilitio conditum eſt. Florentinus Populus eius exſequias publico aere celebravit, et *Chriſtophorus Landinus* ante demortui aedes inſigni oratione eum Laudavit. Novem filios moriens reliquit, quibus Flor. Populus tutores adſignavit *Laurentium Mediceum*, *Thomam Rodulphium*, *Franciſcum Carneſecchium*, et *Io. Bonſium*. Eius heredibus onera imminuit, ac filias a publico dotandas eſſe decrevit. *Philippus Iuncta*, qui *Roberto* eius F. *Quintiliani* operum editionem dicavit Florentiae impreſſam A. MDXV. haec de *Donato* habet. Has tam diligentes recognitionis lucubrationes ſuas Tuo potiſſimum nomini

nun-

nuncupandas volenti mihi, perſuaſit, quod eo eſſes nobiliſſimae familiae ſplendore, tanta bonarum artium eruditione, quae Cll. maioribus Tuis, ac proxime a *Donato* parente Tuo praeſtantiſſimo viro, ſuis ſcriptis immortali, tibi haereditaria eſt etc. Praeter Commentaria in Ethicam *Ariſtotelis*, in quatuor Phyſicae libros, quemadmodum etiam in illos de Anima, *Leonardi Arretini* Hiſtoriam Italice vertit, duas *Plutarchi* vitas latine reddidit, alteram *Alcibiadis*, *Scipionis* alteram. Aliae deinde eiuſdem e Graeco in Latinum verſiones extant in Bibl. Abbatiae Faeſulanae Canonicorum S. *Salvatoris*. Hunc natura mediocri corpore, ſed firmiſſimis viribus ditavit, quem etiam tam egregia forma praeditum fuiſſe tradunt, ut eius adhuc adoleſcentis effigies in publicis aedibus in Veteris ſcalae angulo collocata fuerit. Quam ſupra retulimus de *Donati Acciaioli* geſtis brevem narrationem, ex quibuſdam ſcriptis, excerpſimus, quae apud nos ſunt, cum hoc titulo. *Vita di Donato Acciaoli Gentiluomo, e Filoſofo Fiorentino cavata dalla diſteſa deſcritta da Angelo Segni* - Elegantiſſimam *Landini* Orationem in eius funere habitam adſervamus, quam his verbis memorat in Apologia Vrbis Florent. - *Donato Acciaiolo ancorchè foſſe dato tutto alla Filoſofia, nondimeno riempiè gli ſcritti ſuoi di molta eloquenza. Compoſe di molte Opere, e diverſe ne traduſſe dal Greco, ſiccome noi raccontammo nell' orazione funerale, che noi facemmo nella ſua morte. Morì l' anno* MCCCCLXXVIII. *del meſe di Agoſto.*

(7) *Marcus Parentius Petri Hiſtorici* pater fuit, cuius hiſtoria ab Anno MCCCCLXXVI. uſque

uſque ad Annum MCCCCCXVIII. MS. adſervatur in Codicibus Florentinis.

(8) *De Antonio Caniſiano.* vid. ea, quae diximus T. I. num. IX. pag. 165. ſeq.

(9) *Oliverius Magiſtri Thaddaei Cambini de Oliveriis*, e nobili genere ortus eſt, ut ex hiſtor. Florentinar. familiar. a *Petro Monaldio* conſcripta deprehenditur, dum ait - *La famiglia de' Boccacci, detti ancora Ardovini da un meſser Ardovino Dottor di Legge, ebbe origine da Signa. E graduita di otto Signori, il primo nel* MCCCCII. *fu Domenico di Aleſſandro. Di loro fu Oliveri Canonico Fiorentino aſſai dotto in greco, e in latino.* Hic adhuc iuvenis, tantam liberalibus ſtudiis navavit operam, ut brevi, ſummam doctrinae laudem adſecutus fuit: quare in Piſarum Gymnaſium, ut iuventutem in philoſophia inſtitueret, a Flor. Rep. arceſſiri promeruit, ibique teſte *Poccianto* l. c. *Franc. Diaccetum*, et *Franciſcum Verinum* Auditores habuit. Peripateticae doctrinae ſectator acerrimus evaſit, ut *Chriſtophorus* noſter in Quaeſtionibus Camaldulenſibus loquitur, et *Marſ. Ficinus* in ſuis Epiſtolis, et praecipue in Ep. data *Laurentio Mediceo* pag. XXVII. prior. edition. *Donatus Acciaiolus* ei ſeguentem Ep. mittit, quae inter eius MSS. Ep. occurrit in Biblioth. *Strozziana* Cod. DXCV.

OLIVERIO ARDVINO.

Virtus tua, et amicitia noſtra poſtulat, ut ubicumque occaſio tulerit, honori tuo non deſim, utinamque declarare poſſim, quanti te faciam, quibuſque praemiis dignam iudicem do-

ctri-

ctrinam tuam. Sunt plerique, qui omnes machinas adhibent ad conſequendos aliquos dignitatis gradus, et quiſque ſuos habet fautores. Verum ſatis habet fautorum, qui virtutem habet. Quod vero ad me attinet, acceptis litteris tuis, hanc brevem Ep. ſcribendam putavi, ut Tibi perſuadeas, ea, quae Te velle, quaeque ad ornandam virtutem tuam pertinere arbitrabor, me liberaliſſime eſſe facturum. Vale x. Maii MCCCCLXXI.

In quadam charta *Dominici Fighinenſis* publici tabellionis ſub A. MCCCCLXXIX. appellatur: Eximius artium Doctor D. Oliverius Magiſtri Thaddaei Cambini De Ardovinis Presbyter Flor. et actu legens Piſis Philoſophiam - Alibi vero dicitur ab eodem Notario ſub A. MCCCCLXXXXVII. Decretorum doctor, et ſacrae paginae Profeſſor, Canonic. Flor. et Rector Eccleſiae S. Mariae Vghi de Florentia. Clarus habitus eſt, non ut *Poccianti* tradit A. MD. ſed A. MCCCCXCVII. VII. Kal. April. de eius obitu ita loquitur *Petrus Parentius Marci* in Hiſtor. Flor. ſuorum temporum, quae autographa in *Stroziana* adſervatur Cod. CCXCV. in fol. *Morì Mes. Olivieri Ardovino Canonico di S. Maria del Fiore, et Filoſofo excellentiſſimo, quanto ai tempi ſuoi Italia aveſſi: di che la Città noſtra fece grandiſſima perdità. Leggeva Filoſofia pubblicamente con ſalario di fior.* D. *Franc. Sanſovinus* in additione ad Apologiam Florentinorum, *Dantis* operi praemiſſa, de eodem ait, *Olivieri Arduino Canonico di S. Reparata leſſe a Piſa Filoſofia con ſua grandiſſima gloria, e ſuoi diſcepoli furono il Diacceto, e Franc. Verini filoſofo molto onorato dell' Accademia Fiorentina.*

§. XXIV.

§. XXIV.

ITaque recta in eam cellulam *Landinus* profectus, in qua ſocii itineris difficultate aliquantum defatigati vires reficiebant, illos ſedentes invenit, qui vix ac novum hoſpitem praeter omnium exſpectationem intuentur, ſubito gaudio ſurrexerunt, atque poſt illa, quae inter familiariſſimos primo congreſſu dici ſolent: Nihil, inquit *Laurentius*, exoptatius evenire potuit, quam quod nos in huiuſcemodi ſolitudine, *Landine*, offenderes. Nos enim per aliquot dies, dum intenſiſſimis caloribus omnia exuruntur, ab urbanis rumoribus huc eo conſilio devenimus, ut horum montium amoenitate, ac temperatiſſimo caelo, fruamur, et in aliqua animi voluptate verſemur. Spero itaque, ſi hiſce te Philoſophis adiunxeris, nullum nos iucunditatis, ſuavitatiſque, genus eſſe deſideraturos. Ad haec quum reſpondere

Landinus iam coepiſſet, ſubita res orationem interrupit. Nuntiatum eſt enim, *Leonem Baptiſtam Albertum* (*) paullo poſt adfuturum, nuper Roma profectum, qui quum via Arretina in Figlinenſi agro apud *Marſilium Ficinum* (*), *Platonicorum* ſcriptorum interpretatione, et defenſione, clariſſimum, divertiſſet, ſtatuerunt communi conſilio non prius Florentiam ire, quam totam Caniculam inter Caſentini tempe declinaſſent. Hi igitur quum iam ad Coenobium deveniſſent, dimiſſis equis, lento paſſu, una cum *Mariotto* Camaldulenſi antiſtite (*), viro et religione, et doctrina probato, ad novos hoſpites conveniendos, ſummo ardore ſimul adeundi, et colloquendi incenſi, obviam proceſſerunt; et pluribus ultro citroque habitis verbis, reliquum diei (ad occaſum enim iam Sol vergebat) in *Baptiſtae* ſermonibus conſumtum eſt. Erat enim vir ille omnium, quos plura iam ſaecula nove-

rint,

rint, omni humanitatis, ac ſalium, genere cumulatiſſimus.

(1) *Leonis Bapt. Alberti* ſcripta nonnulla autographa a nobis adſervantur. Huius vita inedita ab Anonymo ſcripta exſtat in Codice chartac. Bibliothecae *Magliabechianae*. Hiſtoria quoque Coniurationis *Porcariae* ab eodem *Alberto* conſcripta in Codice Florentino adſervatur. *Bernardus Oricellarius* in Collectione Rom. Antiquitatis ad *Pallantem* filium MS. in Biblioth. V. Cl. Subdecani *Riccardi*, *Albertum* noſtrum nominans, haec addit -- Vir ſane Architecturae peritiſſimus, ut eius ſcripta indicant; et qui in proſequendis antiquitatum monumentis, huius aevi omnes facile ſuperavit -- De eo loquuti ſumus Tom. I. p. CLXIII.

(2) *Marſilii Ficini* vitam ſcripſit *Io. Curſius* diſcipulus. Exſtat M S. in Cod. Bibl. *Strozianae*, quam penitus ignoravit *Georgius Schelhornius*, qui nuper eius pro litteraria Rep. geſta collegit, in *Amoenitatibus Litterariis* Tom. I. In Epiſt. *Antonii Alcii* ad *Petrum Coſmae* F. *Medicem*, quam videre eſt in P. I. *Collect. Coſmianarum Bartolemaei Scalae* in Bibl. *Laurent.* Cod. Membranac. in I V. P. LIV. num. X. et alibi haec leguntur -- Quid enim eam memorem? quod „ nullus alius ingenuis, nullus bonis, nullus „ egregia indole adoleſcentibus, eo (ideſt „ *Coſmo Mediceo*) plus favit, plus eos dilexit, „ plus iuvit. En *Marſilius Ficinus* noſter ma- „ gna indole iuvenis adeſt teſtis. Ei enim, „ et domus in urbe ab eo coemta; fundus „ autem dono datus, ut nulla inopia; nulla

 „ ſol-

„ ſollicitudine anxius; litteris operam dare„ iugiter valeat etc. -- *Ficini* quoque ſaepius meminit *Nic. Valorius* in *Laurentii* Vita. Vide ea, quae diximus Tom. I. p. CL. et ſeq.

(3) Hic eſt *Mariottus Allegrius*, ad quem plures miſit Epiſtolas *Ambroſius*, quae publica luce donatae, opera Cl. *Laurentii Mehus*, brevi prodibunt.

§. XXV.

POſtero die, quum iam omnes conſurrexiſſent, ac ſacris interfuiſſent, placuit, valetudinis voluptatiſque cauſſa, per ſuperiorem Silvam montis iugum ſpectantem, deambulare: paullatimque eo deventum eſt, ubi in florido prato fontem limpidiſſimum latis, umbroſiſque, ramis patula fagus intexerat. Hic *Baptiſta*: En vobis, inquit, optimi viri, arbor ipſa, et rivus ſuavi murmure perenni e fonte decurrens, platani, atque ſedilia undequaque, a natura quidem inchoata, paſtorali autem opera paullum elaborata, commodiſſime nos recipient,

ut

ut poſt hanc per acclivem locum deambulatiunculam in amoeniſſimo hoc loco ſiſtamus. Poſtquam ita reſederunt, perbeatos eſſe dixit illos, qui quum litterati ſint, in aliud tempus reiectis publicis privatiſque curis, in aliquam ſolitudinem diſputandi gratia ſe conferunt. Atque hic *Laurentium Mediceum*, qui nondum iuventutem exegerat, cum *Leone Baptiſta Alberto*, *de duplici, quod proprium hominis ſit, vivendi genere* diſceptantem *Landinus* induxit, oſtenditque hominem, neque ad inertiſſimum ocium, neque ad deſidem voluptatem, caſu natum; ſed ad maximarum, divinarumque, rerum cognitionem, aut ad praeclariſſimas quaſdam et humano generi ſalutares artes excolendas, a ſummo rerum omnium Opifice eſſe procreatum. Poſtquam vero ea de re ſatis diſputatum fuit, commodo itinere ad cellulas rediere.

§. XXVI.

VIx igitur bene poſtera dies illuxerat, quum ad ſacra arceſſuntur, quae idcirco matutino tempore *Mariottus* peragenda curaverat, ut maius ad *Baptiſtam* audiendum diei ſpatium ſupereſſet. Peractis itaque ſacris, illos circumduxit *Mariottus*, qua natura eorum locorum ad ſummam voluptatem adliceret, tum etiam, qua multa priſcorum virorum monimenta ſanctitatis, ac vitae auſteritatis, exſiſtunt; ut eſſet, cum oculorum ex regionis amoenitate, tum mentis, atque animi, ex antiquae Religionis veſtigiis tanta voluptas, ut prius ad fontem pervenirent, quam a limine pedem protuliſſe animadverterent: Quod quidem eis ſatis ex ſententia ceſſit; celerrime enim, nulloque incommodo, illuc devenere, ubi quum conſediſſent, *Baptiſta Albertus*, quae ſint ſcitu homine libero digna ſedulo perquiſivit. Verum ante-

antequam dicere inciperet, ſeorſim de bonorum, malorumque, finibus nonnulla protulit, licet de iis in heſterna diſputatione, ſed alia quadam ratione, egiſſet. Tunc enim quae potiſſimum via nos commodius illuc perduceret, quaerebatur; nunc vero, quid illud ſit, quo duci optamus, inveſtigandum ſupererat: atque hanc quaeſtionem duo *Acciaioli* fratres, et *Alamannus Rinuccinus* egregie illuſtrarunt. Quapropter quum abunde *Laurentio Mediceo* ſatisfactum eſſet, Solque iam ad meridiem vergeret, omnes, hortante *Mariotto* hoſpite liberaliſſimo, ſurrexerunt, illumque ſequuti hilares ad reficienda corpora conceſſere.

§. XXVII.

VErum quum matutino tempore ad conſuetum locum ſe contuliſent, mira *Albertum* audiendi cupiditate inflammati, voti compotes facti ſunt: ille enim,

ut *Laurentio* morem gereret, *Virgilii* mentem aperuit, declaravitque in *Virgiliano* opere quaedam ſiccitate ſua, atque ariditate, placere; quaedam vero, veluti floſculis illuſtrata, et diſtincta, delectare; eſſe denique cuncta eo artificio conſtructa, ut inde omnia ad omne eloquutionis genus exempla in promtu habeas. Notavit etiam quam diligens antiquitatis, et non modo noſtrarum rerum, ſed et Graecarum, omniumque nationum inveſtigator *Virgilius* exſtiterit, quam priſcorum verborum obſervantiſſimus, quam concinne quaedam nova ex ſe formaverit, quam proprie omnium vim tenuerit, quam inſtructus iure civili, et augurum caeremoniis, fuerit. Hiſce breviter perpenſis, quod magis in obſcuro latebat, et a nullo ex ordine patefactum fuerat, quod neque grammaticus, neque rhetor noverat, ex internis Philoſophiae arcanis eruit, demonſtravitque, quid *Maro* de *Aeneae*

erro-

erroribus, deque eius in Italiam adventu, ſibi voluerit. Ad *Didonis* amores producta diſputatio haec fuerat, quum *Mariottus*, tum diei ſpatio iis, quae dicta erant, conſumto, tum multitudine eorum, quae adhuc dicenda ſupererant, admonitus, ut in quartam diem orationem protraheret, hortatus eſt, et *Baptiſtam Albertum* manu prehendens, ad cellulas, ubi menſae paratae erant, reduxit.

§. XXVIII.

QVarta denique die, quum eodem veniſſent, *Albertus* reliquum diſputationis in *Virgilianas* allegorias inſumſit, atque in hunc ferme modum finem doctis hiſce diſceptationibus impoſuere. O felicia profecto ea tempora! O beatiſſimi, omniumque linguis, ac litteris celebrandi, nobilium noſtrorum mores: quippe qui, ut ex

huius Hiſtoriae progreſſu clarius patebit, non vili deſidiae, atque inani faſtui, addicti doloſas ſaltatrices, et garrulos hiſtriones fovebant, ac pro viribus promovebant, ut cum ſummo Florentini nominis dedecore, infelici hac tempeſtate, non ſine lacrimis intuemur; ſed plerique, aut in mercatura magna dexteritate exercenda, ingentem auri, argentique vim congerebant, aut praeclara ſtudia, ac praeſtantiſſimas facultates, excolendo, immortale ſibi nomen apud poſteros adquirebant. Atque haec notata ſint obiter, ut nobilis Florentina iuventus ſe a parentum tramite longe aberraſſe animadvertens tandem reſipiſcat, et diu deperditum ſtudiorum curriculum rurſus ingrediatur. Vt vero ad Hiſtoriam noſtram revertamur, memoratas Diſputationes confeciſſe *Landinum* conſtat, ut *Laurentium*, et *Iulianum*, *Mediceos* optimis, ac ſaluberrimis, praeceptis ad honeſte vivendum imbueret (a).

No-

Noverat enim, neminem nec ſe, nec Remp. optime poſſe regere, niſi prius et iis virtutibus, quae vitam, moresque, componunt, animum ab omni corporea labe expiaverit; et iis, quae rerum maximarum cognitionem ſuppeditant, illum iam purgatum ita illuſtraverit, ut quid ipſe, quid reliqui homines ſint, et quam ad rem a ſummo Deo fuerint procreati, recte pernoſcat.

(1) Conſule harum Diſputationum initium, unde haec hauſimus. In fine vero Lib. IV. ita loquens inducitur *Laurentius* - *Iamdudum quid agas video, o Baptiſta, ac pro eo maximas tibi gratias habeo. Quis enim non videat, univerſam hanc diſputationem non ſolum meis precibus datam, verum etiam ad me, fratremque meum, erudiendum elaboratam? Nam etſi ceteri, qui adſunt omnes mirifice tua oratione delectentur; tamen eſt eorum aetas, ac doctrina huiuſmodi, ut etiam ſine duce per ſe haec omnia cognoſcere valeant. Hos igitur duos erudiendos quum ſuſceperis etc.* - - Conſulenda quoque ea ſunt, quae diximus Tom. I. p. CLXXII. et p. CLXXXII. in Notis. Has Diſputationes pluribus in locis ſuorum Operum *Landinus* commemorat: in Comment. ad *Dantem* Flor. edit. An. MCCCCLXXXI. p. V. p. XLII.

p. XLII. a tergo, p. CXIV. p. CLVI. a tergo, p. CLXXXII. In *Horatio* Lib. II. Ode III. p. CIII p. CLVIII. p. CCXXVII. p. CCXXXII. In *Virgilio* p. XCII. p. XCIV. p. XLII. De iiſdem meminit etiam in Dedicatione *Virgilii* ad *Petrum Medicem*, et in Praefatione ante *Plinianam* verſionem adpoſita. Si vero, quantus *Landini* in alumnum ſuum *Laurentium* amor fuerit, cognoſcere cupias, vide ſis eiuſdem Praefationem in *Virgilium*.

§. XXIX.

TAm praeclara colloquia litteris *Landinus* tradidit, quae deinde in volumen redacta A. MCCCCLXX. *Friderico Feltrio* Vrbinatum Principi erudita praefatione conſecravit (*a*). Erat ille, veluti noſter praedicat, in conficiendis praeliis maxima celeritate, ac conſilio praeditus, planeque Punicis artibus *Annibalem* aequabat, quo nemo umquam callidius inſidias paraſſe, nemo peritius inſtruxiſſe aciem, nemo arma promtius, atque ferocius, expediiſſe traditur. Enimvero praeoccupare imminentium hoſtium conſilia, muni-

munitiora loca caſtris circumdare, hoſtes imagine committendae pugnae diſtinere, diuque ludificare, ac denique, mora longi laboris atque vigiliae pertaeſos, alacri, repentinoque impetu ſuperare, conſueverat. Hanc perpetuam bellicae laudis exiſtimationem ſplendidiſſime in eo cumulabant litterarum honos, et magnificentiae ſtudium. Praetorium enim amplitudine, et ſtructurae elegantia, celeberrimum Vrbini aedificavit, in eoque Bibliothecam condidit codicibus diſciplinarum omnium refertiſſimam (a). Ille in ocioſa vita, et litterarum ſtudio, a teneris annis adeo verſatus eſt, ut quum pueriles doctrinas per ſummam a ceteris rebus vacationem mira aviditate combibiſset, nullum deinceps tam negotioſum ſibi tempus fuerit, quin quotidie partem aliquam occupationibus ſubtraheret, et variarum doctrinarum ſtudiis impenderet; adeo ut, ſive domi eſset, ſive peregre, ſive etiam in caſtris, plu-

rimos

rimos ſecum haberet; qui docte, qui eleganter, qui ingenioſe de rebus maximis diſſerere poſſent, ut etiam inter magnorum bellorum ſtrepitus, atque tumultus, adſidue diſputantium voces audirentur; ex quo factum eſt, ut quemadmodum in pace iuſtiſſimum, in bello fortiſſimum, et in utroque ſapientiſſimum; ita et in litterarum ocio doctiſſimum omnes praedicarent. Verum quum praeſtantes eruditione viros apud ſe haberet, opibus foveret, dignitatibus honeſtaret, et egentes mirifica liberalitate ſublevaret (1), minime mirum eſt, quod *Landinum* noſtrum maximi fecerit non modo *Fridericus*, ſed etiam *Guido* filius, cuius nomini ſuas in *Q. Horatium* lucubrationes A. MCCCCLXXXII. conſecravit.

(1) De hoc opere referendum eſt iudicium *Marſilii Ficini* in Epiſtola *Barptolemaeo Scalae* ſcripta. *Legi quaeſtiones Chriſtophori Landini Camaldulenſes: in iis libris Maronis adyta penetrat; Ciceronis dialogos imitatur ad unguem, felicem virum fabricat feliciſſime. Lege illos, et Tu,*

ſcio

ſcio, mecum ſenties. Vale. Sed quare in laudando Chriſtophoro tam brevis es, Marſili? quia habet neſcio quid, quod exprimere nequeam. Vale. Io. Neſius in libro de Moribus ad *Petrum Medicem*, in primo dialogo haec habet. Si quis autem eſſet horum dimicantium philoſophorum ſigna conlata, exercituſque primo commiſſos ſpectandi ſtudioſus, duos illos *Chriſtophori Landini* praeceptoris veſtri de *Summo bono* praeclariſſimos libros adſumat in manus, in quibus quidem nec dialecticorum acumen, nec graviſſimorum philoſophorum doctrinam, nec verborum ornamenta, variiſque reſperſam floribus orationem, deſiderabit.

(2) De eo ita *Landinus* in Dedicatione ſecundae partis Camaldulenſium Diſputationum: ,, Quamobrem quanto multi Te Principes finium atque imperii magnitudine ſuperant, tanto maioribus ſemper laudibus Graecae, Latinae, Florentinaeque, Muſae tuum per futura ſaecula nomen ad coelum tollent: quandoquidem a ceterorum aulis excluſae tam liberali apud Te hoſpicio ſubſcipiantur: imo non amplius hoſpites, ſed civitate iam donatae, in exornatiſſimo, atque omnium voluminum genere refertiſſimo, ſacello collocatae ſint. Tu enim et ſitu ſalubrem, et forma amplam, atque inſignem, et librorum copia nobiliſſimam, Bibliothecam *Palladi*, *Apollini*, novemque Muſis dedicaſti. *Ludovico Odazio Politianus* ſcribens Lib. III. Epp. de duobus ſaeculi ſui Maecenatibus, ſcilicet de *Laurentio Mediceo*, et *Friderico* Vrbinate, haec prae reliquis habet. Hi duo, ni fallor, auſi in ,, tantis ſaeculi huius tenebris lucem ſperare,

,, qua-

„ quaſique contra torrentem peſſimorum mo-
„ rum brachia dirigere „.

(3) Id *Landinus* praedicat in praefatione ad ſecundam Quaeſtionum Camaldulenſium partem, rum in tertia, ubi haec prae ceteris „ Vt quum reliqui Italiae Principes in eo o-
„ mnem induſtriam ponant, ut quam maximos
„ ſibi theſauros comparent, aurique, atque ar-
„ genti acervus magis, magiſque, in dies cre-
„ ſcat; tu maximam tuarum opum partem
„ in Muſarum, et eorum, qui Muſas colunt,
„ ornamenta liberaliſſime effundas - item in quarta Praefat. - Quorſum igitur haec? nempe
„ ut intelligant, qui diligentius rem conſide-
„ raverint, magnificentiam tuam erga doctri-
„ nas noſtra tempeſtate non minorem eſſe, quam
„ olim *Ptolemaei* fuerit etc. -

§. XXX.

SEd non modo in Caſentina regione, verum et in Faeſulano colle apud *Barptolemaeum Scalam*, et *Angelum Politianum*, ruſticabatur *Landinus* (1), quibus villam ſuam ad montis convallem ſitam *Laurentius Medices* utendam dederat; ibique et ipſe interdum congrediebatur, ut eruditis tantorum virorum ſermonibus frueretur, quod

quod et antea *Petrus Laurentii* Pater optimus facere conſueverat (2). Quin et in Mucillano agro apud *Mediceos* Proceres (3), et in Aſinario Monte (4), ſaepius degebat, ut, aere ſaluberrimo refectus, maiore conatu in Florentino gymnaſio labores ſuos ſubſtineret.

(1) Villa haec ad Faeſulei collis convallem ſita erat prope ſcalam, qua ad Coenobium quondam D. *Hieronymi* aditus patet, quemadmodum nos edocet Epiſtolarum Lib. x. p. cccxciv. edit. Baſil. MDXLVIII. *Politianus*, ubi *Marſilium Ficinum* invitat his verbis. Tu velim, „ quando Caregianum tuum Sextili menſe nimis aeſtuat, ruſculum hoc noſtrum Faeſulanum ne faſtidias. Multùm enim hic aquarum habemus, ut in convalle minimum ſolis, „ vento certe numquam deſtituimur. Tum villula ipſa devia, cum paene media ſilva deliteſcat, totam tamen aeſtimare Florentiam „ poteſt. Et cum ſit in proximo celebritas maxima, ſemper apud me tamen ſolitudo eſt mera, qualem profecto ſeceſſus amat: uti poteris autem duplici ſpe. Nam ſaepius e Querceto ſuo me *Picus* inviſit improviſus obrepens, extractumque de latebra ſecum ducit „ ad coenulam, qualem noſti, frugi quidem, „ ſed et ſcitam, plenamque ſemper jucundi ſermonis, et vocis. Tu tamen ad me potius; „ non enim peius hic coenabis, bibes fortaſſe

„ vel melius : nam de vini quidem palma,
„ cum *Pico* quoque, valde contenderim - *Fridericus Ottho Menckenius* in vita *Angeli Politiani* p. ccccl. *Politiani* picturam quamdam memorat vetuſtiſſimam atque ut harum rerum periti iudicant, ipſa *Politiani* aetate ab Artifice Italo in ligno expreſſam; quam inter praeclara multa antiquitatis monimenta, publica Lipſienſis Academiae Bibliotheca ſervat. Videas hac in tabula quatuor clariſſimorum, quos illa aetas tulit, Italorum vultus, *Marſilii Ficini*, *Chriſt. Landini*, *Politiani*, et *Demetrii Chalcocondylae* in rure Faeſulano (ita enim amoenitas loci interpretanda eſt) iucunde hoſpitantium, et amice inter ſe confabulantium. Comitem praeterea *Politiano* ſe adiungebat *Io. Picus* familiaris, et amicus eius, et *Matthaeus Boſſius* vir doctus, et Abbatiae Canonicorum Regularium, Congregationis olim S. *Frigidiani* Lucenſis, nunc Lateranenſis, a *Coſmo Laurentii* avo inſtauratae, illo tempore conſtitutus Abbas. Huc itaque congreſſi mutuis ſermonibus amicitiam confirmabant. Praedicat huius conſuetudinis iucunditatem *Politianus* in litteris ad *Laurentium Mediceum* non obvlis quidem, in Vol. Epp. eius, praemiſſis libello *Matthaei Boſſii De veris ac ſalutaribus animi gaudiis*, et inde a *Mabillonio* translatis in Muſ. Ital. Tom. I. p. clvii. De laboribus litterariis eo in rure confectis a *Politiano*, vide *Menckenium* l. c. p. lxi. et ſeq. *Petrus* quoque *Crinitus* Faeſulis ruſticabatur, ut ipſemet ſequenti Carmine ad *Marullum Tarcaniotam* teſtatur, *De imagine, ac portento avaritiae*, inſcripto.

„ Nu-

„ Nuper Faeſuleis (ut ſoleo) iugis
„ Mentem Leſbiaco carmine molliter
„ Solari libuit : mox teneram chelyn
„ Myrto ſub viridi depoſui , et gradum
„ Placuit ad urbem flectere :
„ Qua noſter *Medices* Pieridum Parens ,
„ *Marulle* , hoſpitium dulce tibi exhibet.
„ At Te perpetuis muneribus fovens ,
„ *Phoebum* non patitur tela reſumere ,
„ Laurens Camoenarum decus etc.

Hinc *Landinus* cecinit in Elegia , quam protulimus p. CXII.

„ Nam *Medicum* Feſulis ſtabunt dum fulta columnis
„ Atria , magnanimis concelebrata viris etc.

(2) *Vgolinus Verinus* in Elegia MS. in Bibliotheca *Magliabechiana* n. DCI. ita cecinit.

„ De Liberalitate *Petri Medicis* in omnes doctos ,
„ Viſus enim Feſuli Montis recubare ſub antro ,
„ Nobile qua *Medicum* ſidera tangit opus:
„ Tunc nec Lethaeo merſit mea tempora ſomnus
„ Rore , nec omnino pervigil ipſe fui.
„ Tempus erat , *Thereos* quo tunc *Philomela* Tyranni
„ Permemor, implebat queſtibus omne nemus:
„ Pronaque caeruleas iam nox properabat ad undas ,
„ Feſſaque mergebant aſtra ſub aequoribus.
„ Cum viridi *Phoebus* redimitus tempora fronde,
„ Ante oculos ſubito viſus adeſſe meos.
„ Obſtupui, ut crines per candida colla fluebant,
„ Splendor ut in toto corpore quantus erat.
„ Veſtis et ardebat Tyrio ſibi murice tincta,
„ Atque erat Eoo gemma petita ſalo.

" Tunc citharam auratam pleƈtro pulſavit eburno,
" Et placido tales edidit ore ſonos :
" O ter felicem, *Medicis* qui tempore *Petri*
" Inter Syllanìdes nomen habere cupis.
" Gaudeat Etruſci tellus veneranda Leonis,
" Pro qua Cyrrhaei liquimus antra Dei.
" Liquimus Aonios lucos, et Theſſala tempe,
" Et quae ſit Graiis nobilitata modis.
" Nec Feſulis habitare pudet, monteſque Mugelli,
" Nec pudet Etruſco fonte lavare chorum.
" Nam vivente *Petro* magnum ſperamus honorem
" Vatibus Etruſcis, praemia magna dari.
" Haec ſimilis pietas, hic Maecenatis in omnes
" Mos fuerat, vates percoluiſſe ſacros.
" At nunc LANDINI, *Medicum*, *Petri* que, favore,
" Cantatur toto nomen in orbe tuum,
" Qui cecinit *Xandram* miro inflammatus amore,
" Et mox magna *Petri* dicere geſta parat.
" At Tu, qui tanti ſequeris veſtigia vatis,
" Haec illi noſtro nomine diƈta refer.
" Nec tua Lethaeas mergetur virgo ſub umbras
" *Flammetta*, ardoris maxima flamma tui.
" Inter et Etruſcas cantabitur ipſa puellas,
" Et ſua poſt cineres fama ſuperſtes erit.
" Haec ubi diƈta dedit, Faunos, Nymphaſque, canentes
" Adſpexi, et toto ducere monte chorum.
" Donec anhelantes noſtrum ſuper aethera *Phoebus*
" Duxit equos, et iam venerat alma dies. -

(3) In Elegìa, quam ſupra retulimus p. xc. in funere *Poggii* ad *Petrum Medicem*, ruſticationes ſuas ita memorat -,

" Te

„ Te propter Graios olim Florentia fontes,
„ Et nemus, et Clarii linquimus antra Dei:
„ Nec piguit Feſulos colles, nec Clauſtra Mugelli,
„ Neve Caſentini viſere ſaepe iuga - .

(4) In libro ſecundo *Xandrae* legitur -

DESCRIPTIO MONTIS ASINARII AD
LAURENTIUM CRESCIUM

„ Eſt mons, aeternum tribuit cui nomen Aſellus;
„ Quem Thuſca octavus ſignat ab urbe lapis:
„ Hinc denſis tegitur ſilvis, et mollibus umbris,
„ Floribus hinc rident prata decora novis.
„ Necnon et varii paſſim per gramina rivi,
„ Scabra inter rauco murmure ſaxa fluunt;
„ Et purum innumerae circum ſua rura volantes
„ Effundunt liquido gutture carmen aves.
„ Verticis at ſummo reginae Virginis aram
„ Indigenae priſca religione colunt.
„ Namque ibi miranda conſtructum ex arte ſacellum
„ Sancta ſacerdotum, pullaque, turba tenet.
„ Huc nos, dum rapidi ferventia terga Leonis,
„ Altior et flavas urit *Apollo* iubas,
„ *Laurenti* dulcis, ſaevos ex urbe calores
„ Fugimus, hic placido nos fovet aura gelu.
„ At Te, cui Patriae celebres debentur honores,
„ Fas erit urbanae taedia ferre togae,
„ Solicitumque piis pectus componere curis,
„ Civibus unde queas conſuluiſſe tuis.
„ At me, quem magnis ſors adverſiſſima rebus
„ Inferiore dedit ſaeva iacere gradu;
„ Sit ſatis umbroſo viridis ſub tegmine quercus
„ Ludere Pierio carmina grata choro etc. -

§. XXXI.

QVampluribus a *Landino* laboribus feliciter exantlatis pro bono publico, ac pro *Laurentii*, et *Alexandri*, *Mediceorum* educatione, brevi temporis intervallo uberrimos ingenii ſui fructus percepit. *Laurentius* enim optimis praeceptis inſtructus viros doctiſſimos ex univerſo Italiae ſinu Florentiam uſque conduxit, in ſuique amoris nexum, atque vinculum, devinxit, atque copulavit (1); ut vere aureo illo ſaeculo nemo, aut ſummo eloquii nitore, aut philoſophandi delectu, celebris compertus ſit, quem non iſte iuverit, non ditaverit, non aethera ad uſque devexerit (2).

(1) Haec teſtatur *Chriſtophorus Landinus* in Codice membranaceo in IV qui in Bibliotheca Eminentiſſimi Principis *Nerei Corſini* S. R. E. Cardinalis ampliſſimi adſervatur, cui titulus - „ *Chriſtophori Landini* Flor. ad magnum, vere„que nobilem *Laurentium Medicem Petri* F. de „ vera nobilitate liber - Verba *Landini* ſunt

haec

haec in Prooemio operis. - Nam (de *Coſmi*, „ ac *Petri*, in litteras meritis agit) cum pro- „ pter adverſam utriuſque valitudinem domi aſ- „ ſidere, plus etiam quam ipſa Reſp. bonique „ omnes vellent, cogerentur: quis umquam „ in Italia doctus fuit, cui veſtrarum aedium „ hoſpitalitas non liberaliſſime pateret? Nam „ et cives, et quicumque in urbe peregrini „ eſſent, modo aliqua in illis eluceret doctri- „ na, quotidie eos ſalutatum domum venie- „ bant. Conveniebant itaque et qui de rebus „ variis, atque magnis, quaererent, et qui ad „ eas acute copioſeque reſponderent. Erat enim „ creber apud eos de vita, et moribus ſer- „ mo, ut modo de bonorum, malorumque fi- „ nibus, modo de officiis inveſtigarent: quae- „ rebanturque multa tum de adminiſtratione „ Reip. tum de re militari; ac denique de tota „ re civili, deque in omni vivendi genere re- „ ctis, honeſtiſque, actionibus diſputabatur. Ve- „ niebant quoque in diſceptationem abſtruſio- „ res illae philoſophiae partes, ut nihil ex iis, „ quae aut ad phyſicen, aut mathematicen „ pertinerent, intentatum, indiſputatumque, „ relinquerent. Neque terris ceteriſque ele- „ mentis contenti, caelos ipſos penetrabant, „ ac de divinis, ſecretiſque eſſentiis, denique „ de ipſo Deo, quoad homini ſcire fas eſt, „ diſputabant. Quid multa? tanta erat opti- „ morum ingeniorum, atque eruditorum, vis, „ totque eadem de re, tamque variae opiniones, „ tanta denique ſubtilitate diſputatae, ut in- „ tra magnificos illos lares, non modo Aca- „ demiam, Lyceumque, ac poſtremum Por- „ ticum ipſam Athenis migraſſe, ſed omnem

Digitized by Google

„ Pariſienſem Scholam illuc conveniſſe putares. Tanto patri, tantoque avo tuo Tu, „ *Laurenti*, datus es ſucceſſor, adoleſcentulus „ quidem, ac paene puer, ſapientia autem, „ et conſilio, ut deinde tot rebus, tantiſque „ a Te geſtis, cum tam magnae Reip. molem ſolus ſubſtinueris, experti ſumus, nulla „ in re inferior: in litteris autem, et in litteratorum ſtudiis multo ardentior; nam quot „ praeclara ingenia tuis opibus erexiſti? quot „ viri tua opera, cum ſummam doctrinam ſua „ induſtria adepti eſſent, ad maximas dignitates pervenerunt? Fuit enim ſemper domus „ tua viris litteratis hoſpitalis, liberaliſſimeque „ ſemper illis patuit, atque in ea diſputandi, inveſtigandique, ſtudia ſemper viguerunt. -

(2) Deſumta haec ſunt ex rariſſimo libro, cui titulus „ *Stephani Ioanninenſis* I. V. Conſ. „ Sen. in *Medicea* Monarchia Pentateuchus ad „ Divum *Clementem Mediceum* Pont. Max. - In fine operis legitur - Ex Archetypo Anconitanae Chalchographiae Typo *Bernardini Geraldi* „ Vercellenſis MCCCCCXXIIII. VI. Kal. Decembr. - *Petrus Valerianus* in Caſtigationibus *Virgilianis* in Praefatione ad *Iulium Medicem* S. R. E. Vicecancellarium, ita ad rem noſtram - Huius „ vero, quod veſtro generi praecipuum fuiſſe „ ſtudium adſeveramus, teſtes illae omni doctrinarum genere politiſſimae Academiae Florentinae, in quibus abolitus olim bonarum „ litterarum ſplendor nitorem priſtinum coepit „ reparare, bonaque diſciplinarum pars, quae „ temporum iniuria perierat, viſa eſt reviviſcere. Teſtes *Alberti*, *Arretini*, *Landini*, etc. -

Vid.

Vid. *Nicolaum Valorium* in Vita magnanimi *Laurentii*. *Io. Reuclinum* Lib. I. De Arte Cabaliſtica ad *Leonem* X. *Paullum Iovium* in Vita *Leonis* X. *Antonium Varillaſium*, *Ioſephum Blanchinium* in Hiſtoria domus *Mediceae*.

§. XXXII.

Laurentii itaque imperio auguſtiſſimo antiqua bonarum artium gymnaſia, ex umbra in lucem traiecta fuere; eiuſdem liberalitate, atque opulentia, condigna doctis lucubrationibus, vigiliis, atque ſudoribus, praemia reperta ſunt, aucta, et propagata; adeo ut omnes litterati viri ad eius lares, veluti ad ſapientiae ſimulacrum, certatim confugerent. Primo namque ſumma benivolentiae coniunctione *Demetrium* Graecis, Latiniſque litteris diſertiſſimum ſibi devinxit, quem Florentiam ad publice profitendum arceſſerat (1); *Scipionem Carteromachum* (2), *Hermolaum Barbarum* (3), viros Graeci idiomatis peritia praeſtantiſſimos, ſumma

ma beneficiorum congerie adfecit: *Domitio Calderino* familiariſſime uſus eſt (4): *Barptolemaeum Scalam* ſummopere dilexit (5), quem publicis rebus adminiſtrandis praefecit: *Io. Picum* Mirandulae Comitem inter ſuos habuit, virum ſapientiſſimum, et conſpicua ſcientiae laude eminentiſſimum (6). *Marſilius Ficinus*, et *Angelus Politianus*, plurima apud ipſum auctoritate polluerunt. Aluit *Landinum* noſtrum, quem Academiae cenſorem conſtituit (7). Habuit et *Mathaeum Boſſium* (8), Peripateticae ſcholae addictum, *Barptolemaeum Benevolentium* (9) patricium Senenſem, Theologum ea tempeſtate clariſſimum; qui ei litterarias ſuas lucubrationes, quod *De Verbo* opus inſcribitur, conſecravit. Summa benignitate proſequutus eſt *Donatum Acciaiolum* (10), cuius oratorio munere crebro uſus erat. *Io. Argyropulum*, Florentiam a *Petro*, *Coſmi F.* accitum, Civitate Florentina donavit. (11) Atque hic ex *Plutarcho Annibalem* in Latinum

tinum vertit, niſi proprio marte compoſuit; atque *Demetrium*, et Commentaria in *Ariſtotelis* Ethicam edidit. *Mathaeum Palmerium* (12), qui ſenio languescens Epitomen temporum poſteritati reliquit; et *Io. Andronicum* Peripateticum (13), qui Florentiae dum publice profiteretur, *Angelum Politianum* auditorem habuit, plurimum iuvit. Denique *Pomponius Laetus* (14) e Calabriae ſinu originem ducens, *Io. Antonius Campanus* (15), *Auguſtinus Dathus* Senenſis (16), *Lucas Pulcius* (17), vates cordatiſſimus, *Barptolemaeus Platina* (18), aliique quamplures, in Academia Florentiae a *Laurentio Mediceo* excitata floruere, quos ad omnes honorum, et opulentiae gradus evexit.

(1) *Demetrius Chalcocondyles* haud obſcuri nominis Grammaticus, vir utique lenis, et probus fuit. Sub *Laurentii Medicei* auſpiciis, ut habet *Nicolaus Valorius* in Vita *Laur.* p. XLVIII. Scholam Florentiae inſtauravit, deſertam ab *Argyropulo*, et a *Politiano*, deficientibus Graecis, occupatam. Verum ambitioſo, peracrique aemulo, cum eſſet Latina longe facundia inferior, locum, nomenque reliquit; honeſtum

tamen

tamen gratiae locum apud *Laurentium* non amiſit: quo morte ſublato, Mediolanum a *Ludovico Sfortia* accitus eſt, ubi laudabiliter profitendo, rudimenta Grammaticae divulgavit: obiitque octogenario maior, paullo ante quam Galli *Iulii* Pont. et Venetorum armis Italia pellerentur. Vid. *Paullum Iovium* in Elog. Doct. Virorum, et *Nicolaum Reuſnerum* in Iconibus Viror. Doctor. *Barptolemaeus Fontius* in Epiſtolis MSS. nonnullas ad noſtrum *Chalcocondylam* miſit; nam Lib. II. Epiſtolarum, Ep. II. ſcripta eſt *Demetrio Chalcocondylae* Romae Prid. Kal. Ian. MCCCCLXXXIII. et in eodem II. Lib. Ep. III. *Io. Acciaiolo Petri* F. miſſa haec habet - *Demetrio* no„ ſtro *Chalcocondilo* me plurimum commendato, „ immaturumque ei obitum *Andreae Brentii* diſci„ puli quondam ſui, nunc vero collegae, fa„ miliariſque mei, peſte perendie abſumti nun„ tiato. Data eſt Romae Ib. Feb. MCCCCLXXXIII. - *Demetrii* vitam luculentiſſimam ſcripſit *Humphredus Hodius* Lib. II. de Graecis Illuſtr. Cap. II. *Ioſephus Ant. Saxius* in Hiſt. Typogr. Litteraria Mediolanenſi ad A. MID. fuſe de eodem differit.

(2) Graecarum, Latinarumque litterarum peritiſſimus fuit *Carteromachus* Piſtorienſis, id quod praeter ceteros ſatis teſtatur eius de *Laudibus Graecarum Litterarum* habita oratio, primum Venetiis edita A. MDIV. ac deinde pluries recuſa. Iis, quos *Menckenius* in vita *Politiani* p. LXXIX. memorat, qui *Carteromachum* ſummis laudibus proſequuntur, addendus eſt *Petrus Delphinus* Ab. Generalis Camaldulenſis Lib. VII. Ep. n. XLV. ad *Leonardum Lauredanum* Venetiarum Ducem data ex Fonte Bono IX. Kal. Dec. MDII.

(3)

(3) *Hermolaus Barbarus* Venetus, natus eſt XII. Kal. Iunii A. MCCCCLIII. alacri ingenio, nec minori rerum publicarum uſu, quam eruditione praeditus. Anno aetatis ſuae XVIII. libros conſcribere exorſus eſt, quos recenſet *Freherus* in Theatr. Illuſtr. viror. P. IV. Tom. II. Multum valuit in rebus Phyſicis, Dialecticis, Rhetoricis, et Geographicis. Summis honoribus perfunctum, et tum ſupremam Romae Legationem agentem, *Innocentius* VIII. Pont. ob egregias, quas in eo miratus eſt, virtutes Patriarcham Aquileienſem renunciavit non probante Senatu Veneto, qui nihil vel inuſitatae virtuti extra leges tribuendum cenſebat: cumque eidem purpura pararetur, morte, peſtilenti morbo properata, praereptus eſt Anno MCCCCXCIII. non autem MCCCCXCIV. ut *Iovius* tradit, et ſub Colle Hortorum ad Portam Flumentanam eleganti in ſepulcro conditus, adpoſita inſcriptione. *Petrus Parentius* in memorata Hiſtoria haec habet de peſte agens, quae Iulio menſe eiuſdem anni per Italiam ſaeviit -- *Da Napoli a Roma diſteſaſi la Peſte, cagione fu della morte di quella ſingolar perſona di* Ermolao Barbaro, *gentiluomo Veneziano, dottiſſimo nella latina, e greca lingua, ſufficientiſſimo Filoſofo, come le ſue compoſizioni, e traduzioni teſtificano, ſpecchio veramente de' letterati, uomo di ſantiſſimi coſtumi, il quale dalla fortuna grandiſſima ingiuria ſoſtenne. Imperocchè trovandoſi a Roma per la ſua Città Ambaſciadore al tempo di* Innocenzio VIII. *il Patriarcato di Aquileia vacò, Lui dal Pontefice ſubito impetratolo, tanto ſdegno et odio da' ſuoi Cittadini contraſſe, che loro mai la poſſeſſione avere gli laſciarono, oltre di queſto*

ſto dalla patria il confinarono, et abitando quello in ſacro Palazzo, indi ancora cagione furono di rimuoverlo; per il che il meſchino invilito a Roma dimorando, et a ſuoi ſtudi attendendo, dal morbo, come dicemmo, percoſſo fu: danno veramente univerſale delle lettere, et iattura irrecompenſabile, e irreparabile - De *Hermolao* noſtro plura apud *Petrum Delphinum* in Epiſtolis saeculo XVI. editis. Vid. Tom. III. *Martene*, et *Durande*. *Bernardus Oricellarius* in Collectaneis Antiq. Romanarum ad *Pallantem* filium pluries *Hermolaum* laudat, ac praecipue de P. *Victore* loquens, his verbis - Cui *Hermolaus* ille *Barbarus* multum detulerit, vir ſagacis animi, et adprime eruditus - In Cod. Chart. in IV. Bibl. Cl. Subdecani *Riccardii*, n. CCLV. ubi plures *Vgolini Verini* Epiſtolae adſervantur, legitur - „ Quod ſi ullo umquam tempore docti reperti „ ſunt, hac tempeſtate, meo quidem iudicio, „ reperiuntur compiures, quorum inter pri„ mos eſt *Barbarus Hermolaus*, qui tametſi no„ biliſſimus, ditiſſimus, eloquentiſſimuſque eſt; „ tum Venetus, cui ſuperbia innata eſſe cre„ ditur; in eo tamen ſumma deprehenditur „ bonitas, communiſque erga omnes ſui ſae„ culi viros inſignes propenſa benivolentia ad„ paret. - In eodem Codice alia exſtat *Verini* Epiſtola, in qua de eodem *Hermolao* haec habet - Haud tibi facile explicem, quanta cum „ voluptate, vel potius admiratione, multas „ heri cum *Hermolao Barbaro* iucunde horas ex„ egerim, quem tametſi ſuis noverim libris „ admirabundum, is eſt, pace dixerim omnium, „ ſoluti ſermonis noſtri ſaeculi facile princeps; „ cum eo tamen diutius colloquens cum *Mi*-

„ *ran*-

„ *randula Io. Pico*, viro mehercule omnium do-
„ ctiſſimo, neſcio an plus mihi dederit admi-
„ rationis ingenii acumen, vel rerum copia,
„ ſive candor leporis, blandaque hominis af-
„ fabilitas; quodque omnibus fere eſt Venetis
„ innatum, ab omni prorſus eſt ſuperbia alie-
„ nus. Non facile quapropter Tibi dixerim,
„ quo me primo congreſſu amoris indicio,
„ vel longiſſima mora, vel in diſceſſu, benivo-
„ lentia me fuerit proſequutus. Quamobrem
„ tantum hominem ambiguum eſt, plus amem,
„ an admirer-. In eodem Codice legitur quo-
que *Hermoldi* Epiſtola ad *Vgolinum Verinum*.

(4) Calderia Veronenſis agri Oppidum *Domitium* protulit. Eum, flagranti ingenio ad gloriam anhelantem, *Beſſarion* Cardinalis excepit, et extulit. Exinde cum Romae profiteretur, et obſcura ſenſa duriorum poetarum admirabili reconditae lectionis teſtimonio dilucidaret, totius obſcuritatis illuſtrator habitus eſt. Edidit Interpretationum Commentaria in *Iuvenalis* Satyras, quas *Iuliano Mediceo Petri Coſmae* F. ſacravit. Ambitioſo quidem, et nimis aculeato dicendi genere ex aliena inſcitia nomen quaerebat; ſed eum aetate, laudeque florentem, imbecilli verò ſtomachi temperaturam nimiis lucubrationibus deterentem, quum digna multis ſaeculis opera conciperet, rapida febris eripuit. *Barptolemaeus Fontius* in Annal. ad A. MCCCCLXXVIII. - *Domitius Calderinus* familiaris meus Romae peſtilentia periit. Vid. *Iovium* l. c. *Reuſnerum* l. c. et Cl. Marchionem *Maffeium* in Verona Illuſtrata.

(5) De *Barptolemaeo Scalà* fuſe egimus in Praef. ad Collect. Veter. Monimentorum.

(6)

(6) Maxima *Pici* Mirandulae Principis in praeclara litterarum ſtudia merita, divinumque prope ingenium, neminem latere arbitror. Eius vitae brevis deſcriprio praemiſſa legitur ipſius operibus publici iuris factis. Huius praeterea tanti viri elogium nobis praeter ceteros intexunt *Paullus Iovius* l. c. et *Nicolaus Reuſnerus* in Iconibus Vir. Ill. *Petrus* inſuper *Parentius* ad Novembr. Anni MCCCCXCIV. haec ad rem noſtram habet - *Morì in Firenze el Sig.* Gio. Pico *della Mirandola uomo a tempi ſuoi ſopra tutti gli altri in Teologia, e Filoſofia dottiſſimo. Fu tale iattura delle lettere, che maggiore quaſi penſare non ſi poteva. Imperocchè di anni XXX. ſuperando lo ingegno di qualunque, et opere eccellentiſſime in Teologia, et Filoſofia componendo, ferma fede dava di incompenſabile beneficio concedere alla umana generazione. Così in breviſſimo tempo tre ſingolari uomini mancorno*, Ermolao Barbaro, Angelo Poliziano, *e* Gio. Pico *della Mirandola; un quarto ſi aggiugneva* Giorgio Merula, *uomo negli ſtudi di umanità degniſſimo, il quale a Milano ſua vita terminò, per la qual coſa conettura ſi fece, che alla Italia graviſſimi mali ſopraſtavano, da che tanto ſingolari uomini, et di ſi preſtante ingegno in ſi breve tempo tutti mancati erano* - .

(7) Ita *Petrus Ioanninenſis* in libro citato de Monarchia *Medicea*.

(8) *Matthaeus Boſſius* vir fuit admodum eruditus, et Abbatiae Canonicorum Regularium Congregationis olim S. *Frigidiani* Lucenſis, nunc Lateranenſis, a *Coſmo*, avo *Laurentii*, inſtauratae, illo tempore conſtitutus Abbas. Scripſit autem *De veris, ac ſalutaribus animi gaudiis* libellum,

lum, de quo vide *Mabillonium* in Muſeo Italico Tom. I. pag. CLVII. et *Marchionem Maffeium* in Verona Illuſtrata.

(9) *Barptolemaeus Benevolentius* Patricius Senenſis. Ita de eo loquitur auctor Libri Italice ſcripti, vulgo *Le Pompe Seneſi* - Bartolommeo Benvoglienti *nobil Seneſe, e Propoſto della Metropolitana di Siena, inſigne Dottore di Teologia, e Filoſofia, quali ſcienze leſſe pubblicamente lungo tempo nello ſtudio di Siena, fu intendentiſſimo dell'antichità della patria; della quale fece un belliſſimo trattato in lingua latina, a richieſta di* Francesco Piccolomini *allora Cardinale, e Arciveſcovo di Siena, che poi fu Papa* Pio III. *il quale ſi dichiarò con il* Benvoglienti, *che veduta la ſua opera averebbe procurato in Roma, che il figlio di* Flavio Blondo *da Forlì correggeſſe l'iſtoria del Padre, ne' punti che toccano l'antichità di Siena avanti che la ſtampaſſe. Ora queſta Iſtoria del* Benvoglienti *fu data alle ſtampe in Siena l'anno* MDVI. *li* XXIII. *Dicembre ec. Fu anche ottimo oratore; onde orò in Siena nell'aſſunzione di* Pio II. *quando ſi fecero le feſte per la nuova del ſuo Pontificato* - .

(10) De *Donato Acciaiolo* nobis iam dictum eſt ſatis pag. IX.

(11) Publice conductus fuit *Argyropulus* A. MCCCCLVI. ut *Fontius* ad hunc annum teſtatur, et nos retulimus Tom. I. p. LXX. ſeq. quibus adde, *Ioannem Argyropulum* a *Petro Coſmae F.* fuiſſe Florentiam vocatum, teſtari etiam *Nicolaum Valorium* in vita *Laurentii Medicei* pag. XII. his verbis - Opera enim et induſtria paren-
„ tis (*Petri Coſmae F.*) *Argyropulus* ille Byzan-
„ tius Florentiam venerat, ut *Laurentium*, et

„ alios nobilitate primarios melioribus ſtudiis „ erudiret, ex cuius ludo, tamquam ex equo „ Troiano quamplures prodiere viri eruditiſſimi - *Donatus Acciaiolus*, *Argyropuli* diſcipulus, in Epiſtola ad *Petrum Medicem* praefixa verſioni vitae *Alcibiadis* ex Graeco *Plutarchi* in Latinum traductae, *Petrum* adloquens, haec habet - Tu „ vero, clariſſime *Petre*, qui haec omnia „ noſti, cum multa praeclara officia in pa„ triam tuam contuleris, tum hoc praecipue „ detuliſſe videris, quod bonarum artium di„ ſciplinas, quae poſt nonnullorum doctiſſimo„ rum hominum interitum in hac Civita„ te conſenuiſſe videbantur, tua diligen„ tia excitaſti, operamque dediſti, ut *Ar*„ *gyropulus* Byzantius, vir praeſtans ingenio, „ ac diſciplina in hanc urbem veniret, a quo „ cives tui, antiquorum more, non ſolum „ graecis litteris erudiri, ſed etiam his ar„ tibus inſtrui poſſent, quae ad bene, bea„ teque vivendum pertinere videntur - .

(12) *Matthaeus Palmerius* vir fuit doctiſſimus. De eo fuſius *Iulius Niger* l. c. loquitur, cui haec addas: *Leonardus Dathus* Canonicus Flor. a ſecretis Pontificum Romanorum, poſtea Maſſanus Epiſcopus, in Praefatione Expoſitionum in libros *Civitatis Vitae Matthaei Palmerii* Flor. haec habet - Cum ad aetatem deveniſſet (*Mat*„ *thaeus Palmerius*) diſciplinis idoneam, non „ ſervilibus ſe tradidit officiis, ſed primis im„ butus iam litteris, abaco ſua paene natura „ ſtudioſe deditus, numerorum diſciplinam ac„ curatiſſime didicit. Maiora deinde ſequutus „ ad humanitatis ſtudia ſe contulit, et ſub *So*„ *zomeno* Piſtorienſi praeceptore noſtro Gram-

„ ma-

„ maticam, atque Rhetoricam novit. Poſt haec „ ad proſequendum ſtudia ſedulo deditus, *Ambroſium* Camaldulenſis Ordinis Generalem Abbatem, et *Carolum* Arretinum, viros ſuae aetatis doctiſſimos diligenter audivit, et ab illis non ſolum latinae linguae diſciplinam, ſed „ graecas quoque litteras didicit. Grandior poſt „ haec factus, et ad virilem aetatem provectus, „ et Reip. munera conſequutus, adeo ſuis civibus carus fuit, ut fere omnes Reip. magiſtratus brevi tempore ſit adeptus, et adhuc „ adoleſcens ad *Callixtum III.* Pont. Max. poſtea vero ad *Federicum* III. Imp. tunc Romam euntem, ad *Alphonſum* Apuliae, Siciliaeque Regem, et ad *Paullum* deinde II. Romanorum Pontificem orator miſſus fuerit, et „ alias quoque publicas legationes ſuſceperit. „ Inter haec ſtudiis etiam diligenter incumbens, „ libros plures compoſuit: tres in prima adoleſcentia ſua patrio ſermone conſcriptos, quos „ *Civilem Vitam* vocavit. Sermone deinde latino *Nicolai Acciaioli* vitam paene depinxit; „ poſt haec bellum, in quo Piſae ſunt a Florentino populo captae, diſertiſſime ſcripſit. „ Ordinem temporum ab *Adam*, atque mundi „ principio, uſque ad ſuam aetatem uno tantum libro ordinatiſſime demonſtravit. Orationes praeterea, Epiſtolaſque eleganti ſtilo „ conſcriptas reliquit. Honeſtis moribus, vita „ civili, atque modeſta, humaniſſimus vixit, et „ civibus omnibus ſuis adprime carus. Statura „ corporis longa fuit, et ſupra ceteros alta, „ atque elevata, habitudine, carnoſitateque media inter tenuem, et craſſam; valitudine „ firma uſque ad ſenectutis principium: poſt-

„ ea vero longa interdum febri vexatus uſque „ ad mortis periculum laboravit: vixit annis etc. Hae *Leonardi Dathi Expoſitiones in Civitatem Vitae Matthaei Palmerii* adſervantur in Codice membranaceo Bibliothecae *Laurent.* et alibi.

(13) *Io. Andronici Theſſalonicenſis* vita deſcribitur ab *Humphredo Hodio* Lib II. Cap. III. de Graecis Illuſtribus. Docuit is Florentiae graecas litteras, quarum tanta polluit peritia, ut proximus a *Gaza* fuiſſe hac laude, immo aliorum iudicio ſuperaſſe eum dicatur a *Voſſio* de Hiſt. Lat. Lib. III. p. DCXXVIII.

(14) *Iulium Pomponium Laetum Sanſeverina* inluſtri familia in Picentinis natum ferunt. *Vallae* praeceptoris, aequata eruditionis opinione, locum exceperat, ſed eum mox *Paulli* II. iniuria percelebrem fecit, quum litteratos quoſdam, et in his *Platinam*, atque *Callimachum*, tamquam impios, atque maleficos, tormentis excruciaſſet. Nam Venetiis ad dicendam cauſſam Romam pertractus, perpetua vitae innocentia tutus, ita terreri non potuit, ut potius alacri conſtantique animo indigna quaecumque eſſet paſſurus. Veterum enim ingeniorum inluſtria nomina ſibi ipſis indiderant, quum in coetu ſodalium laureati Muſas colerent. Ea nominum novitate, Pontifex elegantiae litterarum imperitus, ſubſpicioſuſque, vehementer offendebatur, quaſi id eſset occulta coniurantium teſsera ad inſigne aliquod facinus obeundum. *Xyſto* demum, *Innocentioque* faventibus, incredibili nominis auctoritate, auditorumque concurſu in Gymnaſio publice docuit. *Floridus Sabinus* in Apologia adverſus calumniatores, eum in ſcribendo infra neminem recentiorum purum,

candidumque adpellat: quemadmodum etiam ; *Eraſmi* teſtimonio in *Ciceroniano*, et *Auberti Miraei* in Auctario de Script. Eccleſiaſt. Antiquitatis ſcrutator diligens, et purae dictionis amator dicitur ab *Paullo Frebero*, et a *Paullo Iovio* in Elog. *Ludovicus Vives* refert, eum adeo Romanae linguae deditum fuiſſe, ut Graecam attingere non auſus fuerit, ne qua peregrinitate latinam contaminaret. Scripſit *Compendium Hiſtoriae Romanae*, librum de *Mahomete*, *de Magiſtratibus Romanis*. Obiit ſeptuagenario maior. Vide *Nicolaum Reuſnerum in Iconibus Doctorum*, *Io. Andr. Quenſtendt in Dialog. de Patriis Illuſtr. Vir.* et *Abrahamum Bucholtzerum* in Indic. Chron.

(15) Sordido et obſcuro loco natus eſt in Italia *Campanus*, quem mater inops ruſtica ſub lauro enixa eſt; poſtea Parocho in famulatum, et diſciplinam tradidit. Hic in ſtudiis bonarum litterarum animum eius, ad Poeſim praecipue inclinantem ita direxit, ut mox Neapolim erudiendo nobili puero paedagogus mercede conductus fuerit. Tantos autem in ſtudiis latinis quinquennio progreſſus fecit, ut Neapoli Peruſium demigrans, in Academia, bonos aliquandiu auctores profeſſus fuerit. Nec multo poſt a Peruſinis Civitate donatus, *Pii* II. Pont. gratiam ſtudiorum ſimilitudine promeruit, a quo virtutis honore Interamnatium Praeſul eſt creatus, et a *Paullo* ſucceſſore locupletatus. Sed poſtremo eum *Xyſtus* immodice Tipheratium tyrannis faventem, quum multis urbibus integra nominis auctoritate praefuiſſet, in exilium egit. Fato functus eſt apud Senas, invidente non plane ſeni longiorem vitam comitiali morbo. *Fontius* in Annalibus MSS. ad

A. MCCCCLXV. ait - His temporibus doctrina, et „ ingenio clari erant *Campanus* Romae, *Pontanus* „ Neapoli, *Baptiſta Albertus*, et *Landinus*, et „ *Scala* Florentiae. - Multas reliquit orationes et multiplicis ſtili opera, quae exſtant. Vid. *Iovium*, *Freberum*, et *Reuſnerum* in Elog.

(16) De celebri *Auguſtino Datho* Senenſi eruditiſſimum Commentarium publici iuris fecit Romae MDCCXXXIII. *Io. Nicolaus Bandiera*.

(17) *Lucas Pulcius Bernardi* et *Aloyſii* Frater Florentinus A. MCCCCLXX. floruit. Poeſim maxime excoluit, primuſque poemata ſtilo, ut aiunt, *Romanzeſco* conſcripſit. Exſtat Poema, cui titulus, *Il Ciriffo Calvaneo*, cui nonnullos adiecit libros *Io. Baptiſta Iambullarius*. Florentiae prodiit ex *Iunctarum* officina in IV. A. MDLXXII. Variae eius leguntur Epiſtolae Flor. a *Barptolemaeo Miſcominio* A. MCCCCLXXXVIII. et ab *Iunctis* A. MDLXXII. impreſſae. *Laurentii Medicei* equeſtres ludos Thuſco carmine deſcripſit, quod una cum memoratis Epiſtolis exſtat. Vid. *Pocciantium*, et *Nigrium* in Catal. Script. Flor. *Io. Marium Creſcimbenium* Lib. I. Hiſt. Vulgaris Poeſeos, et Tom. I. Commentariorum; Auctores Vocabularii Furfurei, *Franc. Redium* in Notis ad Dithyrambum etc.

(18) *Barptolemaeum Platinam*, qui PP. Romanorum geſta collegit, multum iuvit *Laurentius*, cui opuſculum inſcripſit *De Optimo Cive*.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

EX memorato autem doctiſſimorum virorum coetu, nonnullos *Platoni* magis addictos ſelegit *Laurentius*, quorum ope Academiam ipſi *Platoni* ſacram, quam antea *Coſmus* alta mente conlegerat (1), renovaret. *Georgius* enim *Gemiſtus*, qui et *Pletho* dicitur, vir graecae, praeſertim *Platonicae*, Philoſophiae peritiſſimus, primus, Florentino Concilio quum adeſſet, Alexandrinorum *Platoniſmum*, quem nemo fere inter Latinos, praeter *Io. Scotum Erigenam*, pernoverat, apud Italos in lucem extulit, et occaſionem praebuit *Platonicam* ſectam poſt tot rerum viciſſitudines reſuſcitandi. Plurimum itaque diligentiae magnanimus *Laurentius* in id contulit, ut *Chriſtophorus Landinus*, *Marſilius Ficinus*, et *Picus* Mirandulanus, in veterum *Platonicorum* libris vertendis, et explicandis, inſudarent, omneſque tum diſcendi, tum

bene vivendi, cupidos ad Academiam *Platonicam* excolendam vehementiſſime hortabatur. Hic enim iuvenes, vel inter iocandum praecepta morum, vel inter ludendum induſtriam diſſerendi, iucunde admodum, et facile conſequebantur: hic viri etiam, rei tum familiaris, tum publicae, diſciplinam abunde perdiſcebant: hic ſenes pro mortali vita, vitam ſperabant aeternam. In Academiae hortis Poetae ſub lauris, canentem *Apollinem* audire, in veſtibulo Oratores, *Mercurium* declamantem ſpectare; in porticu vero, et aula Iuriſconſulti, civitatumque gubernatores, *Iovem* ipſum ſancientem leges, iura dictantem, imperia gubernantem; in ipſis denique penetralibus Philoſophi, *Saturnum*, coeleſtium arcanorum contemplatorem, agnoſcere poterant. Vbique praeterea Sacerdotes, rerumque ſacrarum Antiſtites arma reperiebant, quibus Religionem adverſus impios ſtrenue tutarentur. Huc igitur, huc omnes

ut

ut accederent, qui liberales colere vellent diſciplinas, invitabat *Laurentius*, eosque praeſertim, qui adſequendae veritatis, et conſequendae beatitudinis amore flagrarent (a). Quas vero Academici hypotheſes foverent, referre prolixum eſſet, quum nobis integrum *Platonicae* Philoſophiae ſyſtema explicare in animo non ſit (b). Hoc pronunciare libere poſſum, eorum opiniones tenebricoſis allegoriarum involucris, et dicendi genere pluſquam poetico, qui omnium ferme Academicorum mos erat, fuiſſe abſconditas: eoque id factum conſilio, ut enthuſiaſmo Alexandrino mirifice ſervirent, et recentiorum *Platonicorum* ſomniis fidem certiſſimam facerent. Hanc ineptientis ingenii labem, et credulitatem philoſopho indignam, deteſtabili ſuperſtitione demonſtrabant, qua horamatis, ſomniis, ominibus, mirum quantum tribuerent; maximas praeterea rerum civilium vices, neſcio quibus imaginationis terriculamentis, ſigni-

gni-

gnificari, vel ſiderum poſitionibus, et adparitionibus fuiſſe praemonſtratas, indigna viro docto ratione, plerique contendebant. Quis enim ſanae mentis Philoſophus dicet (4) - *Laurentii Medicis* animam exſpirantem laetum aetherem excepiſſe, grandiore ſtella in *Laurentiana* tecta cadente, miriſque flammis ex alto in Caregianis agris coruſcantibus? et biduo ante obitum *Iovem*, rubente dextra ſacras iaculatum arces, terruiſſe urbem, mox orbam tanto patre futuram? - Quin et abdita myſteria in veterum Scriptorum explanationibus inveſtigare penitus ſolebant, adeout nonnumquam eorum ingenium, uberiori phantaſia abreptum, ita luxuriaretur, ut iure merito in phanaticorum claſſem referri mererentur. Mundum eſſe animatum cum *Platonicis* Alexandrinis credidere; eſſe quaſdam veluti eſcas, quibus animati Mundi, & Stellarum munera adlicere poſſint mortales, ſibique vindicare;

care ; inter Mundi animam , et corpus ineſſe ſpiritum , eumque neceſſario requiri , tamquam medium , quo anima divina , et inſit corpori craſſiori , et vitam eidem penitus largiatur (1) ; hunc Mundi ſpiritum , ſibi faventem reddendum ab eo eſſe , qui ſanus eſſe cupiat . Alia , ne inſtituti mei limites excedantur , praeterimus , lectoremque ad Librum *Ficini De vita coelitus conſervanda* remittimus , in quo auctor magno ſtudio , eiuſmodi ineptias inſeruit . Tantum itaque addam , *Platonis* placita ita fuiſſe ſectatos , ut Chriſtiano , ac prudenti viro , ſancitos fines audacter excederent .

(1) Ita *Ficinus* in Praef. ad *Plotinum* , renaſcentis *Platoniſmi* originem , et progreſſus , enarrat - Magnus *Coſmus* S. C. Patriae
,, Pater , quo tempore Concilium inter Graecos , atque Latinos , ſub *Eugenio* Pontifice ,
,, Florentiae tractabatur , Philoſophum Graecum , nomine *Gemiſtum* , cognomine *Plethonem* , quaſi *Platonem* alterum , de Myſteriis
,, *Platonicis* diſputantem , frequenter audivit .

,, E cuius

„ E cuius ore ferventi, ſic eſt adflatus proti-
„ nus, ſic animatus, ut inde Academiam
„ quamdam alta mente conceperit, hanc op-
„ portuno primum tempore pariturus. Deinde
„ cum conceptum tantum magnus ille *Medices*
„ quodammodo parturiret, me electiſſimi Me-
„ dici ſui *Ficini* filium, adhuc puerum, tanto
„ operi deſtinavit, ad hoc ipſum educavit in
„ dies; operam praeterea dedit, ut omnes,
„ non ſolum *Platonis*, ſed etiam *Plotini* li-
„ bros Graecos haberem „. Conſule *Nic. Valorium* in Vita *Laurentii Medicei*.

(2) Iiſdem ferme verbis *Laurentium* adloquitur *Marſ. Ficinus* in Praef. *Platonis*. Conſule *Nic. Valorium* l. c. ubi de Academia loquitur.

(3) Conſule Cl. *Iac. Bruckerum* P. IV. T. I. Period. III. Part. I. Lib. I. Cap. II. de Reſtaurat. Philoſophiae *Platonicae*.

(4) Ita legitur in Praef. ad *Plotinum*.

(5) Confer *Georg. Schelbornium Amoenit. Litter. Tom. I.* et Cl. *Bruckerum* l. c.

§. XXXIV.

QVum vero animadvertiſſent, *Platonem*, annos natum LXXXI. VII. Idus Nov. quo die ortus fuerat, in convivio diſcumbentem, remotis dapibus, exſpiraſſe, eumque diem, quo et Natalitia, et Anniverſaria *Platonis* pariter

con-

continebantur, *Platonicis* omnibus ad *Plotini*, et *Porphyrii* tempora ſacrum, religioſumque fuiſſe; idcirco ſolemnes eiuſmodi dapes, quae per MCC. annos fuerant praetermiſſae, cereali pompa, convivio opiparo, ac convocato doctorum hominum coetu, renovare, regia prorſus munificentia, voluerunt. Id negotii Florentiae ſubſcepit *Franciſcus Bandinius*, vir ea tempeſtate litteratiſſimus (1); ruri autem *Laurentius Mediceus*, Academiae patronus beneficentiſſimus. Sermones iis in epulis habiti, fuſe recenſentur in Prolegomenis, *Platonis Convivio* a *Marſilio Ficino* praemiſſis; ubi convivii cuiuſdam, VII. Idus Nov. in agro Caregiano celebrati, pompa deſcribitur; aderantque IX. illius aevi in litteris principes viri, *Antonius Allius*, Canonicus Florentinus, deinde Faeſulanus Antiſtes (2), *Ficinus* Medicus (3), *Chriſtophorus Landinus*, *Bernardus Nuthius* Rhetor (4), *Thomas Bencius* (5), *Io. Cavalcantes* (6), *Marſilius Ficinus*,

cinus, *Chriſtophorus*, et *Carolus Marſuppini* fratres, *Caroli* poetae filii (7). Remotis dapibus, *Bernardus Nuthius*, *Platonis* opera prae manibus habens, ex iis Convivium, quod *De Amore* inſcribitur, ſelegit elucidandum, atque convivas, ut orationes ſingulas exponerent, exoravit. Iactis itaque ſortibus, ſuam quiſque diſputationem adgreſſus eſt. Prima *Phaedri* oratio, *Io. Cavalcanti*; *Pauſaniae*, *Antonio* Theologo; *Orximachi*, *Ficino* Medico; Poetae *Ariſtophanis*, *Chriſtophoro Landino* Poetae; *Agathonis* denique adoleſcentis, *Carolo Marſuppino* iuniori contigit exponenda (8).

(1) Inter *Marſilii Ficini* Epiſtolas, haec Lib. I. legitur - *Marſilius Ficinus Iac. Bracciolino*, „ *Poggii* Oratoris Fil. paternae artis heredi S. D. „ *Platonici* veteres urbana *Platonis* natalitia „ quotannis inſtaurabant: novi autem *Platonici*, *Bracciolme*, et urbana, et ſuburbana „ noſtris temporibus celebrarunt. Suburbana „ quidem apud Mag. *Laurentium Medicem* in „ agro Caregio: cuncta in libro noſtro *De Amore* narrantur. Vrbana vero Florentiae ſumtu „ regio celebravit *Franc. Bandinus*, vir ingenio, magni-

„ magnificentiaque excellens; ubi Tu, et *Bin-*
„ *duccius Ricaſolanus*, et *Io. Cavalcantes* noſtri,
„ aliique Academici multi diſcubuerunt: ego
„ quoque interfui. Atque ex multis, et va-
„ riis, quae in eo convivio diſputavimus, illud
„ imprimis mecum ipſe ſaepe meditor, ac
„ tibi libenter hodie recenſebo, quod ante
„ epulas, de animae natura concluſimus. - I-
dem in Comment. ad *Convivium Platonis* Cap. I.
„ *Plato* Philoſophorum pater, annos unum, et
„ octoginta aetatis natus, ſeptimo Novembris
„ die, quo ortus fuerat, diſcumbens in con-
„ vivio, remotis dapibus exſpiravit. Hoc au-
„ tem convivium, quo et natalicia, et anni-
„ verſaria *Platonis* pariter continentur, priſci
„ omnes *Platonici*, uſque ad *Plotini*, et *Por-*
„ *phyrii*, tempora quotannis inſtaurabant. Poſt
„ vero *Porphyrium* mille, ac ducentos annos,
„ ſolemnes hae dapes praetermiſſae fuerunt.
„ Tandem noſtris temporibus vir clariſſimus
„ *Laurentius Medices*, *Platonicum* convivium in-
„ novaturus, *Franciſcum Bandinum* Architriclinum
„ conſtituit. Quum igitur VII. Novemb. diem
„ colere *Bandinus* inſtituiſſet, regio adparatu
„ in agro Caregio, novem *Platonicos* accepit
„ convivas etc. -

(2) *Antonii Allii* vitam Italice ſcripſit *Ve-ſpaſianus Philippi* F. librarius Florentinus au-ctor ſynchronus, quam Latine edidit *Vghel-lius* in *Italia Sacra*. Huius meminit Frater *Domi-nicus Iohannis*, Theologus Flor. Ord. Praed. Lib. III. Sacri Operis *Theotocon* ad *Petrum Medicem* Illuſtrem Civem Flor. *Antonii Allii* Epiſtola ad *Petrum Coſmae* F. legitur in *Collect. Coſmianis Bartholomaei Scalae*.

(3)

(3) *Ficinus Marſilii* Pater artem Medicam laudabiliter exercuit. Opus de Peſtis natura, effectibus, ac remediis, ipſi a *Nigrio* tribuitur. *Nicolaus Angelius* Bucinenſis, *Auguſtini Dathi* diſcipulus, humaniorum litterarum in Senenſi primum Lyceo, deinde adnitente *Iacobo Salviato*, in Florentina Academia publicus Profeſſor, haec habet in Epiſtola *Laurentio Medici Flor. Reip. Optimatum Cl.* praefixa editioni *Plauti*, factae Florentiae per heredes *Philippi Iuntae* MDXIV. - *Coſmus*, ne res altius repetatur, „ Tibi abavus, quem natura finxit ad honeſtatem, gravitatem, temperantiam, magnitudinem animi, iuſtitiam, ad omnes denique virtutes, magnum hominem, et excelſum, quem Florentia, una Patrum, et populi voce, *Patrem Patriae*, Lacedaemonio marmore inſcripſit, *Marſilium Ficinum*, pueritiam adhuc agentem, a patre eius ad ſe forte adductum intuens, ac pueri indolem probans, ut fuit ille divino iudicio, ac ſapientia vir, quaerit de patre, quod vitae iter puer ingrederetur. Si fortunae noſtrae volent, inquit, cupio erudiri diſciplinis. Tum *Coſmus*, tu corporum (Chirurgus enim erat) alienis impenſis, hic vero animorum vulnera, ut ſpero, curabit. -

(4) Annum circiter MCCCCLXX. floruit *Bernardus Nutbius* Rhetor Florentiae inſignis, et inter oratores ſui aevi excellentiſſimos merito relatus. Et profecto ſi nullum aliud nobis de eo monimentum ſuppeditaret vetuſtas, praeter *Marſilii Ficini* teſtimonium, non video quid a nobis deſiderari poſſet. Haec enim in quadam citati auctoris Epiſtola leguntur - *Tullium* iam-

„ pri-

„ pridem noſter *Nuthius* ebibiſſe, et concoxiſſe „ videtur: in oratione eorum, mira quaedam „ viciſſitudo perſpicitur; nam illic et *Nuthius* „ *Tullianus* eſt, et *Tullius Nuthianus* adparet - Et paullo poſt - Perſevera igitur in *Bernardi* „ noſtri familiaritate; hic enim clarus eſt „ Rhetor, adde et optimus; quae enim per- „ ſuadere docet, ſibi ipſi iam perſuaſit - In alia praeterea eiuſdem *Marſilii Epiſtola* Lib. XI. tum in ea ad *Martinum Vranium* Germanum miſſa; nec non in Opuſculo MS. in Bibl. *Laurentiana*, de quo T. I. p. CCIV. verba fecimus, honorifica ſemper de eo facta mentio occurrit. *Marſilii* laudibus aliquid detrahit, *Barptolemaeus Fontius*, eius diſcipulus, qui Lib. III. Epiſtolarum MSS. Ep. XI. data Florentiae Kal. Martii MDXIII. ad *Bernardum Oricellarium*, ſe parvi praeceptorem ſuum facere, his verbis oſtendit - Quum audirem *Bernardum Nuthium*, *Ciceronis* Rhetoricos libros interpretan- „ tem, cum *Horatii* Epiſtolis, adverteremque „ eum ſcribendo, ac dicendo non excellere etc. Scripſit, teſte *Poccianto* in Catalog. Orationes nonnullas incredibili audientium plauſu.

(5) *Thomas Bencius* diſcipulus *Marſilii Ficini* fuit, ut patet ex huiuſce Epiſtola ad *Martinum Vranium* Germanum Lib. II. Epp. Hic e Latino in Thuſcum ſermonem tranſtulit *Mercurium Triſmegiſtum*, Florentiae a *Ficino* impreſſum, quemadmodum et ipſiuſmet *Ficini* Epiſtolas.

(6) De *Io. Cavalcante* vide quae diximus T. I. p. CLXX. quibus adde, hunc e nobili, ac vetuſto, ſanguine progenitum, maximos in philoſophia, ac litteris progreſſus feciſſe ſub

Marſilii Ficini diſciplina, cuius Academiae immortale decus attulit. Singulari verecundia, ac modeſtia ditatus erat, eiuſque ſuaſu *Marſilius* Libros *De Amore* conſcripſit, ut iuventutem ad caeleſtem pulchritudinem adpetendam adliceret. Commendantur a *Ficino* eius Commentaria in Divi *Auguſtini* Soliloquia, quae numquam vidi. Honorificam de eo mentionem faciunt *Poccianti* , et *Niger* ll. cc. *Antonius Poſſevinus* Tom. II. Apparatus Sacri, *Marſilius Ficinus* pluribus ad ipſum datis Epiſtolis Lib. VIII. et XII. Epp. In Epiſtola vero ad *Martinum Vranium* Lib. II. inter ſelectiores diſcipulos eum enumerat. Vide *Eugenium Gamurrinium* Part. III. Nobilium Familiarum Thuſciae et Vmbriae, in Familia *Puccia*, et *Cavalcantia*.

(7) *Chriſtophorus*, et *Carolus Marſuppini*, Poetae *Caroli* filii, de litteris optime meriti exſtiterunt.

(8) Vid. *Ficinum* in Comment. ad *Convivium Platonis* Cap. I.

§. XXXV.

Atque ut doctiſſima reliquorum conloquia omittamus, animadvertere tantum ſubficiat, *Landinum* noſtrum obſcuram, et implicitam *Ariſtophanis* ſententiam enucleaſſe (1). Illa enim verbis obſcuriſſimis involuta, in-

Iu-

luſtrationem adhuc, lucemque requirebat. Quod ut facilius adſequeretur *Landinus*, cum *Ariſtophane*, Amorem prae ceteris Diis generi humano beneficum, curatorem, tutorem hominum, et medicum ſaluberrimum eſſe contendit; tum qualis quondam hominum natura fuerit, naturaeque adfectus, ſedulo perquiſivit. Principio tria hominum genera poſuit; non ſolum enim marem, et feminam, ſed tertium quoddam ex utriſque compoſitum conſtituit. Praeterea cuiuſque hominis ſpeciem integram fuiſſe, atque rotundam voluit, dorſum, et latera, circuli inſtar, habentem, manus quattuor, et paria manibus crura, vultus item duos, tereti cervice connexos, et omnino conſimiles: maſculinum genus Sole genitum, femininum Terra, Luna promiſcuum; unde elato robuſtoque corpore homines procreati, cum Diis ipſis pugnare, caelumque adſcendere non pertimuerint; adeo ut *Iuppiter* ſingulos

 in

in longum diſſecare, duoſque ex uno facere coactus fuerit. Diviſa hoc pacto natura hominum, quemque ſui dimidium cupiſse tradit. Concurrebant igitur, iactiſque brachiis, ſe invicem complectebantur homines, redigi in priorem habitum adfectantes: quapropter fame, et torpore defeciſſent, niſi Deus congreſſui modum impoſuiſſet. Hinc utique in hominibus innatum fuiſſe amorem, priſcae naturae conciliatorem, fabulatur. Eſt enim, iuxta illius placita, quiſque noſtrum, dimidium hominis, utpote ſectus, non ſecus ac piſciculi quidam Pſettae, et Auratae, nuncupati, qui ſciſſi, ex uno, duo, ut fama eſt, efficiuntur. Quoties itaque dimidium ſuum alicui, cuiuſcumque ſexus avidus ſit, occurrit, vehementiſſime concitatur, ardenti inhaeret amore, ac ne momentum quidem ab illo ſeiungi patitur. Totius itaque reficiendi cupido, nixus, amoris nomen adcepit, qui nos

in

in praeſens ſummopere adiuvat, dum in ſui dimidium olim amiciſſimum, quemque conducit; et in poſterum ſpem ſummam iniicit nobis Deum pie colentibus, in veterem figuram reſtituendo, medendoque, ſe nos beatiſſimos effecturum. His itaque fuſe expoſitis a *Landino*, alii, iuxta ſortem, reliquas orationes inluſtrare adgreſſi ſunt.

(1) *Marſilius Ficinus* verba haec ante orationem *Landini* praemiſit. - His dictis, familiaris noſter verbis finem impoſuit. Eum *Chriſtophorus Landinus*, vir doctrina excellens, „ quem potiſſimum cognovimus noſtris temporibus *Orphicum*, *Platonicumque* Poetam, ſequutus eſt in hunc modum -. Oratio haec MS. occurrit inter nonnulla *Landini* ſcripta, cum hoc titulo apud nos - *Orazione di* Criſtofano Landini, *dichiarando l'oſcura, et implicata ſentenza di* Ariſtofane, *celebrata da Lui nel Convito* Platonico, *fatto, et rinnovato dal famoſiſſimo Sig.* Lorenzo de' Medici *nella ſua regia Villa di Careggi l' Anno . . . . a 7. Novembre, alla preſenza del medeſimo Sig.* Medici, *et altri* Platonici, *compreſoci l' oratore, cioè Mes.* Antonio degli Agli *Veſcovo di Fieſole*, Marſilio Ficino *Medico*, Bernardo Nuti *Rettorico*, Tommaſo Benci, Gio. Cavalcanti *chiamato* l' Eroe,

Criſtofano *di Mes.* Carlo Marſuppini, Carlo *di Mes.* Carlo Marſuppini, *e* Franceſco Bandini. *Dove ſi pone il teſto di* Platone *della antica Natura degli Vomini. Cap. I. Benchè* Gio. Cavalcanti *per diligenza di ſua diſputazione ci ha liberati in parte da lungbezza di trattare ec.* Haec quoque impreſſa legitur in libello edito A. MDXXXXIV. cum titulo: *Il Convito di Platone. Platonicum* deinde *Convivium* ex Latino textu *Marſilii Ficini*, iterum in Thuſcum ſermonem tranſtulit *Coſmus Bartolus*, una cum *Platonis* Convivio A. MDXCIV.

§. XXXVI.

QVi vero fuerint reliqui inluſtres *Platonicae* Academiae ſocii, ex Epiſtola *Marſilii Ficini* (1) *Martino Vranio* miſſa deprehendimus, in qua omnium, qui in eodem ferme philoſophandi genere verſabantur, catalogus exhibetur. Sed Epiſtolam ipſam proferamus, quae eſt huiuſmodi. *Marſilius Ficinus* Flor. *Mar-* „ *tino Vranio* Amico Vnico S. D. Nihil „ a me iuſtius poſtulare poteras, quam „ quod per *Ioannem Straeler* congerma-

„ num

„ num tuum, iam ſaepe requiris, „ amicorum videlicet noſtrorum catalogum, non ex quovis commercio, vel contubernio confluentium, „ ſed in ipſa dumtaxat liberalium „ diſciplinarum communione convenientium. Quum enim abſque amicorum meorum praeſentia eſſe „ nuſquam aut debeam, aut velim, „ ipſeque ſim, non in Italia ſolum in „ me ipſo, ſed in Te etiam in Germania, merito amicos hic meos, „ iſtic etiam mihi adeſſe deſidero. „ Omnes quidem ingenio, moribuſque „ probatos eſſe ſcito: nullos enim habere umquam amicos ſtatui, niſi „ quos iudicaverim litteras, una cum „ honeſtate morum, quaſi cum *Iove* „ *Mercurium*, coniunxiſſe. *Plato* enim „ noſter in Epiſtolis, integritatem vitae „ veram inquit eſſe Philoſophiam; litteras autem, quaſi externum Philoſophiae nuncupat ornamentum. Idem „ in Epiſtolis ait, philoſophicam com-

„ munionem, omni alia non ſolum be„ nevolentia, ſed etiam neceſſitudine „ praeſtantiorem ſtabilioremque exſiſte„ re. Sed ut mox veniam ad catalo„ gum, cunctos ſummatim amicos ita „ laudatos adcipito. At ſi proprias cu„ iuſque laudes ſingulatim narrare vo„ luero, opus inceptavero longe pro„ lixum; ſi quos praetermiſero, non „ aeque laudatos, prorſus invidioſum. „ Omnino vero abſurdum fuerit, ſi „ dum amicos ordine diſponere tento, „ interim comparationibus omnia per„ turbavero, odium pro benevolentia „ poſtremo reportans. Primum ſum„ mumque inter amicos locum patro„ ni noſtri *Medices* iure optimo ſibi „ vindicant, Magnus *Coſmus*, gemini „ *Coſmi* filii, viri praeſtantes, *Petrus*, „ atque *Ioannes*, gemini quoque *Petri* „ nati, magnus *Laurentius*, et inclitus „ *Iulianus*; tres *Laurentii* liberi, magnani„ mus *Petrus*, *Ioan.* Cardinalis plurimum „ venerandus, *Iulianus* egregia indole prae-

„ praeditus. Praeter Patronos, duo ſunt
„ nobis amicorum genera. Alii enim,
„ non auditores quidem omnes, nec
„ omnino diſcipuli, ſed conſuetudine
„ familiares, ut ita loquar, confabu-
„ latores, atque ultro, citroque con-
„ ſiliorum, diſciplinarumque liberalium
„ communicatores. Alii autem, prae-
„ ter haec, quae dixi, nos quandoque
„ legentes, et quaſi docentes audive-
„ runt, etſi ipſi quidem quaſi diſci-
„ puli, non tamen revera diſcipuli;
„ non enim tantum mihi adrogo, ut
„ docuerim aliquos, aut doceam,
„ ſed *Socratico* potius more ſciſcitor
„ omnes, atque hortor, foecundaque
„ familiarium meorum ingenia, ad par-
„ tum adſidue provoco. In primo ge-
„ nere ſunt *Naldus Naldius*, e tenera
„ ſtatim aetate mihi familiaris, poſt
„ hunc in adoleſcentia noſtra *Peregri-*
„ *nus Allius*, *Chriſtophorus Landinus*, *Ba-*
„ *ptiſta Leo Albertus*, *Petrus Pactius*, *Bene-*
„ *dictus Accoltus* Arretinus, *Bartolemaeus*

„ *Va-*

„ *Valor*, *Antonius Caniſianus*, paullo poſt
„ *Io. Cavalcantes*, *Dominicus Galectus*, *Antonius Caldersnus*, *Hieronymus Roſſius*, *Amerigus*, et *Thomas*, ambo *Bencu*, *Cherubinus Quarqualius* Geminianenſis, *Antonius Seraphicus*, *Michael Mercatus*, ambo Miniatenſes, *Franciſcus Bandinus*, *Laurentius Lippius* Collenſis, *Bernardus Nutbius*, *Comandus*, *Baccius Vgolinus*, *Petrus Fannius* Presbyter. Horum plurimi, exceptis *Landino*, et *Baptiſta Leone*, et *Benedicto Accolto*, primas lectiones noſtras nonnumquam audiverunt. In aetate vero mea iam matura familiares, non auditores, *Antonius Allius*, *Ricciardus* Anglarienſis, *Barptolemaeus Platina*, *Oliverius Arduinus*, *Sebaſtianus Salvinus* Amitinus noſter, *Laurentius Bonincontrius*, *Benedictus Biliottus*, *Georgius Ant. Veſpuccius*, *Io. Baptiſta Boninſegnius*, *Demetrius* Byzantius, *Io. Victorius Soderinus*, *Angelus Politianus*, *Pierleonus* Spoletinus, *Io. Picus Mirandula*. In ſecundo genere ideſt in

„ or-

„ ordine auditorum, ſunt *Carolus Mar-*
„ *ſuppinus*; *Petri* quinque, *Nerus*, *Guic-*
„ *ciardinus*, *Soderinus*, *Compagnius*, *Paren-*
„ *tus*; *Philippi* duo, *Valor* ſcilicet, et
„ *Carduccius*; *Ioannes* quattuor, *Canaccius*,
„ *Neſius*, *Guicciardinus*, *Roſatus*; *Bernar-*
„ *di* quattuor, *Victorius*, *Medices*, *Ca-*
„ *niſianus*, *Micheloctius*; *Franciſci* quat-
„ tuor, *Berlingherius*, *Rimicinus*, *Gaddus*,
„ *Petraſancta*; *Amerigus Curſinus* (2), *An-*
„ *tonius Lanfredinus*, *Bindaccius Ricaſu-*
„ *lanus*, *Alamannus Donatus*, *Nicolaus*
„ *Micheloctius*, *Matthaeus Rabatta*, *Ale-*
„ *xander Albitius*, *Fortuna Ebraeus*, *Se-*
„ *baſtianus* Presbyter, *Angelus Carduccius*,
„ *Andreas Curſius*, *Alexander* Borſius,
„ *Blaſius* Bibienius, *Franc. Diaccetus*, *Ni-*
„ *colaus Valor* - Quibus addendi ſunt
Franciſcus Mareſcalcus (3), *Locterius Ne-*
ro (4), *Io. Aurelius* Ariminenſis, *Io.*
Petrus Cortuſius (5), *Franciſcus Berlinghe-*
rius Nicolai filius (6), *Petrus Leo* (7), *Do-*
minicus Benivieni (8).

(1)

(1) Lib. XI. Epiſtolar.

(2) *Americi Corſini*, cuius nulla extare ſcripta *Nigrius* teſtatur, in noſtra Bibliotheca Poema in duos libros diviſum adſervatur De Laudibus Magni *Coſmi*. Legitur primo *Americi* Epiſtola ad Magnanimum *Laurentium Medicem*, inde ſequitur *Compendium Amerigi Corſini in vitam Coſmi Patriae Patris ad Laurentium Medicem virum magnanimum*: tum Poema incipit: *Candida lux mundi, vatum ſanctiſſime cuſtos*.

(3) Illum conphiloſophi titulo compellat *Ficinus* Lib. III. Epp. p. DCCXXXVIII. Lib. VI. p. DCCCXXV. DCCCXXXVI. et DCCCLVII.

(4) Eiuſdem *Ficini* vide Lib. VI. Epp. p. DCCCXXV. DCCCXXXVI. et DCCCLVII.

(5) *Ficinus* Lib. IV. Epp. p. DCCLIV.

(6) *Ficinus* Lib. VI. Epp. p. DCCCXXXII.

(7) *Ficinus* Lib. VIII. Epp. p. DCCCLX. DCCCLXIV. DCCCCC. DCCCCIII. DCCCCVIII. DCCCCXIV. DCCCCXX. DCCCCXXV. DCCCCXXVIII.

(8) *Ficinus* Lib. VIII. Epp. p. DCCCLXXIII.

§. XXXVII.

SAtis itaque expoſito Academiae *Platonicae* ſtatu, dum vitam ageret *Laurentius*, videamus nunc, eo vita functo, quid ipſa fati ſubierit. *Bernardus Oricellarius* (1), vir noſtrae urbis, non tam bonis illis, quae a fortuna pro-

profluunt, quam iis, quae a natura proficiſcuntur, inluſtris, celeberrimum hunc litteratorum coetum, fautore beneficentiſſimo orbatum, in hortos ſuos, ad diſputandum mirifice idoneos (2), ſumma humanitate, ac munificentia exceptum transduxit; quam quidem praeclariſſimam de rebus omnibus diſſerendi conſuetudinem deinceps filii eius, *Petrus* (3), *Coſmus* (4), *Pallas* (5), *Ioannes* (6), et alter *Coſmus* (7), memorando exemplo ſequuti, plurimum adiuvere.

(1) *Bernardus Oricellarius*, *Ioannis Paulli* F. et *Pandolphi* frater, Hiſtoricus perceletris fuit, ideoque dignus, ut a *Voſſio* inter Latinos Hiito-ricos Lib. III. De Hiſtor. Latin. referretur. Conſulenda eſt Editio Epiſtolarum *Petri Delphini*, Ordinis Camaldulenſium Generalis, impreſſa in fol. Venetiis aite, et ſtudio *Bernardini Benalii* MDXXIV. ubi libri VI. Epiſtola XL. ſcripta eſt *Bernardo Koſcellario* Florentino, qui procul dubio noſter *Bernardus* eſt. In Lib. VII. Ep. XLV. legitur, *Leonardo Lauredano* Duci Venetiarum data ex Fonte Bono IX. Kal. Dec. MDXII. quae incipit - *Bernardus Oricellarius* Civis Flor. vir gravis, et eruditus etc.

Lib.

Lib. quoque X. Ep. xxviii. Data ex Muſolea v. Kal. Octob. mdxi. ſcripta eſt *Bernardo* noſtro *Oricellario*. Hiſtoriarum plura volumina poſteritati reliquit, adeo ut ab *Eraſmo* huiusmodi elogium meruerit Lib. VIII. Apophthegm. p. dccvii. - Novi Venetiae *Bernardum Ocricularium*, (lege *Oricellarium*) cuius Hiſtorias ſi legiſſes, dixiſſes alterum *Salluſtium*, aut certe *Salluſtii* temporibus ſcriptas - *Vgolinus Verinus* Lib. IV. de Illuſtrat. Vrbis Flor. honorificam de eo mentionem facit; et *Io. Neſius* vir doctus in Libro De Moribus ad *Petrum Medicem* MS. in Bibl. *Mediceo - Laurentiana*, haec ait - Nam cum nudius quartus domum hanc „ tuam veniſſem, Teque cum *Bernardo Oricellario*, ac *Io. Cavalcante*, ingenio, et doctrina „ praeſtantibus, de animorum perturbationibus „ diſputantem inveniſſem etc. - *Antonius Francinus* Varchienſis in Epiſtola *Pallae Oricellario* Patricio Flor. ſcripta, ac praemiſſa Collectioni Hiſtoricorum Lat. in viii. impreſſae Florentiae opera, et ſumtu *Philippi Iunctae* mdxvii. haec de *Bernardo* habet - Quid enim dicam, „ ut alios omittam, de *Bernardo* Patre tuo? „ quis illo in ſcribendo facundior, quis in re „ gerenda, vel publica, vel privata, prudentior? ut iure optimo *Petrus Medices*, qui „ erat ingeniorum acerrimus penſitator, et „ iudex, illum ſibi in generum adſciverit. - Ipſum, uti Hiſtoricum Cl. ſummis laudibus proſequuntur *Paulus Corteſius* in Dial. De Hominib. Doctis, *Marſilius Ficinus* pluribus eidem datis Epiſtolis Lib. I. *Pierius Valerianus* Lib. II. De Litteratorum Infelicitate, *Leander Albertus* in Deſcript. Italiae, *Poccianres*, *Niger*, ll. cc. Ferdi-

dinandus Vghellius Tom. II. Ital. Sacr. in ſerie Epiſc. Piſaurenſium, ubi de *Franc. Oricellario*, *Gamurrinius* in I. Vol. Familiar. Nobil. Thuſciae, *Morerius*, et *Baylletius* in Lexico Hiſtorico-Critico, *Petrus Crinitus* De Honeſta Diſciplina Lib. IV. C. IX. Lib. V. C. XIV. Lib. VIII. C. V, Lib. X. C. X. Lib. XI. C. XII. Lib. XXI. C. IV. Lib. XXIII. C. XII. Idem in praevia Epiſtola Poetis Latinis ad *Coſmum Paccium* Epiſcopum Arretinum - In quo „ teſtes habemus locupletiſſimos, tum alios „ plures, tum *Bernardum Oricellarium*, cuius „ libri de Vrbe Romana facile probaturi ſunt „ omnibus poſteris, quantum illius diligentiae „ iure optimo ſit concedendum in obſervandis, „ atque inluſtrandis antiquorum monimentis - . *Franc. Cattanius* a Diacceto in Praef. ad Libros De Amore ad *Bindaccium Ricaſolanum* - Quam „ (civitatem noſtram) *Bernardus Oricellarius*, „ vir priſcae eruditionis, ac gravitatis, veluti „ impiam novercam abominatus effugit. - Tum in Praef. ad Libros De Pulcro ad *Pallantem*, et *Io. Oricellarium*, haec inter alia refert - „ Multa me *Bernardo* obnoxium fecerunt, „ ingenii candor, bonarum artium ſtudia, „ multarum, magnarumque rerum peritia, „ inprimis autem morum nitor, ac gra- „ vitas pluſquam priſca, quae ei viro in „ paucis Dii dedere etc. - Idem etiam ſcribit Epiſtolam *Bernardo* noſtro, quae incipit - *Franc. Cattanius Diaccetus Bernardo Oricellario etc.* - Alia praeterea eiuſdem Epiſtola ad *Bernardum Oricellarium* legitur p. CCCXLIV. Operum eiusdem. Inter Epiſtolas ineditas *Philippi Redditi* MSS. in Cod. membr. Bibl. *Laurent.* Pl. XLVII. num.

num. xxi. Ep. viii. et ix. ſcripta eſt *Bernardo Oricellario*. *Barptolemaeus* quoque *Fontius* plures Epiſtolas adhuc ineditas eidem miſit, Libri nempe II. Ep. V. et Lib. III. Ep. V. et XI. De hoc *Bernardo* pluribus agit vir. Cl. *Ant. Magliabechius* in ſuis Adverſariis MSS. in Bibl. *Magliab.* Cod. Chart. fol. num. ix. Claſſ. ix. p. xxiii. ſeq. Ex nonnullis *Io. Cinelli* Schedis, quae MSS. ab *Apoſtolo Zeno* adſervantur, Philoſophiae Profeſsorem in Piſano Atheneo fuiſse colligimus. Denique minime praetereunda eſt eius effigies, quam nobis graphice delineatam exhibet *Scipio Ammiratus* Tom. II. Opuſcul. p. cclvii. Exſtat eius Calumniae Triumphus, inter Carmina vulgo *Carneſcialeſchi* impreſsus. Quae vero *Bernardo* noſtro multum laudis pepererе, ea ſunt opera, partim publici iuris facta, partim in Bibliothecarum foris deliteſcentia; quorum hic numerum referimus. Sunt itaque:

I. Bellum Mediolanenſe in iv. quod in Bibl. *Stroziana* num. cccclxxvi. adſervatur.

II. Bellum Piſanum, quod Londini typis *Gulielmi Bowyer* in lucem prodiit mdccxxxiii. Huius meminit *Philippus Redditus* in Epiſtola ad *Bernardum Oricellarium* MS. in Bibl. *Magliab.* his verbis. Tu quoque poſteros cogitans, „ memorabilem illam Piſanam Hiſtoriam, ut au„ dio, docte, ſciteque perſcripſiſti, quae Te „ ut auguror, reddet immortalem. Oratio De Auxilio Tiphernatibus adferendo exſtat poſt Bellum Piſanum in memorato volumine.

III. Bellum Tiphernatium. In *Magliabechiana* exſtat.

IV. Hiſtoria de *Caroli* VIII. Gallorum Regis

gis in Italiam adventu : quod opus in nonnulliſ MSS. exemplaribus titulum habet - *De Bello Italico*, et de *Bello Gallico*. In Bibliothecis *Laurentian.* et *Magliabech.* proſtat : editum vero Londini fuit Anno ſuperius citato.

V. Hiſtoria Vrbis Romae. Haec olim ſparſim legebatur, ut *Cinellius* in Schedis Litterariis teſtatur ; magno deinde volumine comprehenſa a *Manfredo Macignio* adſervabatur, cum ad eum ex hereditate perveniſſet, ut accuratus *Salvinus* notat p. CCCLXVI. Faſtor. Conſular. Nunc autem in Cl. Subdecani *Riccardii* ditiſſima Codd. MSS. Bibliotheca proſtat. Hoc de Vrbe Roma *Bernardi* opus poſt exactos *Medices* confectum fuit, inſcriptumque: *Collectanea Antiqq. Roman. ad Pallantem*. De hoc honorifice meminit *Crinitus* in Praef. Poet. Latin. de quo ſupra, et Lib. VIII. C. III. De Honeſta Diſciplina. *Marcus Antonius Placidus* in Epiſtola IV. ad *Laurentium Strozzam* Florentinum, praemiſſa Libello *Pomponii Guarici* Neapolitani De Sculptura, impreſſo Florentiae A. MDIV. vocat *Bernardum Oricellarium* Romanae Vrbis inſtauratorem, his verbis - Cum ad noſtras manus perve-
„ niſſet hic *Pomponii Guarici* De Sculptura non
„ iam libellus, ſed qualem *Domitius Piſo* opor-
„ tere eſſe aiebat, Theſaurus, quod et ipſe
„ Romanae Vrbis inſtaurator *Bernardus Oricel-*
„ *larius* ſocer tuus iudicavit etc. -

VI. Florentinorum etiam Hiſtoria ; ſi *Pocciantio*, *Gamurrinio*, et *Nigrio* fides habenda eſt ; quamquam id nullis nixus argumentis *Apoſtolus Zenus* inficias eat Tom. XXXIII. pag. CCCLII. Ephemerid. Litteratorum Venetorum : apud quem duae ſunt *Bernardi* Epiſtolae Latine

exaratae, quas nondum, quod ſciam, publici iuris fecit.

Dignus quoque eſt *Bernardus Oricellarius*, ut inter Criticos ſui aevi recenſeatur; nam *Antonius Francinus* in Epiſtola ad *Pallantem Oricellarium Bernardi* F. de qua ſupra egimus, commemorat *Livii* Decadas a *Bernardo* patre caſtigatas, his verbis - Ego cum praeteritis diebus ad ampliſſimas, ac ſane regias aedes „ tuas, ſuaſu *Nicolai Angeli* Bucinenſis, viri „ doctiſſimi, *Livii* Decadas a *Bernardo* tuo „ caſtigatas petitum veni ..

Cum itaque tot, tantiſque animi dotibus emineret, plures legationes obivit, et ad Vexilliferatus dignitatem A. MCCCCLXXX. Menſibus Novembris, et Decembris evectus fuit. Vxorem duxit *Nanninam*, *Petri Medicei* filiam, ex qua filios ſuſcepit, *Petrum*, *Coſmum*, *Pallantem*, *Ioannem*, et *Lucretiam*, quam A. MDIII. connubio ſibi iunxit *Laurentius*, *Philippi Strozzae* F. ex eaque ortum duxit ille haud obſcuri nominis vates *Io. Baptiſta Strozza*.

(2) De hortis iſtis pluries *Petrus Crinitus* mentionem facit, ac praeſertim Lib. V. De Honeſta Diſciplina, C. XIII. ubi ait - Legebatur nu„ per in hortis *Oricellariis* Hiſtoria de *Commodo* „ *Antonino* Imperatore, qui inter alia ſcelera, „ atque flagitia, ut traditur, etiam Mythriaca „ ſacra homicidio polluit. Quo loco dubita„ tum eſt a quibuſdam non indoctis viris, qui „ aderant, quaenam ſacra haec forent, aut „ cui potiſſimum Numini dicata: quod a nobis „ exponendum eſt paullo copioſius pro no„ ſtro ſtudio, atque diligentia in veterum di„ ſciplinis .. Et ruſus Lib. XI. c. XII. - Num„ quam

„ quam videor magis in otio, et honeſtis lit-
„ teris verſari, quam eo tempore, quo cum
„ *Ioanne Corſeo*, et *Nigro*, de optimis ſtudiis,
„ atque omni antiquitate diſſeritur; quod qui-
„ dem perſaepe accidit, quum utriuſque eru-
„ ditio multiplex, et abunde elegans iure opti-
„ mo cenſeri poſſit. Itaque nuper in hortis
„ *Oricellariis* inter alia complura, quaeſitum
„ eſt de *Sedigito Volcatio*, eeque eius iudicio
„ etc. - p. DCCCXXVII. exſtat Ode eiuſdem de
hortis *Oricellariis* ad *Fauſtum* de ſilva *Oricellaria*.
Ipſemet *Bernardus Oricellarius* in memoratis
MSS. Collectaneis Romann. Antiquit. hortorum
ſuorum meminit his verbis - Et nos ipſi ha-
„ bemus domi in hortis noſtris monumentum
„ Marmoreum e Graecia Piſas antiquitus deve-
„ ctum, deinde Florentiam translatum, quo in-
„ ſculptus ludus equeſter cum piſcibus *Neptunno*
„ dicatus - .

(3) *Petrus* adoleſcens immaturo funere
ſublatus eſt.

(4) *Coſmus Petri Victorii* nepos primo ae-
tatis flore quamquam invido fato praereptus,
nonnulla tamen ingenii ſui monimenta poſteri-
tati commendaſſe fertur. Obiit Anno circi-
ter MD. Vxorem duxit *Ioannam Malaſpinam* ex
Marchionibus Foſſae Novae. De hoc ita *Scipio
Ammiratus* l. c. *Di un padre Iſtorico uſcirono due
figliuoli Poeti*, Coſimo, *e* Giovanni Rucellai;
*ma il primo de' quali per la breve vita, che egli
ebbe, ſarebbe ſtato di picciol grido, ſe egli non
foſſe ſtato illuſtrato dagli ſcritti di* Niccolò Ma-
chiavelli. Huic vero *Machiavellum* Sermones
ſuos dicaſſe, falſo adſerit *Ammiratus*, ut aperte
innuit Cl. *Apoſtolus Zenus* Tom. XXXIII. p.

 CCCLV.

cccLv. Art. VI. qui etiam probat, nullis prorſus argumentis, eidem tribui tragicum illud Carmen, *Roſmundo* vulgo dictum, et illud, quod obcurrit p. ccxxxvIII. inter Rhythmos variorum Cll. Poetarum, Venetiis A. MDXLV. impreſſos; tum Eclogas, quas *Coſmo Alamannus* inſcripſit. Quae omnia non huic noſtro, ſed alteri *Coſmo*, vulgo *Coſimino* nuncupato, de quo inferius, tribuenda eſſe manifeſte adparet.

(5) *Pallas* ortus eſt A. MCDLXXIII. Kal. Iulii. Vnus hic fuit, qui maturiori aetate e vivis exceſſerit. Floruit enim tunc, cum A. MDXXXVI. *Coſmo Mediceo* Florentinae Civitatis regimen, noſtro miſerabili fato, et excidio, traditum fuit. Is itaque, ut cum *Poccianto* loquar, bonis diſciplinis cumulatiſſimus fuit, et ad quaeque abditiſſima Philoſophiae arcana reſpondere iugiter paratus. Eius nihil aliud exſtat, quam Epiſtola quaedam *Triſſino* miſſa, dum illi Patris ſui de Apibus Carmen inſcriberet: nec non in MSS. Epiſtolis *Triſſino* miſſis, tres ab ipſomet exaratae leguntur. Orationem quoque habuit, cum Legati munus A. MDXXIII. apud *Clementem* VII. ſuſtineret una cum IX. aliis nobilibus Civibus, ut *Varchius* teſtatur initio II. Lib. Hiſtor. Flor. Quamplurima tanti viri praeclare geſta, a *Varchio* praecipue, tum ab *Ammirato*, et *Gamurrinio* p. CCLXXIX. ſeq. recenſentur. *Deiamantem*, *Petri Franciſci Ridolphi* F. in uxorem duxit, ex qua *Coſmum*, *Petri Victorii* diſcipulum, *Bernardum*, et *Clementem* filios habuit. Ex Libro, quem ei *Bernardus* Pater inſcripſerat, necnon ex Cod. membran. Inſcriptionum Fr. *Iocundi* Veronenſis, qui *Pallantis*

lantis fuit, MS. in Bibliotheca *Magliab.* Claſſ. xxviii. num. v. in viii. maximo ingenio, et in antiquis monimentis inveſtigandis ſollicitum fuiſſe, colligitur.

(6) *Io. Oricellarii* vitam ampliſſimam nobis exhibet Cl. *Apoſtolus Zenus* T. XXXIII. Art. VI. l. c. Ortus A. mcccclxxv. obiit anno circiter mdxxv.

(7) Hic in ſacro fonte *Bernardus* vocatus, *Coſmi* deinde nomen adcepit. Haud exiguos in litteris progreſſus fecit, quas egregie a *Franc. Cattanio Diacceto* doctus fuit, ut ait *Euphroſynus Lapinius*, *Ang. Politiani* diſcipulus, a *Menckenio* omiſsus, in vita eiuſdem - *Pallas*, „ inquit, et *Ioannes Oricellarii*, et *Coſmus* eo„ rum nepos ex fratre; cuius immaturam mor„ tem Florentina Civitas flevit, nempe quae „ Civem optimum, eumdemque doctiſſimum, „ deque Thuſcarum Muſarum eloquentia bene„ meritum amiſerat. - Quod et *Varchius* in eiuſdem *Cattanii* vita commemorat, ubi ait - Palla Rucellai, *et Mes.* Giovanni *ſuo fratello, che fu poi Caſtellano di Caſtel* S. Agnolo, *e* Coſimo *lor nipote, nel quale* (*eſſendo egli morto ne' ſuoi più verdi anni*) *fecero la Città di Firenze, e le Muſe Toſcane, danno, et perdita ineſtimabile* - Emenſo feliciter ſtudiorum ſuorum curriculo, itinera per Germaniam ſuſcepit, ut ex nonnullis verbis eruitur, quae inter Epiſtolas MSS. variorum *Triſſino* miſsas obcurrunt. In hiſce forſitan itineribus, lue Venerea infectus fuit, quae adeo illum excruciavit, ut vita tandem privarit, teſte *Iac. Nardio* p. clxxvii. Hiſtor. Flor. Obiit autem circa Annum mdxviii. aut ineunte mdxix. ut auctor

innuit Ephemerid. Litterat. Venet. T. XXXII. p. ccxxxix. et ſeq. In Bibl. *Magliabecb.* Codex exſtat MS. ſaec. XVI. qui Equitis *Franciſci Marmii* V. Cl. olim erat, ubi Italica Epigrammata continentur, quorum nonnulla *Coſmi Oricellarii* nomen praeſeferunt; ſed *Coſmuſne* pater, an filius illorum auctor fuerit, incertum. *Aloyſius Alamannus*, quanto amore *Coſmum* ſuum proſequeretur, IV. Eclogis oſtendit, quibus eius deflet interitum, qui in Annum circiter MDXIX. incidit, uti ex his Eclogae III. verbis eruitur.

Compie il terz' anno, che nel Ciel ſalio
La ben nata alma (ohime) del noſtro Coſmo.

et rurſus.

——————— *Già d' un' anno è 'l mezzo,*
Ch' altro colpo mortal ci diè la morte,
Quando ci tolſe poi Menalca, *e* Moſſo.

Vid. T. XXXII. Art. VIII. p. ccxxxix. Ephemer. Litter. Venet. *Nic. Machiavellus* ſub *Coſmi* huiuſce, ac *Zenobii Bondelmontii* auſpiciis, ſuos in *Livium* Sermones in lucem extulit.

§. XXXVIII.

ITaque ſub *Oricellariae* domus auſpiciis, paullo poſt ſe *Platonicae* Academiae comites coniunxere, *Iacobus Diac-*

cetus

cetus (1), *Io. Canaccius* (2), *Io. Corſinius* (3), *Petrus Martellius* (4), *Franciſcus Victorius* (5), *Franciſcus Guidettus* (6), *Aloyſius Alamannus* (7), *Zenobius Bondelmontius* (8), *Antonius Bruciolus* (9), *Nicolaus Martellius* (10), *Petrus Crinitus* (11), aliique, qui *Platonicis* diſceptationibus aliquantulum ſepoſitis, de ea recondita dicendi arte, qua noſtri ſermonis inſtauratores, *Dantes* videlicet *Aligherius*, *Io. Boccaccius*, et *Franciſcus Petrarcha*, uſi fuerant, agendum ſibi quoque propoſuerunt (12). His ſeſe adiunxit celebris ille *Nicolaus Machiavellus*, ex cuius eruditis ſermonibus maximam doctrinae cognitionem Academici hauriebant. Ille enim, ut cum *Varchio* loquar, ſi ſummae doctrinae, atque intimae Politices cognitioni morum integritatem coniunxiſſet, cum veteribus doctiſſimis viris eſſet iure optimo aequiparandus (13). Is igitur animadvertens, quanta inter ſe, et ceteros illos doctrina praeſtantes viros, conſuetudo intercederet, *Aloyſio Ala-*

manno, *Caſtruccii* vitam, *Bondelmontio* vero, et *Coſmo Oricellario*, ſuas in *Livium* animadverſiones dicavit (14).

(1) De *Iacobo Diaceto* ita *Scipio Ammiratus* in Familiis Florent. loquitur - *Dei figliuoli di* Lapo, *e di* Taddea *degli* Albizzi, *perciocchè* Franceſco *di* Agnoletta *de'* Bardi *non ebbe figliuoli maſchi*, Gio. Batiſta *ſi morì di peſte l'anno* MDXXVII. *avendo prima veduto l'infelice fine di* Iacopo *ſuo figliuolo*, *il quale avendo per gli ſtudi delle lettere umane*, *molta domeſtichezza con* Luigi Alamanni, *e con* Zanobi Buondelmonti, *i quali contra il Cardinal* Giulio *de'* Medici, *che fu poi* Clemente VII. *per diverſe cagioni avevano congiurato*, *ancor egli ſi laſciò a quella congiura tirare* - Conſule *Nigrium* in verbo *Iacopo Diacceto* etc.

(2) De *Ioanne Canaccio* mentionem facit *Benedictus Varchius* Lib. V. Hiſtor. ſub A. MDXXVII. ſub anno vero MDXXVIII. unus ex Decemviris, Libertatis, ac Pacis Florentinae Reip. conſervatoribus, et deinde bis inter Dominos Reip. adſcitus fuit, teſte eodem *Varchio*.

(3) De *Io. Corſinio* nihil, quod proferam, in promtu habeo.

(4) *Petrus Martellius* vir cultae litteraturae fuit, Ebraicam, Graecam, Latinamque linguam optime calluit. Verum ſummis vitae cruciatibus obnoxius, obiit ineunte ſaeculo XVI. Scripſit libros quattuor in Mathematicas diſciplinas, de quibus Ephemeridum Litteratorum, quae

quae Venetiis prodierunt A. MDCCX. Scriptores, haec tradunt, ubi de *Petro Alcyonio* agunt - *A queſta voce* (*cioè di plagiario*) *diede gran fondamento un altra, che ſe ne ſparſe, per teſtimonio del* Valeriano De Infelic. Litt. *cioè, che quattro libri Mattematici di* Pier Martelli *Fiorentino, i quali* Baccio Martelli, *ſuo figlio, avea ſalvati, dopo la morte di lui, in Caſtel S.* Angelo *dalle mani de' ſoldati, caduti poſcia in podeſtà dell'*Alcionio, *erano ſtati levati dal mondo, ſenza che più in alcun tempo ſe ne foſſe avuta notizia* - Epiſtolas quoque plures, et elegantes, nec non Epigrammata non pauca, et acutiſſima, exaraſſe, *Nigrius* teſtatur.

(5) *Franciſcus Victorius* nobiliſſimo genere ſatus, quamplura Florentinae Reip. munera, et honorificas legationes obivit apud Galliae Regem, diverſoſque Pontifices, praecipueque cum Lateranenſe Concilium Romae celebraretur. Anno MDXVIII. a Florentina Rep. ut Montis Feretri poſſeſſionem pro eadem caperet, miſſus eſt, ac duobus poſt annis, Praeſidis titulo decoratus, eam regionem laudabiliter rexit, ac gubernavit. In negociis adminiſtrandis cum eſſet ſummopere verſatus, poſteritati reliquit Sermones ſuos hunc titulum praeferentes - *Del governo della Città di Firenze dopo l'aſſedio patito, a Fr.* Niccolò *Arciveſcovo di Capova* - Hi per multorum manus MSS. vagantur cum variis eiuſdem Epiſtolis, atque exemplis ad inſtruendos Principes mirifice idoneis. *Vide Iacobum Gaddium* in Elogio, et *Nigrium* l. c.

(6) *Franciſcus Guidettus* A. MCCCCXCIII. lucem adſpexit. De eo nullam mentionem facit Ni-

Nigrius ; attamen iſte in Poeſi , ac Thuſco eloquio inſtaurando plurimum valuit , Florentinamque Academiam Conſul rexit , ac decoravit. Hunc tanti fecit *Areoſtus* , ut illi Poema ſuum, vulgo l'*Orlando* , caſtigandum dederit , teſte *Carolo Lenzonio* p. xxv. et xxvi. in *Dantis* Apologia , ubi ita *Gellium* loquentem inducit. *Di queſta urbanità non s' ingannarono ancora nè il* Sannazzaro , *nè l'* Arioſto , *che l' uno in Napoli avea tanto piacere , e grazia , quanto egli poteva goderſi la converſazione , e i ragionamenti de' Fiorentini , da' quali traſſe finalmente non poca utilità , e molto onorata : l' altro in Firenze , dove egli ſtette due anni a queſto fine , ſe ne dolſe più volte con* Franceſco Guidetti *amiciſſimo ſuo , e noſtro , e però invitò lui , e molti altri de' noſtri Toſcani alla correzione dell' opere ſue* . - Hinc idem *Areoſtus* Cantu xxxvii. Carm. xii. ita amicum ſuum *Guidettum* adloquitur. -

Appreſſo a queſti un Ercol Bentivoglio
Fa chiaro il voſtro onor con chiare note ,
E Renato Trivulzio , *e il mio* Guidetto ,
E il Molza *al dir di voi da* Febo *eletto*. -

quorum Carminum occaſione *Simeon Fornarius* in prima parte Expoſitionis ad *Areoſti* Poema p. dcxxxi. itade *Guidetto* loquitur. Franceſco Guidetti *eſſendo anch' egli buon compoſitore di Toſcane rime , è degnamente dall'* Arioſto *annoverato tra gli altri buoni Poeti* . idemque adfirmat *Io. Baptiſta Vbaldinius* in Hiſtoria familiae *Vbaldinae* , *Varchius* in ſuis Italicis Diſceptationibus , *Io. Georgius Triſſinus* in Dialogo , cui titulus : *Il Caſtellano* ; in quo de Thuſco idiomate agitur,

Fer-

Ferrariae A. MDLXXXIII. impreſſo. *Coſmus* denique *Bartolus* eumdem loquentem inducit, in ſuis in *Dantem* Animadverſionibus. Conſule hac de re *Iacobum Rillium*, et *Salvinum Salvinium* in Annalibus Conſulum Academiae Flor.

(7) Quanti nominis Poeta fuerit *Aloyſius Alamannus*, neminem latere arbitror, quum egregia eius opera, tanti vatis nomen univerſae poſteritati commendent. Hic e Florentina Vrbe profugus, ad magnanimum *Franciſcum* I. Galliae Regem, ſe contulit, cuius Principis favore, ac liberalitate, poemata, quae in omnium manibus verſantur, feliciter elucubratus eſt. Eius vitam ſcriptis tradidere auctores Ephemeridum Litterat. Venet. Tom. XXXII. Art. VIII.

(8) *Zenobium Bondelmontium Nardius* in Hiſtor. Flor. et *Io. Maria Mazucbellius* ſocium huiuſce Academiae fuiſſe, et in *Iulium* Cardinalem *Mediceum* coniuraſſe adſerit. Quod et innuit *Bernardus Segnius* his verbis Lib. II. Hiſtor. Flor.. *Era in Firenze allora* Luigi Alamanni, *giovane di nobil famiglia, e di coſtumi virtuoſi adornato, e di lettere: coſtui pochi anni innanzi nel* MDXXII. *quando* Giulio *de'* Medici *Cardinale, che fu poi Papa* Clemente, *governava in Firenze, gli aveva congiurato contra con* Zanobi Buondelmonti, *e* Batiſta *della* Palla, *e certi altri, per cagione, come io ſtimo, di ridurre la Città a viver più libera; fu la congiura ſcoperta, ed eſſi appena campati dal furor del Principe, furono mandati in eſilio*.-

(9) *Antonius Bruciolus* magno ingenii acumine, linguarumque peritia praeditus fuit. Scripſit autem Biblia Italice ex Ebraica, et Graeca veritate tranſlata, quorum prima editio hunc praefert titulum.-

La

La Bibbia, che contiene ſacri libri del Vecchio Teſtamento, tradotto nuovamente da la Ebraica verità in lingua Toſcana per Antonio Brucioli, *con divini libri del Nuovo Teſtamento tradotti da Greco in lingua Toſcana per medeſimo, con privilegio de lo inclito Senato Veneto, et lettera a* Franceſco I. *Rege Criſtianiſſimo: in fol. Venetiis Lucae Antonii Iunctae* MDXXXII. Menſe Maio. - In Indice librorum prohibitorum iuſſu Concilii Tridentini confecto, inter auctores primae claſſis notatur *Brucioluſ*, et in Indice Expurgatorio ab *Ant.* de *Sottomaior* anno MDCXL. recognito additur - *Ant. Brucioluſ* Italus, qui Italice utrumque Teſtamentum vertit, et alia in Scripturam commentaria italice edidit apud *Lucam Ant. Iunctam* MDXXXII. MDXXXIV. MDXLVI. MDXLVII. Ille vero cum Ebraicam linguam non egregie calleret, Latinam *Sanctis Pagnini* verſionem exſcripſit, et in errorem interdum lapſus eſt, quod verborum huiuſce obſcurae verſionis ſenſum non fuerit ſemper adſecutus; quin etiam ſtilum *Pagnini* rudem, et barbarum imitatus eſt. *Richardus Simon* Hiſtor. Crit. V. T. Lib. II. Cap. XXII. Verum diverſas huiuſce operis editiones fuſe, et erudite recenſet *Iacobus Le Long* in Bibliotheca Sacra Tom. I. Art. II. Reliqua eius opera ſunt -

Dialoghi della Naturale Filoſofia ſopra i libri della Filoſofia di Ariſtotele *con i ſuoi commentari In Venezia* MDXLIII. et MDXLIV.

Dialoghi della Filoſofia Morale ſopra i libri della Morale di Ariſtotele. Ibidem.

Dialoghi della Metafiſica Filoſofia.

Dialoghi Faceti MDXXXV. *Venetiis.*

Libri tres Hymnorum, Canticorum, et Pſalmorum.

Modo

Modo di far Danari, uſato dalle Repubbliche, Re, Imperadori antichi, e moderni; eſtratto da autori Greci, e Latini, a Coſimo . Medici *Duca di Fiorenza*. MS. adſervari in Bibliotheca Mediceo-Palatina dicitur.

Del governo dell' ottimo Principe. In multorum manibus vagari MS. teſtatur *Niger*.

Dell' Amore Divino, e Criſtiano MS.

Ioſias Simlerus in Bibliotheca, verbo *Antonius Bruciolus*, adſerit ſcripſiſſe Commentarium novum in Acta Apoſtolorum, Venetiis MDXLVII. Piam explicationem Decalogi, et Orationis Dominicae, Venetiis eodem anno; Epiſtolam contra pertinaciam Iudaeorum, eodem anno; ſed omnia Italice.

(10) *Nicolaus Martellius* Nobilis Florentinus ortus A. MCCCCXCVIII. maximum decus Patriae adtulit ingenio ſuo foecundo, et hilari. Plurima eius impreſſa, et MS. Poemata, et Epiſtolae recenſentur ab *Iacobo Rilio* l. c. et *Salvino Salvinio* Canonico Florentino in Faſtis Conſularibus Academiae Florentinae. Pariſiis ſtudiorum gratia plurimum commoratus eſt, ut patet ex eius Epiſtolis, Florentiae impreſſis A. MDXLVI. unde eius ſcriptis vitio vertit *Ant. Franc. Donius* in Libro I. ſuae Bibliothecae, quod nonnulla verba, quae Florentinam eloquentiam minime redolent, quandoque uſurpaverit. cc. Thuſcanica Epigrammata De nonnullis amicis ſuis *Catharinae Mediceae* Galliarum *Delphinae*, c. Duci Florentiae, aliaque de amoribus agentia Duci Aurelianenſium, dicavit. In Bibliotheca *Stroziana* varia eius poemata MS. adſervantur in codice CLXXVIII. et in Cod. DCCXXXIX. ſunt plurimae eius Epiſtolae, quas

quas in unum conlegit, ac *Sylviae* ſummae Balnei Comitiſſae miſit. De eo agunt *Ghillinius* in Theatro Virorum Illuſtrium, *Io. Marius Creſcimbenius* Lib. IV. Hiſtor. Vulgaris Poeſeos, *Pocciantes*, et *Nigrius*, in Catalog. Scriptorum Florent.

(11) *Petrus Crinitus* iucundo, eruditoque ingenio iuvenis, cum a criſpa Patris coma Etruſco nomine *Riccius* vocaretur, idque nomen faſtidiret, *Crinitus* adpellari maluit. Is non iniquo iudicio habitus eſt inter *Politiani* diſcipulos diſertiſſimus. Exſtant enim praeter elegantiſſima Poemata, libri De Honeſta Diſciplina ſupra xx. peramoena, et copioſa varietate delectabiles, in quibus pluries de Academia noſtra mentionem facit, ac item quinque de Poetis Latinis laborioſe, eruditeque perſcripti: quae omnia *Io. Andr. Quenſtendt* in Dial. De Patriis Illuſtr. Viror. plurimi facit. Verum in Scandiciana *Petri Martellii* villa poſt hilarem coenam, cum petulantis convivae manu, inter iocoſam rixam, frigidae cantharo perfuſus obriguiſſet, inſolentis iniuriae dolore ſaucium, paucis poſt diebus interiiſſe tradunt, cum nondum xl. aetatis annum attigiſſet, ut ait *Paullus Iovius* in Elogiis. *Barptolemaeus Fontius* Lib. III. Epiſtolarum MSS. Ep. VI. *Franciſco Zeffio* data III. Idus Sept. MDX. *Crinitum* commemorat, eidem *Landinum*, *Picum*, *Neſium*, alioſque viros doctiſſimos, adiungens his verbis - Nam *Politiano*, *Ficinoque* exceptis, quos belle adducis, longe alia fuit ratio *Scalae*, *Landini*, *Pici*, *Neſii*, et *Criniti*, qui dare in lucem, quae poterant, etiam debebant, nulla religione impediente. -

(12) *Io. Bapt. Gellius* in Sermone, quem cum *Coſino Bartolo* habuit - *Della difficoltà di ridurre a regola la noſtra lingua* - p. x. et p. xxxiii. ita ad rem noſtram. -

Que' dotti Uuomini non potevan laſciar di maravigliarſi di alcuni litterati poco avanti la loro età, che avevan compoſto in verſo, et in proſa di queſta lingua ſenza alcuna oſſervazione, parendo loro impoſſibile, che avendo pur veduto gli Scritti di que' tre famoſi, e non aveſſero aperto gli occhi alle loro oſſervazioni, et non ſi fuſſero accorti in quanta corruzione foſſe incorſa la belliſſima lingua, che noi parliamo. Da coſtoro avvertiti Coſimo Rucellai, Luigi Alamanni, Zanobi Buondelmonti, Franceſco Guidetti, *et alcuni altri; i quali praticando con eſſo* Coſimo *ſi trovavano ſpeſſo all' orto, con que' più vecchi, cominciarono a cavar fuori le dette conſiderazioni, et a metterle tanto in atto, che la lingua n' è poi tornata in quel pregio, che voi vedete.* -

(13) Lib. II. Hiſtor. Flor. *Varchius* de quadam *Machiavelli* legatione ad *Franciſcum Guicciardinium* agit, atque haec de eo ſentit - *Il qual* Niccolò, *ſe all' intelligenza, che in lui era de' governi delli Stati, ed alla pratica delle coſe del Mondo aveſſe la gravità, e la ſincerità della vita aggiunto, ſi poteva per mio giudicio più toſto con gli antichi ingegni paragonare, che preferire ai moderni.* -

(14) Vita *Nicolai Machiavelli* a nobis ſcripta legitur in Prolegomenis noſtrae Collectionis Veterum Monimentorum.

§. XXXIX.

§. XXXIX.

FLorentina interim Civitas in duas partes ſcindebatur, in Piliferos ſcilicet, qui *Mediceis* Principibus favebant, et Populares, qui publicam libertatem adſerebant, ac pro viribus tutabantur. Cumque ab exceſſu *Leonis* X. Pontificis Maximi, *Iulius* Cardinalis *Mediceus* tyrannidem urbis exercere adgreſſus eſſet, quam funeſtiſſimo deinceps, ac deplorabili fato, nec ſine plurimo Optimatum ſanguine conſtitutam, ad noſtram uſque aetatem, tamquam peſtilentem morbum, *Coſmus* propagavit; nonnulli magnanimi, ac cordati animi iuvenes, publicae libertatis praedoni invicta pectora pro Patria obiicere non timuerunt. Inter praecipuos itaque publicae quietis adſertores recenſendus eſt *Iacobus Diaccetus*, qui id temporis in Florentino Atheneo Rhetoricam profitebatur. Hic magnanimos

mos iuvenes hortatus eſt, ut hominem illum nefarium, ac pernicioſum, patriam in ſervitutem redigere conantem, e medio tollerent, atque interficerent (1). Quod profecto fauſtis ominibus eveniſſet, quum praeſertim iſte in nonnullos Academiae Socios, et praecipue in *Aloyſium Alamannum* ſe inique geſsiſset (2), niſi coniuratione detecta, A. circiter MDXXIII. in carcerem detruſus fuiſſet *Diaccetus*. Quo conſilio admonitus *Antonius Brucıolus*, metuens, ne quid ſimile ſibi contingeret, *Aloyſium Alamannum*, amicum ſuum, tunc ad Sanctum *Cerbonem*, ſupra Figlinenſem agrum, una cum *Ioanne Serriſtorio*, ruſticantem, adiit, eumque, ut ſaluti ſuae ſine mora conſuleret, enixe rogavit. Quo nuntio audito, tantus in eum timor increpſit, ut ſociorum ſalutis immemor, fuga ſe in tuto conlocarit (3); quod utinam et alii feciſſent, quorum obitum Paſtorali Carmine deflevit *Aloyſius*, (4);

qui variis poſt peregrinationibus, Pariſiis conſedit, ubi *Franciſci* I. Galliarum Regis, amicitia ſibi conciliata, ſub tanti Maecenatis auſpiciis ea, quae exſtant, inſignia ingenii ſui monimenta poſteritati reliquit. Humanarum itaque rerum viciſsitudine, *Platonica* Academia toto orbe percelebris, deperierat; quum aliquot poſt annis eam rurſus inſtaurare ſapienti conſilio voluit Magnus *Leopoldus* ab Etruria, adnuente *Ferdinando* fratre, magno Duce (5). Hoſce enim ambos, ad exemplum Principum natos, ad omnem bonarum artium culturam praefecerat Etruriae Deus. Incredibili igitur munificentia viros natalibus, doctrina, ac multiplici eruditione excellentes, qui ea tempeſtate florebant, ſumma beneficiorum congerie adfecerunt. Orationem habuit in ſolemni Academiae inſtauratione *Nicolaus Arrighettius* (6); ac deinceps memorati doctiſsimi viri apud ſuos Principes convenientes, *Dantem*,

Poetam

Poetam doctiſsimum, graviſsimumque, perlegebant, atque Academicum in morem conloquendo, clarum, perſpicuumque reddebant; deinde vero ipſius *Platonis* monimenta in manus ſumere, atque ediſſerendo, in eius ſenſum pervadere conſtituerunt (7).

(1) *Scipio Ammiratus* T. II. Hiſtor. Flor. p. CCCXLV. - *Aveva in quel tempo la lezione di Umanità nello Studio pubblico di Firenze* Jacopo *da* Diacceto, *giovane ancor egli, che molto con* Luigi, *e* Zanobi *uſava: il quale le male ſodisfazioni di queſti giovani udendo, e atti a far qualunque grande impreſa ſtimandoli, con addur loro li antichi eſempi, con queſto ſplendidiſſimo nome di Liberatori della Patria, a dover uccidere il Cardinale grandemente gli confortava ec.* -

(2) *Scipio Ammiratus* l. c. - *Preſo di notte coll'arme, e convenutoli la pena, poco dianzi per ordine del Cardinale meſſa, pagare, recandoſi queſta coſa ad onta, come ſe egli per lo favor, che aveva col Cardinale, e per altre ſue qualità ſotto la legge non doveſſe eſſer compreſo, tutto di rabbia fremeva, ed opportunità di vendicarſi aſpettava.* -

(3) Miſerabilis huiuſmodi Academiae *Platonicae* exitus fuſe ab *Iacobo Nardio* exponitur Lib. VII. Hiſtor. Flor. In quodam Florentinarum Familiarum Catalogo, vulgo dicto *il Prioriſta*, haec notata invenio - *Anno* MDXXI. *di*

Maggio fu preſo un Corriere Franzeſe, che portava lettere contro a Medici ; *e non avendo modo da provar nulla, gli feciono dare per aſtuzia il rendimento dell' animo: onde chieſto il Confeſſore, gli mandarono uno Spione di cambio........ quale li diſſe, che ſe ſu queſto punto non diceva, onde il caſo coſtava, perderebbe l' anima; dove diſſe avere una lettera cucita nella faſcia della cappa, la quale trovata, ſi ſcoperſe il tutto, e ne fu mozzo il capo a* Iacopo *di* Diacceto, Luigi *di* Tommaſo Alamanni, *capi della congiura, per voler ammazzare il Cardinale* Giulio *de'* Medici, *et altri confinati*. -

(4) Quarta eſt inter eius Eclogas, ubi inter alia -

> Coſmo *tolto ne fu da morte acerba,*
> *Non ſon molt' anni, e poi* Menalca, *e* Moſſo,
> *Da fortuna crudel: noi l' empie mani*
> *Pur fuggendo, viviam, che il credo appena.*

(5) Conſule *Ioſephum Blanchinium* in Libro *Dei Granduchi di Toſcana* p. XCIV.

(6) Legitur in Libro, cui titulus: *Proſe Fiorentine* etc.

(7) Ita *Paganinus Gaudentius* Orationem habuit in ſolemni inſtauratione ſtudiorum, quae inter eius opera impreſſa legitur cum hoc titulo - De *Platonica* Academia Sereniſſi-
„ mi Principis *Leopoldi* ab Etruria, Nuncius ad-
„ latus Kal. Nov. in magna aula celeberrimi
„ Gymnaſii Piſani -.

§. XL.

§. XL.

SAtis itaque expoſitis celeberrimae huius *Platonicae* Academiae primordiis, progreſſibus, ac fatis, cuius *Landinus* noſter Princeps a *Laurentio Mediceo* fuerat iure optimo conſtitutus; antequam ad eius praeclara geſta enarranda iterum revertamur, unum ſupereſt notandum, Marchionem nimirum *Franciſcum Caſtellioneum*, virum noſtra aetate, ingenio, magnificentiaque excellentem, *Platonis* Natalitia ſplendidiſſimo convivio quotannis celebrare ſolitum fuiſſe: verum, offenſa inter viros doctos exorta, tam praeclari inſtituti rationem defeciſſe: quod quidem diſcidium eo dolendum magis cenſemus, quo maiora ex continuata in Florentinos Litteratos Marchionis *Caſtellionei* munificentia, in optimas diſciplinas commoda, atque emolumenta emanare potuiſſe non ignoramus. Sed ad

inſtitutum redeamus. *Landinus* itaque A. MCCCCLXI. quum ingentem auri, argentique vim propriis ſibi laboribus, ac vigiliis adeptus eſſet, aedes ſibi commodas comparavit (1). Anno deinde MCCCCLXVII. aetatis vero XLIII. cum Florentinae Reip. qui erat a ſecretis obiiſſet, ipſe vero *Partis Guelphae* eſſet Cancellarius (2), et in defuncti locum ſubfici maxime adpeteret, elegantiſsimam *Laurentio Mediceo* miſit epiſtolam (3), qua eumdem, ut tantae dignitati praeficeretur, enixe rogavit; et licet voti compos minime tunc factus eſſet, inter eos tamen, qui Reip. ab Epiſtolis et Sanctioribus conſiliis cooptatum poſtea fuiſſe, aliunde adparet (4). Quod profecto litterarum ſcribendarum munus, cum dignitate, ſuique magnitudine, ac pondere ceteris antecelleret, homini cum graviſsimo, et honeſtiſsimo, tum ſumma fide, probitate, ſcientiaque, praedito demandabatur.

(1) Ex

(1) Ex publicis libris Magiſtratus, vulgo *delle Decime*, haec habentur ſub A. MCCCCLXX. *Mes.* Criſtofano *di* Bartolommeo Landini *nel* MCCCCXXVII. *non era deſcritto a detti libri, et andò dall' Anno* MCCCCLI. *che ſi fece Cittadino in circa per Quartiere S.* Spirito, *Gonfaloniere Sferza, et l' Anno* MCCCCLXX. *volſe andare per Quartiere S. Croce, Gonfaloniere Lion nero.*

Una caſa per mio babitare poſta nel Corſo de' Tintori nel popolo di S. Iacopo *tra le Foſſe, confina primo, e ſecondo via, a terzo renaio, a quarto una mia caſetta: e sì fatta di nuovo di caſette comprai parte dallo Spedale di S.* Noferi, *Carta per mano di Ser* Gio: *di* Dino Peri *ſotto li* XX. *di Novembre* MCCCCLXI. *per f.* DCX.

MCCCCLXX.

Mes. Criſtofano *anni* XLIV.
M. Lucrezia *mia Donna* XXV.
Laura *mia figlia* V.
Piero *mio fratello* XI.

(2) In Codice, cui titulus: *Locationes Praediorum*, apud publicarum viarum Curatores, invenio p. VII. ſub A. MCCCCLVII. - Item dicto „ Anno, Indictionis loco, die vero ſecunda „ Iunii, praeſentibus teſtibus Domino *Chriſto-* „ *phoro Barptolemaei Landini* Cancellario, et *Ioan-* „ *ne Bartoli Stradae* - p. IX. die XX. Auguſti MCCCCLXVII. - Dominus *Chriſtophorus Landi-* „ *nus* Cancellarius, ut ſupra, omni meliori „ modo locavit ad penſionem etc. - Eadem verba leguntur p. IX. a tergo, et p. XIII. pariter a tergo. Sub die vero VIII. Ianua-

rii MCCCCLXVII. - Item poſtea dicto Anno mil-
„ leſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo,
„ Indictione prima, die vero octava menſis
„ Ianuarii actum, ut ſupra, praeſentibus teſti-
„ bus *Smeraldo Io.* de *Davanzatis*, et *Antonel-*
„ *lo Nicolai* de *Benivento*, Dominus *Chriſto-*
„ *phorus Barptolemaei Landini*, Cancellarius di-
„ ctae Partis, ſecundum ordinamenta Syndacus,
„ et Procurator ad infraſcripta facienda etc.
„ non obligando praeterea ſe, ſed bona di-
„ ctae Partis, omni meliori modo, locavit ad
„ penſionem etc. - Ibidem ſub die XVI. Ia-
nuarii MCCCCLXVIII. - Dominus *Chriſtophorus*
„ *Barptolemaei Landini*, Cancellarius Partis, Syn-
„ dacus, et Procurator ſecundum ordinamenta
„ ad infraſcripta facienda omni meliori modo,
„ non obligando praeterea ſe, ſed bona tamen
„ Partis, locavit ad penſionem etc. - In eius
Formulario de conſcribendis epiſtolis, ubi de ti-
tulis cuique tribuendis agit, haec habentur - *Al*
„ *Primo Cancelliere di Parte Guelfa di Firenze*:
„ Eximio, et praeſtanti viro *Chriſtophoro Landino*,
„ utriuſque linguae peritiſſimo, Primo Cancel-
„ lario inclitae Partis *Guelphae* Civitatis Flo-
„ rentiae - In Libro tandem Magni Conſilii p.
XCII. haec notata ſunt ſub A. MCCCCXCV. -

M. Criſtofano *di* Bartolommeo Landini *Can-
celliere de' Magnifici Signori*.

Bernardo *di Mes.*Criſtofano *di* Bartolommeo. -

(3) Hanc apud nos autographam protulimus in noſtra Veterum Monimentorum Conlectione.

(4) Id patet ex Libro, vulgo *De' Partiti de' Signori*, qui in Archivo, vulgo *Delle Reformagioni*, adſervatur: ubi p. CXXII. ſub Anno MCCCCXCVIII. tam praeclarum eiuſmodi munus

illi

illi, dum viveret, demandatum legitur, mercede conſtituta C. florenorum Lib. A. *Barptolemaeus Scala* in Epiſtola ad *Politianum*, quae in Conleɑione Epiſtolarum *Polit.* exſtat Lib. V. ita ad hanc rem ſcribit - Ac ſoleo id ſaepe cum *Landino* no-„ ſtro, quicum propter commune litteras ſcri-„ bendi publicas munus congredior frequentius etc. - *Vaſarius* quoque in Libro, vulgo De' Ragionamenti, de hoc eius munere mentionem obiter facit - P. *Ma queſta figura intera qua innanzi veſtita di roſſo, e che tiene quella palla della Terra in mano, con quelle feſte, ditemi il nome ſuo.* G. *Queſti è* Criſtoforo Landino, *allora Segretario della Signoria, che fu da Prato Vecchio di Caſentino, che comentò il noſtro* Dante: *perchè la parte dell' Inferno, per quello che ſi dice, egli la inteſe meglio, però gli ho fatto in mano la palla della Terra, perchè ſotto la gran ſecca, come la chiama il noſtro Poeta, miſurò, e diſtinſe bene, e meglio inteſe le bolgie, di quello che non fece il Cielo.* -

§. XLI.

INterim quum in nonnullorum hominum inſolentiam incidiſſet *Landinus*, eorum videlicet, qui, ut noſtra etiam aetate contingit, ſola familiae vetuſtate nixi, nulla vero ipſi virtute, bonaque arte praediti, cete-

ros,

ros, quibus nullum generis ſui vetuſtum ſtemma proferre licet, pro nihilo habere, et alio paene genere, quam humano, natos contemnere ſolent; Diſceptationem inſtituit, in qua *Philotimum* quemdam, *Laurentii Medicei* hoſpitem, in convivio quodam diſceptantem induxit, id nimirum ſpectans, ſi forte huiuſmodi hominum ſive inſolentiam, ſive temeritatem, refringendo, eos ad veram rationem a falſa opinione revocaret. Cauſſa vero, quare convivium celebratum fuit, eiuſmodi eſt. A. MCCCCLXIV. quum *Petrus*, magni *Laurentii* pater, ſummo bonorum omnium maerore, e vivis exceſſiſſet, *Philotimus* Conſtantinopolitanus, qui tunc temporis Romae morabatur, Florentiam, *Laurentium* ſolandi gratia, conceſſit. Vir erat ille divitiis pollens, iiſque natus maioribus, qui a priſcis *Conſtantini Caeſaris* temporibus, eam urbem, non ſine dignitate tenuiſſe tradebantur; ſecumque adduxerat *Aretophilum*

lum

lum Athenienſem Philoſophum. Tanti Principis adventu cognito *Laurentius*, ex urbe ad IV. uſque lapidem obviam illi proceſſit, clariſsimumque hoſpitem humaniſsime exceptum, multis in itinere de paterna morte verbis ultro, citroque habitis, domum ſuam perduxit (1); ubi cum iam diei tempus, ut convivium inirent, poſtularet; *Laurentius* (ſic enim et eius liberalitas, et hoſpitis fortuna, atque ingenium, poſtulare videbatur) ſplendide, lauteque homines excepit. Sedebant in eodem convivio a *Laurentio* vocati, praeter *Chriſtophorum* noſtrum, *Gentiles* Arretinus (2), quo praeceptore, et doctrina, et moribus probato, ipſe ad illud uſque tempus uſus fuerat, et *Antonius Allius* (3), cuius in ſacris litteris eruditione magnopere delectabatur. Horum alter Arretinus, Volaterranus alter erat Antiſtes. Duos hoſce Pontifices, duo ſequebantur Canonici, *Coſmianae* domus adprime familiares, *Georgius Ant. Veſpuccius* (4),

Lati-

Latinis, Graeciſque litteris eruditus, et *Angelus Politianus*, Poeta egregius, et totius antiquitatis ſcrutator diligentiſsimus. Arceſsitus et *Leo Baptiſta Albertus*, quem, *Landino* teſte (5), nulli ſuae tempeſtatis viro poſtponendum, quiſque prudens, aequuſque rerum aeſtimator iudicabit; quique ad mirificam quamdam, et omnino Atticam eloquentiam, omnes paene liberales artes adhibuerat; qui denique ad naturae arcana inveſtiganda natus videbatur. Aderat etiam *Marſilius Ficinus*, qui divinam *Platonicorum* diſciplinam, plurimis iam ſaeculis, ſitu temporum, hominumque tenebris obrutam, in lucem revocavit. Venit poſtremo, quum ſe pergratam *Laurentio* rem facturum arbitraretur, et ut civem, amicumque ſuum, tamdiu non viſum, ſalutaret, *Io. Argyropulus* (6), cui quidem omnium Graecorum in univerſo Philoſophiae genere principatum ea aetate plerique concedebant. Hunc ſequuti ſunt ex

eius

eius auditoribus, viri nobiles, *Acciaioli* duo, *Petrus*, ac *Donatus* (7), et *Alamannus Rinuccinus* (8), qui quum iamdiu dicendi artificio, adſiduiſque declamationibus, haud mediocri eloquentia ornati eſſent, ſummo deinceps ſtudio ſeſe in Philoſophia *Argyropulo* erudiendos tradiderant, tantumque in ea profecerant, ut iam non obſcurum, quemadmodum ſuperius diximus, apud ſuos eorum nomen eſſet. Horum igitur, quos retuli, virorum diſcubitu, non minus voluptatis animo, menteque, ex vario diſputandi genere, quam palato, ex epularum ſuavitate, ac varietate, convivae capiebant. Itaque *Landinus* adſerit (9), tanta urbanitate, feſtivitateque a pleriſque graviores Philoſophiae locos fuiſſe diſcuſſos, ut *Laurentianum* huiuſmodi convivium *Platonico* Sympoſio non diſsimile videretur (10); eaque occaſione ſuum De Vera Nobilitate opus conſcripſit, quod *Laurentio Mediceo* Maecenati ſuo conſecravit (11). (1)

(1) Ita rem omnem enarrat *Landinus* in Opere MS. De Vera Nobilitate ad *Laurentium Mediceum*, Romae in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis *Corſini* exſiſtente. En eius verba - Na-
„ vigaverat autem per ea tempora e Graecia
„ in Italiam *Philotimus* Conſtantinopolitanus,
„ vir quidem maximis divitiis pollens, et ab
„ iis maioribus ortus, quos fama conſtans,
„ a priſcis *Conſtantini Caeſaris* temporibus eam
„ urbem non ſine dignitate habuiſſe tradebat.
„ Adduxerat ſecum *Aretophilum* Athenienſem,
„ Philoſophum, hominem quidem obſcuro ge-
„ nere, humilique fortuna productum, ſed iis
„ litteris, atque eloquentia inſignem, ut,
„ quamvis a Stoicis integra ſententia non diſ-
„ cederet, antiquam tamen illam Academiam
„ et admiraretur, et coleret. Hi quum Ro-
„ mam perveniſſent, atque fama de *Petri*
„ morte paſſim vagaretur, indoluit ſane *Phi-*
„ *lotimus*, quippe cui vetuſtum ſane, atque
„ ſemper obſervatum cum *Coſmo*, *Petroque*
„ hoſpitium fuiſſet. Itaque Florentiam prope-
„ rat, ut et *Laurentii* maerorem levaret, et
„ paternae, avitaeque, hoſpitalitatis iura re-
„ novaret. Haec horum, qui Romae erant,
„ litteris praedoctus *Laurentius*, ex urbe ad
„ IV. uſque lapidem obviam venit, familia-
„ riterque exceptum, atque deoſculatum, quum
„ prius multa, quae ad adoleſcentis luctum
„ levandum pertinere arbitraretur, ipſe lacri-
„ mans protuliſſet, multaque de paterna morte
„ indoluiſſet, vicemque Reip. quae tam acer-
„ bam calamitatem accepiſſet, tamque gra-
„ vem omnibus bonis iacturam feciſſet, vehe-
„ menter deploraſſet, in urbem, atque ita
„ recta domum perduxit etc. -

(2)

(2) *Gentiles* , *Georgii* de *Becchis* F. Vrbinas, Decretorum Doctor, variis praefectus Eccleſiis in Etruria , Canonicus Flor. atque Piſanus , Pontificius Scriptor, et Familiaris, inter praeſtantiſſimos ſuae aetatis viros omnino eſt recenſendus. Plures illi conſcripſerunt Epiſtolas *Marſ. Ficinus* , *Io. Ant. Campanus*, *Iacobus* Card. Papienſis , *Philelphus*, aliique non pauci . Eius item multa cum laude meminere *Politianus* in ſuis Carmin. *Calderinus* in Ep. Dedic. ad *Martialem*, *Valorius* in Vita *Laurentii Medicei* , *Brutus* in Hiſtor. Flor. Legationes quaſdam egregie geſſit, ut notat *Vghellius* Tom. I. Ital. Sacr. p. ccccxxxi. Denique ſumma omnium laetitia ad Arretinum Pontificatum evectus eſt . Obiit A. mccccxcvii. Vide ea quae diximus Tom. I. p. clxxxii. n. ii.

(3) *Antonius Allius*] Flor. Faeſulanus primum Praeſul, ad Volaterranam deinde ſedem tranſlatus eſt A. mcccclxxvii. Sepultus in Eccleſia Plebaniae de Impruneta viii. ab urbe lapide, ubi quondam fuerat Plebanus ; in eiuſque magnifico tumulo , elegantiſſimi verſus inſcripti ſunt , quos refert *Caſottus* , de eo non ſemel agens in Hiſtoria ſua De *Virgine Impruneta* , edita Flor. A. mdccxiiii.

(4) *Georgius Ant. Veſpuccius* Canonic. Flor. vir Graecae , Latinaeque linguae peritiſſimus fuit. Multa de eo protulimus in Commentario noſtro De *Americo Veſputio* p. xix. et ſeq.

(5) In Libr. De Vera Nobilitate , et alibi.

(6) De *Io. Argyropulo* ſatis egimus Tom. I. p. lxx. Vide etiam quae ſuperius dicta ſunt p. il.

(7) Vide ſupra p. ix.

(8) Vide p. iii.

(9)

(9) L. c.

(10) Ita occaſionem Diſputationis exponit l. c.

(11) Incipit Praefatio *Chriſtophori Landini* in Librum De Vera Nobilitate his verbis - Cum
„ noſtrae civitatis vetuſta multis iam ſaecu-
„ lis monimenta, quam longe poſſum, animo
„ repeto, illaque annorum perpetua quadam ſe-
„ rie, diligenti inveſtigatione perſcrutor, nulla
„ omnino domus ex innumeris paene familiis,
„ quae multis, magniſque rebus nobilitatae
„ ſunt, mihi ſeſe obfert, magne *Laurenti*,
„ quam cum tua comparare audeam. Nam
„ ſive Reip. varias partes, ſive univerſam Im-
„ perii adminiſtrationem conſideremus, quae
„ iam ullo umquam tempore in civitate noſtra
„ fuit, quae tam longo, tam continuato cur-
„ ſu, tanta denique gloria apud ſuos cives, ſuis
„ meritis rei ſummae praefuerit? Nam ut *Ve-*
„ *rium*, atque *Sylveſtrum Medices* praeteream,
„ qui ſumma ſapientia, ſummaque et apud
„ ſuos, et apud exteros auctoritate, tum re-
„ liquis Reip. vulneribus, tam praeſentanea,
„ tam ſalutaria, remedia adtulerunt: tum ci-
„ vilibus diſcordiis, atque ſeditionibus, etiam
„ iis temporibus, quibus ſummo ardore, atque
„ acerrimis ſtudiis, univerſa Civitas, veluti in-
„ cendio quodam, conflagraret, ſedandis, com-
„ ponendiſque rebus, ſumma ingenii pruden-
„ tia, et animi magnitudine uſi ſunt; ut etiam
„ duos *Ioannes* ex eadem domo tranſeam, et
„ antiquiorem illum, cuius in bello primo In-
„ ſubrico, et multa alia quidem ingenii, cor-
„ poriſque praeclara facinora exſtant etc. -

§. XLII.

§. XLII.

MAxima doctrinarum omnium cognitione *Landinus* mirabiliter inſtructus, quum eius nominis magna non ſolum laus, verum etiam eſſet auctoritas, Epiſtolam *Paullo Guinigio* Lucenſi conſcripſit, qua multis ipſum, validiſque rationibus redarguit, quod *Guelpham* partem, quae Pontificem ſequebatur, palam in ſacris Sermonibus nimis acriter, et audacter inſectaretur (1). Ex hac quoque *Landini* exiſtimatione factum eſt, ut *Alphonſus* (2), Siciliae Rex invictiſſimus, auctor ei fuerit *Plinianae* Hiſtoriae e Latino in Thuſcum ſermonem transferendae. Quod quidem ſibi munus impoſitum, incredibile eſt, quanto animi ſtudio, ac ſolicitudine exegerit. Tantum igitur Opus magnificentiſſime impreſſum prodiit in folio A. MCCCCLXXIII. (3) *Alphonſo* Regi iure optimo nuncupatum (4):

In hoc enim Rege, qui primus Hiſpanici ſanguinis ſtirpem, ut in ea diu regnaret, Italiae inſeruit, nulla civilis, bellicaeque virtutis ornamenta defuerunt. Vigebat in eo perpetuum parandae laudis ſtudium, quam ſingulari, vereque regia in omnes beneficentia, totiuſque aulae ſplendore incomparabili conſequebatur. Quoad porro vixit (vixit autem propter adſidua fere bella laborioſiſſime) nullam ſe maiorem, gratioremque (quod certe in homine Hiſpano mirum videri poſsit) voluptatem capere praedicabat, quam cum virorum inſignium, qui ceteris una praecipue eruditionis commendatione praecellerent, caetus, ac conloquia celebraret. Quapropter condita Bibliotheca ſumtuoſiſsimae ſupellectilis Graecorum, Latinorumque ſcriptorum, rem litterariam, paene intermortuam, non excitare ſolum, verum etiam locupletiorem reddere, mirum in modum nitebatur (s); utpote qui

Ca-

Caſtrenſibus vigiliis ſummum decus in bello adeptus, in ocio quoque, ac per intervalla incertae pacis, uberrimam ex litteris laudem lectitando, audiendoque ſemper adpeteret. Fato conceſsit non plane ſenex, febri conreptus, in quam incidit propter adſidua falconum aucupia, apud Nolanos campos, Sarnenſium paludum inſalubri caelo ſubiectos, quum regnaſſet annos XXII. (6). Et de hoc quidem ſatis. *Landinus* interim quum in morbum incidiſset, *Stephanus* Mediolanenſis ex *Turria* familia, in Piſano Gymnaſio Medicinae Profeſſor, A. MCCCCLXXIII. ut eius ſaluti conſuleret, adcitus fuit, ut patet ex duplici Curatorum Academiae benigna conceſsione, quarum altera VI. Kal. altera III. Nonas Iulii eiuſdem Anni data legitur (7). Quo quidem ex morbo ubi convaluit, ad priſtina ſtudia capeſſenda rurſus animum convertit. Praeter *Plinianae* Hiſtoriae verſionem, etiam *T. Livii* Decadas Italice reddidiſſe *Chriſto-*

phorum, fidem faciunt *Io. Albertus Fabricius* (8). *M. Anton. Sabellicus* (9), & *Franc. Floridus* (10); verum ex iſtorum ſimplici mentione nequaquam eruitur, alterum hoc eius Opus in lucem prodiiſſe; quod magna licet diligentia perveſtigarim, reperire tamen nondum mihi contigit.

(1) In quodam Cod. Chart. *Ant. Mariæ Biſcionis* V. Cl. Epiſtola legitur, hoc prorſus modo exarata -. *Meſſer* Chriſtophoro Landino *a Maeſtro* Paolo Guinigi *da Lucca* S. *dice*, *fatta del meſe di Marzo* MCCCCLXXI.

Inteſi da molti, che riprendendo tu nelle tue prediche le ſette, le quali nelle Città per ſedizioni, e gare di Cittadini naſcono, etiam la parte de' Guelfi *acerbamente dannaſti, il perchè ſe cerchi ſpegnere nelle Rep. non ſolamente le diſcordie civili, ma etiam le veſtigie di quelle, commendo ſommamente el tuo buon propoſito, perchè è proprio officio di chi predica lo Evangelio, da quello non ſi partire, nel quale l' autore della noſtra ſalute afferma, che ogni Regno diviſo in ſe, rimarrà diſſoluto, e l' una ſopra l' altra caſa caderà. Preterea dovendo noi ſopra ogni altra virtù amare la carità, ſenza la quale etiam che tutte l'altre virtù poſſedeſſi, niente di meno conſeſſa l' Apoſtolo niuno eſſere, che non veda, neſſuna coſa eſſere tanto contro alla carità, quanto la diſcordia, e maſſime tra' Cittadini: il che può eſſere notiſſimo, e per l' autorità di* Saluſtio, *affer-*

fermando lui, che come per la concordia le coſe piccole creſcono, così per la diſcordia le grandi rovinano; per la qual coſa, che tu abbi in abominazione le parti, e le ſette nelle Rep. lodo, come ò detto el propoſito, e il conſiglio tuo, ma che vituperi la parte de' Guelfi *mi duole aſſai Rev. Padre, che tu ſia male informato di quello, il che ſe ti fuſſe manifeſto, non dubito, che eſſendo tu uomo veramente buono, e di ſomma dottrina ornato, e molto religioſo, fareſti di diverſa opinione. Tu danni quella coſa, della quale ſe l' origine, ſe il progreſſo, ſe il fine ti fuſſi noto, con ogni generazione di lode alzereſti al Cielo. Tu dici che in una Rep. non debbono eſſere diverſe parti, il che io volentieri ti confermo, ma, non per queſto ti concedo, che ogni parte meriti di eſſer dannata etc. Ma ritorno a* Guelfi, *e in brieve parole udirai l' origine loro. Fù in tempo, nel quale la crudele, e empia caſa de'* Barbaroſſi, *la quale lo imperio non reggieva, ma opprimeva, ſi levò contro* Iddio, *e il ſuo* Criſto, *el propoſito della quale era l' Apoſtolica ſedia, et il ſucceſſore di* Piero, *e Vicario d'* Iddio *mandare in ultimo eſterminio: in forma che i Sommi Pontefici di quei tempi furono coſtretti pigliare le pietoſe armi contro la diſpietata, e crudeliſſima tirannide, e colla forza reprimere la forza. In queſti tempi, come il più delle volte interviene nelle coſe umane, tutta Italia in due parti ſi diviſe, l' una al Sommo Pontefice, l' altra al falſo* Ceſare *favoreggiando. Imperocchè eſſendo in tutte le Città d' Italia molti per ricchezza, nobiltà di ſangue, e ſeguito ſuperbi, e quali molto più la pecunia, che la libertà amavano, facilmente ſi perſuaſero potere con favore dell' Imp. occupare la tirannide*

nella

nella loro patria, et in queſto meſſono ogni loro cura, e chiamaronſi Ghibellini. *Un altra parte d'uomini era, e quali deſideravano, che e nelle loro Rep. viveſſe la giuſtizia, e l'equità; e nella Cattolica Eccleſia el principato, e ſomma poteſtà fuſſe nel Vicario di* Dio. *Queſti con ogni induſtria, e forza la volontà del Sommo Ponteſice ſeguitarono, e furono e* Guelfi *chiamati. Ma laſciando gli altri al preſente, ſolo de' Fiorentini tratteremo. Queſti adunque da crudeltà, e perfidia de'* Ghibellini *cacciati dall' antica patria con gran prudenza, e franchezza d'animo, la loro avverſa fortuna vinſono, laſcio quante nobili pruove in Bologna, quante in Parma, quante in Reggio feciono; ma finalmente in Puglia bene a punto d'arme, e di cavalli arrivarono, dove con gli eſerciti del Ponteſice accozzati, potiſſima cagione furono col ſenno, e con la ſpada, che* Manfredi *inimico di* Criſto, *e del grembo della Chieſa cacciato, inſieme con tutto l'eſercito periſſe, e tutta l'Apoſtolica Sedia l'antica ſua dignità, e iuriſdizione ricuperaſſi, la qual coſa tanto grata fu al Sommo Ponteſice, el quale era* Clemente, *che nella preſenza del Collegio de i Cardinali, con ſomme, e immortali lodi commendò e Fiorentini* Guelfi, *e a quelli le proprie inſegne donò, le quali ſono un Aquila roſſa ſopra un verde drago, conceſſe loro molti privilegj, volle, che la parte de'* Guelfi *foſſe chiamata Cattolica, e Criſtianiſſima. Hai dunque l'origine della coſa, etc. Chi non ſa quanto ſangue per la difenſione della libertà, e dell' Apoſtolica Sedia, e della loro Rep. ſparſono e Fiorentini* Guelfi, *in forma che tutti e* Guelfi, *che virilmente combattendo, nella battaglia morirono, benemeriti, martiri ſi poſſono chia-*

chiamare. Ma procediamo avanti. Tornarono con ſommo trionfo in Firenze e Guelfi*, e la Patria già più anni oppreſſa da crudel Tirannide nella priſtina libertà ridussono: e conſtituto el domicilio, dove e Capitani de'* Guelfi *faceſſino reſidenza, la rabbia de'* Ghibellini *ripreſſono. Molti di quelli, che maggiori delitti avean commeſſo, furono condannati, ma con ſomma clemenza, e maravglioſa manſuetudine. Imperocchè excepto e capi, e principi di quella ſetta, e quali erano ſtati crudeliſſimi, a tutti gli altri infra pochi anni, fu perdonata ogni colpa: et a poco a poco con ſucceſſo di tempo non ſolamente nella Città richiamati, ma ancora a' magiſtrati, e all' altre pubbliche onoranze aſſunti; in forma che ne' noſtri tempi neſſuno per* Ghibellino *è conoſciuto, ma tutti nel grembo de'* Guelfi *ricevuti, di tutte le dignità inſieme con quelli partecipano. Imperocchè ſempre oſſervò queſta inclita parte quello che per ſomma laude a Romani* Virgilio *attribuiſce, il che è in ſomma perdonare a chi ſi ſottomette, e con franco animo levarſi contro a' ſuperbi. Potrei molte altre coſe riferire de' loro ottimi inſtituti, ma queſto è tra' primi, che qualunque quel Magiſtrato piglia, con ſolenne ſacramento giura, che l' Apoſtolica Sedia ſempre avranno in reverenza, le vedove, i pupilli, e tutti gl' uomini men potenti difenderanno, favoreggieranno la giuſtizia, vieteranno le rapine, l' unione, e la concordia nella Rep. nutriranno, e che e tempi di* Dio*, de' quali molti hanno in tutela, ſiano nelle coſe divine, e umane bene amminiſtrati, cureranno colle ſue ricchezze, le quali già furono molte, e ſpeſſe volte alla Rep. ſovvenne la* Guelfa *parte, e inverſo de' poveri*

ſem-

ſempre è ſtata liberaliſſima ; e in queſti tempi gran parte ne' pubblici Navigi ſe ne ſpende , e tanto gli rimane , quanto alle ſpeſe neceſſarie baſti , e niente di meno : ſe alcuna coſa avanza , pietoſamente ſi diſpenſa . Vive del ſuo queſt' inclita Caſa , a neſſuno toglie , niuno offende , a molti giova , e quelli che la ſervono , colle ſue entrate paga , in forma che molti huomini , con le moglie , e con i figliuoli ſoſtenta la Città in molte coſe , onora per lei , l' amicizia di molti principi , e popoli ſi mantiene , molti Cittadini co' ſuoi Magiſtrati conſola , e quali ſenza quelli ſi ſtimerebbero foreſtieri . Ma potreſti dire , che non ti piaceſſi in una libera Rep. il nome di parte reſti , ne a me piacerebbe , ſe queſta foſſe tal parte nella Città , che il popolo in due ſette ſi foſſe diviſo : Ma tutto il popolo d' un animo , e d' un volere fa profeſſione eſſere quella parte de' Criſtiani , *la quale ſia ſempre pronta , ſecondo e precetti de' ſuoi antichi , difendere l' autorità della Sedia Apoſtolica , e la propria libertà , il perchè mentre che queſto glorioſo Seggio durerà , ſarà ſempre ottimo exemplo , che el* Popolo Fiorentino *ſeguiti le veſtigie de' preclariſſimi fondatori di quello . Voglio adunque tutte queſte coſe ti ſieno note , acciocchè per la tua prudenza , et equità muti l' opinione , la quale della coſa de'* Guelfi *avevi etc. Bene vale , e nell' orazioni ricordati di me , il quale te , e perchè ſei uomo , et buono uomo , amo , e perchè ſei dotto , t' ò in riverenza , e perchè ſei molto religioſo , come Rev. Padre ti onoro . -*

(2) Quum ille Princeps litteratiſſimus eſſet , noſtraque in urbe ea tempeſtate viri doctiſſimi quamplures florerent , non poterat non

in

in deliciis habere Florentinos *Alphonſus*, pluximiſque eos beneficiis cumulare; praecipue quum, et ipſe a Florentinis praeſidii non parum adcepiſſet, ut patet ex Epiſtola quadam *Io. Lanfredini*, autographa in noſtra Bibliotheca, quam publici quoque iuris fecimus in noſtra Veterum Monimentorum Conlectione.

(3) Impreſſum fuit Romae in Aedibus *Maximi* cum hoc titulo - *Iſtoria di* Caio Plinio *ſecondo delle Coſe Naturali tradotta da* Criſtoforo Landino - Vide Biblioth. Italicam Praeſulis *Iuſti Fontanini*. Doctiſſimus Marchio *Scipio Maffeius* in Libro cui titulus: *Traduttori Italiani, o ſia notizia de' volgarizamenti di antichi Scrittori Latini, e Greci, che ſono in luce*: pag. VII. Opus hoc, hiſce verbis indicat - Plinio *da* Criſtoforo Landino *Ven.* MCCCCLXXVI. *per* Niccolò Ienſon *con la magnificenza, e pulitezza di quelle ſtampe. Profeſſa il* Landino *nella Dedicatoria a* Ferdinando *Re di Napoli di aver tradotto per comando di eſſo Re* - De reliquis operis huius editionibus tum verba faciemus, cum *Landini* Operum Catalogum in calce Libri exhibebimus. Animadvertere tantum ſubficiat, de admirabili hoc opere obloquutum fuiſſe *Anonimum Vtopienſem* in Libello, vulgo inſcripto: *La Sferza degli Scrittori*, pag. XVII. a tergo, hiſce verbis - *Ma che vi pare di queſto* Criſtofano Landino, *il quale nel tradur* Plinio, *fece* DCC. *falli notati per difetto della ſua ſtomacoſa impreſa dal* Poliziano, *e dal buon* Pico? - Quod et obſervavit *Ioſeph Mannuccius* pag. LXVII. *Delle giunte alle glorie del Cluſentino*.

(4) Vt id eo magis confirmem, ipſiſſima

Landini verba adferam, quae ita ſeſe habent in Prooemio Operis - *Di neſſuna coſa, Sereniſſimo, et invittiſſimo Re* Ferdinando *ec.* inferius - *Chi non intenderà, quanti ſiano i meriti di* Caio Plinio *ſecondo inverſo quegli, i quali hanno cognitione delle Latine lettere, havendo lui in ſei et trenta libri tutto queſto ordine compreſo? Ma ſenza dubbio alcuno in neſſuna parte ſi dimoſtra minore la liberaliſſima tua clementia, invictiſſimo Re* Ferdinando, *el quale conoſcendo gran parte degli uomini eſſere ignari delle Latine lettere, hai voluto ancora in queſta parte ſovvenire a quegli, e dare opera, che* Plinio *di Latino diventi Toſcano, et di Romano Fiorentino, acciocchè eſſendo ſcripto in lingua comune a tutta Italia, et a molte externe nationi aſſai famigliare, l'opera tua giovi a molti etc.* Memoratis deinde Principis rebus geſtis, ita ſubdit - *Et al preſente intendendo quanto ſia utile, et gioconda la cognitione delle coſe ſcripte da* Plinio *per farle comuni a quelli, che non ſanno le Latine lettere, hai voluto, che io in lingua Fiorentina le trasferiſca. Il che ſe non ho fatto con quella celerità, deſiderava la Tua Sacra Maeſtà, perdonerà alle occupationi mie, imperocchè quando queſta provincia mi imponeſti, non havevo ancora condotto al debito fine i IV. Libri Latini in Dialogo Latino, intitolati al mio Ceſareo, et Invictiſſimo* Federigo *Principe degli Urbinati, le cui credibili, ſtupende, innumere, et varie virtù, et l'Aleſſandrina liberalità verſo di me, mi infiammano ogni giorno più a celebrare le ſue laude. Dipoi finito queſto libro, niente di tempo intermeſſi, inſino che ſi lunga, et varia opera conduſſi a fine.*

(5)

(5) *Theophilus Spizelius* in Diſſertatione Praeliminari ad Sacram Bibliothecam, Auguſtae. Vindelic. A. MDCLXVIII. ait - Eadem erga litteras propenſione, atque in MSS. Codices exiſtimatione, *Alphonſus* Aragonum Rex de exſtruenda Bibliotheca admodum ſolicitus, recepit a *Coſmo Medice* Florentino Principe, quas dono obſerebat, *Livii* Decadas - Egregium hic *Alphonſi* facinus, quoniam de eo ſermo incidit, referendum putavi, ex *Petri Criniti* Libro XVIII. *De Honeſta Diſciplina*, Cap. IX. deſumtum, cui ſequens ab eo praefigitur titulus - Egregie factum a Rege *Alphonſo* in legenda *Livii* Hiſtoria contra imperium Medicorum, et de ſimultate inter eum, et *Coſmam Medicem*.

„ Minus indignum fore putamus, neque improbandum ab iis, qui paullo humaniores ſunt, ſi et eorum exempla in litteras referamus, quibus maiores noſtri etiam viventibus plurimum conceſſerunt. Solent enim quidam ſic in omnes antiquitatem admirari, ut ingenium, reſque geſtas, iuniorum prorſus deſpiciant. Sed aetate quidem ſuperiori exſtiterunt viri aliquot magno animo, et egregia prudentia, cuiuſmodi habiti ſunt, *Alphonſus* Rex Neapolitanus, *Franciſcus Sforzia*, *Othomanus* Turcarum Princeps, et *Coſmas Medices*: de quibus ſi quando incidit, nonnulla a nobis relata ſunt. Sed illud celebre *Alphonſi* Regis de *Liviana* Hiſtoria viſum eſt, quod hoc loco legeretur. Nam quum inter *Coſmam Medicem*, maximae auctoritatis virum, et *Alphonſum* Regem, ſuborta ſimultas crederetur, miſit muneri *Alphonſo Coſmas T. Livii*

„ Commentarios: librum quidem, ut par eſt,
„ quam ornatiſſimum: quoniam Rex idem *Livianae* Hiſtoriae maxime fuit ſtudioſus. Id
„ autem quum Medici Regis, qui aderant, intelligerent, ſtatim *Alphonſo* imperant, ut cautim agat cum Flor. ingenio, neque ullo
„ modo librum adtingat, librum illum ab hoſte miſſum, in eoque venenum obcultari
„ poſſe, atque inter legendum contrahi. Quibus auditis, *Alphonſus* adtentior factus eſt,
„ quaſi adſentiri monentibus videretur. Sed
„ ecce interim *Livianum* opus in medium adfertur: quod ubi Rex caepit adſpicere, nolentibus Medicis aperuit, legit, evolvit:
„ ſimulque, ut homo ſummi ſpiritus, Ineptire, inquit, deſinite: nam Regis animus haud
„ privati cuiuſpiam regitur arbitrio: nec enim
„ de nihilo dicebat *Homerus*, ſub *Iovis* clypeo, ac patrocinio verſari Principes. Itaque
„ *Ioannes* Roman. Pont. in Ep. ad Imp. *Iuſtinianum* vetus illud ex Hiſtoria Sacra mutuatus eſt: *Cor Regis in manu Dei*.

(6) Ita *Paullus Iovius* in Elog. Vide etiam *Barptol. Facium* De Viris Illuſtr. p. LXXVI.

(7) Conſule Cl. *Stephanum Mar. Fabbruccium* in Recenſ. Conduction. p. LII. §. X. et ſeq.

(8) *Fabricius* ad *T. Livium*: – Italice pridem vertit praeter *Chriſtophorum Landinum*,
„ *Rugerus Ferrarius*, ut notatum a *Lambecio*
„ Lib. II. Bibl. Vindob. pag. DCDXLVII. Prodiit
„ eius *Livius* Romae MCCCCLXXVI. fol. III. Vol.
„ atque exinde Venetiis. –

(9) *Sabellicus* in Dialogis *De Linguae Latinae Reparatione*.

(10) *Franciſcus Floridus Sabinus*, pueriliter
poſt

poſt Quaeſtionum Camaldulenſium inriſionem, haec habet in Lectionibus Subſecivis - In fre-
„ quenti ocioſarum mulierum concione, qui-
„ bus ne deeſſet, quod ante focum bene po-
„ tae garrirent, *T. Livium*, maioremque *Pli-*
„ *nium*, graviſſimos, et elegantiſſimos auctores,
„ in vulgarem linguam convertit, ut inter
„ lanas de antiquorum geſtis diſſerere, et Or-
„ bis ſitum, Soliſque, ac Lunae meatus fuſis in
„ cinere deſcribere poſſent - Ad *Landini* gloriam labefactandam adcedit *Raphael* Volaterranus Commentar. Vrbanor. Lib. XXI. his verbis - *Chriſto-*
„ *phorus Landinus*, quamquam ingenio ſupradictis
„ (ſcilicet *Ficino*, et *Politiano*) inferior, iuventuti
„ tamen Florentiae, Latina docendo, admodum
„ profuit, nec Graeca penitus ignoravit - Cl. Marchio *Scipio Maffeius* in Libello citato p. LXXX. ita de huiuſmodi verſione ſentit.

T. Livio

Terza e quarta Deca, ſenza nome, Roma MCCCCLXXVI. *Ven.* MCCCCLXXVIII. MCCCCLXXXI. Alberto Fabrizio *ne crede autore* Ruggero Ferrari *ſoſcritto a un Codice Ceſareo del* MCCCCXLVIII. *preſſo il* Lambecio; *ma quella mi parrebbe nota anzi di traſcrittore, che di traduttore. Altre ne citano il* Salviati, *e il vocabolario. Una delle vecchie verſioni della prima Deca fu creduta dal* Bembo *opera del* Boccaccio. *Si trova ancora. Ven.* MCCCCXCIII. *quaſi intera. Le Deche emendate, ed eziandio in molti luoghi ritradotte, aggiunto il terzo libro, e la quinta Deca, Ven.* MDXXXV. *in* IV. *Da* Iacopo Nardi: *l'edizione terza* MDLIV. *fogl. fu migliorata dall' autore: In quella del* MDLXXV. *ſi dice, che il ſupplemento della ſeconda Deca, è di* Franceſco Turchi. *Fu anche*

traſportato da Criſtoforo Landino, *laſciando le fatiche del Segretario Fiorentino, e di altri ſopra queſto autore*. Mannuccius quoque *p.* LXVII. *Lib. cit.* haec habet, *Traduſſe in noſtra lingua* Tito Livio, *per quello aſſeriſce il* Sabellico *nel Dial.* De Ling. Lat. reparat. *ove in qualche coſa lo loda, e in qualche altra lo biaſima; della qual traduzione non ne fa menzione l'allegato* Poccianti.

§. XLIII.

TAntorum itaque Principum favore, atque patrocinio ſubfultus, Anno circiter MCCCCLXXX. magnum aliud opus meditari caepit *Landinus*; nam quum abdita *Maronis* ſenſa Diſſertationibus Camaldulenſibus, ac locupletiſſimo commentario inluſtraſſet, amici illum, ut *Dantis* quoque, qui *Maronem* in ſuo volumine ducem ſequitur, eaſdem proſequeretur allegorias, enixe rogarunt (1): praecipue quum in Florentino Atheneo doctiſſimas in Poema illud diſceptationes iam elucubraſſet (2). Nam quum multa in eius libris deprehendantur, quae

et ſapientiſſime excogitata, et diſtincte conlocata ſunt, a pleriſque tamen noſtrorum civium ignorata, placuit, iis, qui neque Graecis, neque Latinis litteris ſatis inſtructi eſſent, ſapientiae ſimul, et eloquentiae vim in propatulo conlocare (3). Et profecto, divino prorſus numine tantum opus abſolvit, illudque habita oratione (4) Florentinis Civibus conſecravit Anno MCCCCLXXXI. (5). Ex eo patriam hiſtoriam agnoſcere poſſumus, deſcriptiones temporum, Haereſiarcharum ſeriem, Sacrorum iura, domeſticam, et bellicam diſciplinam, ſędem plurium regionum, et locorum, denique omnium fere divinarum, humanarumque rerum nomina, genera, officia, et cauſſas. Cum *Dante* enim, mare, terras, caelumque conluſtrat, et ad ſuperos paullatim adſcendens, quidquid in Lunae, quidquid in Mercurii, quidquid in Veneris ſit orbibus, iuxta illorum temporum ſententias, demonſtrat: am-

bitum Solis ingreſſus, magnitudinem, aeternamque eius lucem admiratur. Atque haec ſingula tam clare proſequitur, ut quibus inde nos igniculis ad beatam vitam adſequendam incendamur, non mentibus ſolum noſtris, verum oculis quoque ſubiiciat. Ad ſupremas denique Caeleſtium ſedes penetrat, et ad Dei thronum ſempiternum adſcendit. Apologiam, in qua Florentinos ab obtrectatorum calumniis vindicat, tanto operi praemiſit auctor (6): tum Poetae ipſius geſta brevi commentario perſequitur. *Marſilii* deinde *Ficini* Epiſtola quaedam impreſſa legitur, in qua Florentia iamdiu maeſta, ſed tandem laeta, *Danti* ſuo *Aligherio* poſt duo ferme ſaecula iam redivivo, et patriae reſtituto, ac denique coronato gratulatur (7). Splendida eſt editio, nitidiſſima charta, et perquam elegantibus typis excuſa, lectoriſque oculos ea iucunditate adficit, ut parum abſit, quin de hac editione dici

poſſe

poſſe exiſtimem, quod de *Ioſephi*, et *Philonis* operibus, in Gallia, et Germania excuſis, pronunciavit *Michael Neander* (9); ea ſcilicet ſcripta adeo pulcris typis eſſe expreſſa, ut ſi Angelis tales litterae pingendae eſſent, non ſint picturi pulcriores. Quanti tantum opus ab omnibus factum fuerit, praeter diverſas, tum ſynchronorum, tum recentiorum ſententias, quarum nonnullas referre, haud ſupervacaneum putavi, ex eo etiam coniici poteſt, quod Florentina Civitas ea occaſione *Dantem* perpetuo exſilio damnatum, publico decreto, poſt duo ab eius obitu ſaecula, maximo omnium plauſu, revocaverit (9); ſtatuit enim, ut in Templo D. *Ioannis*, eius ſimulacrum laurea corona donaretur; quemadmodum ſibimetipſi in XXV. Paradiſi Cantu, multo ante praedixerat (10): Quod quidem Florentinae Civitatis gaudium eleganter, et, ut ita dicam, graphice a *Marſilio Ficino* Epiſtola ſupra

pra relata, quae etiam inter *Ficini* Epiſtolas legitur, ad perpetuum tam praeclari honoris monumentum impreſſa, deſcribitur. Omnes denique litterati viri tam inſigne *Landini* opus ad caelum uſque ſummis laudibus extulerunt (1), eoque plurimum, et ii, qui *Dantem* poſtea novis animadverſionibus inluſtrarunt, veluti acutiſſimi interpretis teſtimonio, uſi fuere.

(1) En *Landini* verba in Epiſtola nuncupatoria ad *Petrum Medicem*, praemiſſa Interpretationibus *Virgilianis* - Sed de ſenſu illo interno, quod ego iudicarem, a nobis in duobus ultimis libris, qui ſub titulo Camaldulenſium Diſputationum, in lucem venerunt, pro viribus ingenii, ut paullo ſupra diximus, demonſtratum eſt. Quos Libros cum edidiſſem, rogarunt me amici tui, ut *Dantis* quoque Florentini, qui *Maronem* in ſuo volumine ducem ſequitur, eaſdem proſequerer allegorias - Anno vero MCCCCLXXX. *Dantis* Poema ſeſe inluſtraſſe iis innuit verbis, quae in C. I. Inferni, verſu *El Sol montava ec.* adnotavit; ita enim inquit - *Ma nel preſente anno* MCCCCLXXX. *el Sole entra di Marzo nell' Ariete* - Et inferius verſu - *Riſpoſemi non uom ec.* - de *Virgilii* die natalitio agens - *Sono adunque anni* MDXXII. *in queſt' anno* MCCCCLXXX. -

(2)

(2) Prima *Landini* oratio habita in publico Lyceo MS. exſtat in memorato Cod. Chartac. in IV. apud Cl. *Antonium Mariam Biſcionium*, quae ita incipit - *Avendo con tempo per mio giudicio, preſtantiſſimi Cittadini, quanto per conſiglio di chi nè di prudenza manca, nè d'autorità meſſomi a tale impreſa, quale a ogni dotto onorificentiſſima, ma a me nè di dottrina, nè di eloquenza ornato non vacua di temerità forſe imputare ſi potrebbe; ho giudicato, nè all'uficio mio eſſere alieno, nè agl' orecchi voſtri non giocondo, ſe innanzi che alla eſpoſizione di queſto preclariſſimo, e divino Poema di* Dante *mi conduce, con quanto più poſſo brievi parole vi dimoſtri, non ſolamente che coſa ſia poeſia, onde abbia ſua origine, onde ſia detto poeta etc.* - ita vero explicit - *Ma la brevità del tempo, e le voſtre molte occupazioni m' ammoniſcono, che più toſto a voi volgendomi, con quanto più poſſo onorificentiſſime parole infinite grazie vi renda, che colla voſtra autorità, e preſenza vi ſete degnati queſto mio primo ingreſſo, e principio onorare: della qual coſa tanto obbligato vi reſto, quanto più toſto coll'opere, che colle parole dimoſtrarvi deſidero. Adunque imponendo quì fine, la eſpoſizione del teſto nel ſeguente dì ſi trasferiſca.*

(3) Id noſter teſtatur in Prooemio ad Interpretationes *Horatii* ad *Guidonem Feltrium*, et in Prooemio *Dantis* operi praemiſſo.

(4) Edita exſtat Oratio ſine ullo anni indicio cum hoc titulo - *Orazione di Meſſer* Chriſtophoro Landino *Fiorentino havuta alla Illuſtriſſima Signoria Fiorentina, quando preſentò el Comento di* Dante - Incipit - *Dimoſtrono tutti e Filoſofi, Excelſi et Illuſtriſſimi Signori noſtri ec.* -

(5)

(5) In fine operis legitur.

FINE DEL COMENTO DI CHRISTO
PHORO LANDINO FIOREN
TINO SOPRA LA COMEDIA DI DAN
THE POETA EXCELLENTIS
SIMO ET IMPRESSO IN FIRENZE
PER NICHOLO' DI LORENZO
DELLA MAGNA A DI XXX. DA
GOSTO. M.CCCC.LXXXI.

(6) *Antonius Teiſſerus* in catalogo Auctorum, et Bibliothecarum de memorato opuſculo haec habet - *Chriſtophorus Landinus* Flor. „ edidit Italice Tractatum De Florentinis ex„ cellentibus in Doctrina, in Eloquentia, in „ Muſica, in Pictura, et Sculptura, in Jure „ Civili, in Mercatura, et *Dantis Aligerii* „ vitam praemiſſam *Dantis* operibus ab eo„ dem *Landino* commentariis illuſtratis in IV. „ Venetiis per *Bernardinum Stagninum* MDXX. -

(7) Epiſtola *Ficini* eſt quae ſequitur - Flo„ rentia iamdiu maeſta, ſed tandem laeta, „ *Danti* ſuo *Aligherio* poſt duo ferme ſaecula „ iam redivivo, et in Patriam reſtituto, ac de„ nique coronato congratulatur.

„ Vaticinatus es quondam, mi *Dantes*, in „ exilio conſtitutus, fore tempus, quo pietas ſu„ perans impietatem feliciter Te Patriae redde„ ret, atque in excelſa *Baptiſtae Ioannis* aede „ ſertis *Apollineis* coronaret; non fruſtra augu„ rium vani docuere Parentes. Siquidem nuper

„ per Tuus Pater *Apollo*, et longum fletum
„ meum, et diuturnum Tuum exilium miſera-
„ tus, mandavit *Mercurio*, ut pie *Chriſtophori*
„ *Landini* divini vatis menti prorſus illabere-
„ tur, *Landinoſque* vultus indutus, alma pri-
„ mum virga dormientem Te ſuſcitaret: dein-
„ de alarum remigio Te ſublatum maeni-
„ bus Florentinis inferret: denique *Phoebea*
„ Tibi lauro tempora redimiret. Hodie tan-
„ dem divinitus impletum eſt mandatum *Phoe-*
„ *bi*, *Mercurii*, *Landinique* pium opus, vati-
„ cinium *Dantis*, Florentiae votum. Veniſti
„ tandem, iter monſtrante *Minerva*, viae duce
„ *Mercurio*, clariſſima Poetarum omnium co-
„ mitante caterva. Denique ingredientem Gra-
„ tiae Te feliciter exceperunt. Amplexus et
„ oſcula Tibi Pierides, Tibi Nymphae dedere.
„ Veniſti tandem, modoque expectata Parenti
„ Vicit iter durum Pietas. Datur ora tueri,
„ Nate, Tua, et notas audire, et reddere vo-
„ ces. Sic equidem ducebam animo, rebarque
„ futurum, Tempora dinumerans, nec me mea
„ cura fefellit. O quam pulchriorem, quamve
„ beatiorem nunc Te dulcis nate recipio,
„ quam amiſerim! converſus eſt Tibi morta-
„ lis prior ille vultus, in immortalem, at-
„ que divinum. Converſa Florentia, ut nox
„ in diem. Converſus Florentinis Tuis maeror
„ omnis in gaudium. Gaudete omnes, et
„ exultate feliciſſimi Cives, quibus iam mi-
„ rabiliter pro uno ſole, ſol geminus oritur:
„ neque flammis tamen, ſed radiis geminatis.
„ Hodie felicitati veſtrae Caelum ipſum, non-
„ ne videris? apertiſſime gratulatur. Suſpicite
„ Caelum parumper, ſuſpicite Caelum. Ecce

„ nunc,

„ nunc, ecce, dum noſter hic coronatur *Dantes*, panditur interea domus omnipotentis „ Olympi, empyrei caeli flammae nullis amplius viſae, hodie nobis manifeſte coruſcant „ coronato *Danti* gratulabundae. Proinde quemnam putatis eſſe tantum hunc, tam novum, tam dulcem ſonum, aures nunc veſtras implentem? Profecto ſonus Prophetarum, Muſarumque novem nullis alias auditus ſaeculis, hodie palam coronationi „ *Dantis* applaudit. Eia audite dulces Dominationum cantus a *Phoebi* globo: audite rurſum miros Archangelorum hymnos, ab ipſo „ *Mercurii* globo canentium: Gloria in excelſis *Apollini* ſummo, Gloria Muſis: Gloria „ Gratiis, Pax, Laetitia, Felicitas Florentinis, gemino iam Sole gaudentibus. -

(8) In Praefat. Theolog. *Bernhardi*, et *Thauleri* praemiſſa.

(9) *Iulius Niger* in Hiſtor. Script. Florent. verbo *Dante* - *E quaſi foſſe ſtancata, o pentita Firenze della ſua durezza verſo un ſuo sì degno cittadino, non avendo voluto riaverlo vivo, nè potuto ricuperare morto, quaſi dugent' anni dopo il ſuo eſiglio, con un pubblico decreto del Senato richiamandolo, lo reſtituì al ſuo ſeno, l' abilitò a tutte le cariche, e a tutti i privilegii, e per compimento della ſua gratitudine ec.* -

(10) Cantu XXV. Par.

Se mai contingа, che 'l Poema ſacro,
Al quale ha poſto mano, e cielo, e terra,
E che mi ha fatto per più anni macro,

Vinca

Vinca la crudeltà, che fuor mi ſerra
Del bello ovile, ove i' dormì agnello,
Nimico a' Lupi, che li danno guerra,
Con altra voce homai, con altro vello
Ritornerò Poeta, et in ſul fonte
Del mio Batteſmo prenderò il capello.
Perochè nella fede, che fa conte
L'anime a Dio, quivi entrai, e poi
Pietro *per lei ſi mi girò la fronte.*

Huiuſmodi in Patriam reſtitutionem indicaſſe videtur *Hieronymus Benivienius* in Carmine quodam impreſſo ante *Dantis* opus a *Philippo Iuncta* A. MDVI. cum hoc titulo. *Cantico di* Hieronimo Benivieni *Cittadino Fiorentino in laude dello excellentiſſimo Poeta* Dante Alighieri, *et della ſeguente Commedia da lui divinamente compoſta*: ſub finem Carminis ita *Dantem Benivienius* adloquitur.

La Patria, che a me madre, a Te noverca
Fù, et non è, con ſi benigno ſtile
Hor le ſue condition travaglia, e merca,
Che ſuo fero Leon, *che ogn'altro a vile*
Haver ſolea, et che ſi crudo, et acro
Fù in Te, or come agnel s'è fatto umile,
Che'l dolce ſuon del tuo Poema ſacro,
Al quale ha poſto mano et cielo, et terra,
E che molti anni già ti fece macro,
Vinta à la crudeltà, che allor ti ſerra
Fuor dello ovile, ove dormivi agnello,
Nimico a' Lupi, che gli facien guerra.
Onde hor non pur ſotto il ſuo grato vello
T'accoglie, e nel ſuo ſen, ma del tuo pregio,
Della tua gloria ogn'or ſi fa più bello.

Quinci

Quinci non ſol gli cuor del ſuo collegio ,
Ma le porte , li muri , i pavimenti
Dell' immagine tua s' an fatto fregio .

(11) *Antonius Manetti* Florentinus in Dialogo , cui titulum fecit - *Circa al ſito, forma, e miſura dello Inferno di* Dante Alighieri *Poeta excellentiſſimo . Interlocutori* Antonio Detto , e Hieronimo Benivieni - impreſſo Florentiae per *Philippum Iunctam* A. MDVI. die XX. Auguſti . Et in altero Dialogo , in quo loquentes inducuntur *Hieronymus Benivienius , Antonius Migliorottius* , et *Franciſcus* a *Meleto* . *Vgolinus Verinus* De Illuſtratione Vrbis Flor.

„ Tu vates pariter lyricos, elegoſque ſonantes
„ Fingis, et enodas obſcura aenigmata *Dantis* .

tum in elegia quadam Tom. 1. p. 176. a nobis relata ita ad hanc rem . -

„ Fidus es interpres vatum, *Landine* Poeta .
„ In dubio proſa promptior, anne pede:
„ Explicuit nobis obſcura volumina *Dantis* ,
„ Aeternaeque animae nobile fecit opus etc. -

Ioannes Tritbemius in catalogo *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* , de eius commentario mentionem facit , ſicut et alii , qui *Landini* operum Catalogum prodiderunt .

Io. vero *Matthaeus Thuſcanus in Peplo Italiae* lib. I. c. XLV. hoc in eius laudem Epigr. adpoſuit .

Chriſt. Landinus .

„ Aurea quid prodeſt caecis retruſa cavernis
„ Vena , niſi hanc ſolers eruat arte labor ?
„ Ni

„ Ni *Landinus* idem praeſtaret, carmina *Dantis*,
„ Fulva velut terris abdita vena, forent.
„ Nam ſophiae tegitur verborum cortice duro
„ Nucleus, et ceris abdita mella latent.
„ Eruit ille aurum venis, teſtaque medullam
„ Excutit, è cera mellea dona liquans.
„ Plus huic noſtra igitur debent, quā ſaecula *Dantis*,
„ Dum dat, quas *Dantes* ipſe negavit, opes.
(Sig. l. G.) φίλος τοῦ θεοῦ

„ *Landinus* Florentinus Philoſophiae, Poeticesque illuſtre ornamentum, Latinis commentariis *Virgilium*, et *Horatium* exornavit. Scripſit praeterea Camaldulenſes Diſputationes, et Ethica. In primis vero in pretio habentur, quibus *Dantem* obſcuriſſimum Poetam illuſtravit, recondita eruditione referti commentarii. *Leander Alberti* in Deſcriptione Italiaus p. XLIII. „ Chriſtoforo Landino, *dal quale furono copioſamente, e dottamente chioſate le Commedie di* Dante *con* Virgilio, et p. XLIV. *Altri aſſai ſingolari Uomini ha prodotto queſta Patria, che troppo lungo ſarei in nominarli, ma chi vago di così fatte coſe vorrà vedere, legga le Chioſe di* Criſtoforo Landino *ſopra* Dante. *Bartolomaeus Baphius* in Oratione de Florentinae Vrbis Felicitate. *Chriſtophorus* vero *Landinus* ingenuis artibus inſtructus, quod ſpecimen ſuae virtutis non dedit, cum ſuper *Dantis* opera ſubtilia, et limata commentaria conſcripſit, et alia multa in lucem dedit? *Io. Bapt. Donius* in ſua Bibliotheca, lit. C.

Criſtoforo Landino.

Chi non a letto il Comento del Landino *ſopra* Dante, *non a veduto una delle dotte coſe, che ſia ſtato fatto mai, nel qual ſi comprende la*

la virtù grande, e la ſapienza dell' autore, e ſi guſta la dottrina del Comentatore, opera veramente di fatica d' intelletto, e piena d' intelligenza. Hieronymus Ghilinius in Theatr. Viror. Ill. p. XLII.

Criſtoforo Landino.

Cedano tutti i Profeſſori di far comenti ſopra a buoni autori a Criſtoforo Landino *nato in Fiorenza; poichè non è mai ſtato alcuno in quella profeſſione, che abbia con maggior ſottigliezza interpretata la grande opera di* Dante Alighieri, *che per l' eccellenza del ſuo dotto ingegno ſi è meritato tra gli Italiani Poeti unico luogo, di quello che egli fece, il cui comento ſopra quel dottiſſimo Autore chi non ha letto, privo rimane di aver veduta una delle belle opere, che ancor oggidì ſiano in ſimile materia uſcite alla luce, nella quale non ſolo ſi comprende la dottrina profondiſſima del* Dante *per tutto ſparſa in quella ſua profondiſſima Commedia in tre parti diviſa, e di* Platonici *concetti ſommamente adorna, ma ſi guſta anco la varia, e dilettevole dottrina del* Landino, *la cui famoſa, e faticoſa opera intorno a quella eſpoſizione beniſſimo dimoſtra, di quanto ſublime intelletto, e di quanto grande intelligenza egli dotato foſſe. Et eſſendo ſtraordinariamente difficile il Poema di* Dante, *ſtraordinaria deve ragionevolmente eſſer la lode dello eſpoſitore, e ſiccome il ſuo comento viverà eternamente preſſo gli uomini letterati, così egli ſarà del continuo con meritati onori celebrato non ſolo per la ſuddetta opera, ma anco per le altre, che vanno attorno, cioè:*

Degli Abiti, e de' Magiſtrati di Fiorenza.

I Dialoghi dell' anima.

Le Queſtioni Camaldoleſi della vita attiva, e contemplativa, e del ſommo bene. I

I Commentari ſopra *Virgilio*, e *Orazio*; e la Morale.

Cinellius in Schedis MSS. Hiſt. Litter. Flor. in verbo *Landinus* - *Acciocchè* Dante *fuſſe in Patria rimeſſo*, *benchè morto*, *ancorchè invano*, *molto adoperoſſi*, *ma quella grazia*, *che e' non potè fargli ottenere nella perſona molti anni prima morta*, *come non ſtanco di favorir l' amico*, *del quale l' opere ſommamente amava*, *procurò le ſue ceneri onorare con fargli ottenere la corona di Lauro*, *come Poeta*, *come pubblicamente per decreto ſeguì nel tempio di* S. Gio. Batiſta. - *Coſmas* denique *Rena* in ſuo de antiquis Etruriae Ducibus, ac Marchionibus libro, *Landini* plurimum auctoritate utitur. Verum inter quamplurimos huius operis laudatores vir unus exſtitit ſane teterrimus, qui ſub ficto nomine *Anonimi Utopienſis* libellum ſcripſit, cum hoc tit. *La sferza degli Scrittori*: hunc igitur p. xx. de *Dante* noſtro verba dum faceret, in illum non puduit talia effutire - *Grande ardire per certo ebbe* Criſtofano Landino *a voler eſporre le coſtui bizzarriſſime chimere*, *e fantaſtiche viſioni*; *ma a qual coſa è egli finalmente buono*? *forſi per rapolirci la lingua con que' ſuoi vocaboli contadineſchi*, *Romagnuoli*, *Lombardi*, *e Calavreſi*? *fu coſtui veramente un diabolico intelletto*, *e di lingua latina al tutto ignorante*. - *Fontaninius* vero in Eloquio Italico p. cxxxi. Lib. II. c. xiii. *Landinum* carpit, eo quod vitam *Dantis* ab *Arretino* conſcriptam, deſumſerit, et ante ſua in *Dantem* commentaria ediderit.

§. XLIV.

SEnatus, Populuſque Florentinus beneficii memor, quod et *Dantem* priſtino ſplendori, patriaeque reddidiſſet *Landinus* (1), totque ad eius laudem, decuſque non ſervandum modo, verum etiam amplificandum non ſine maxima omnium admiratione geſſiſſet; nec non, quanta eius in adoleſcentibus bonis artibus egregiè inſtruendis cura, ſtudiumque antea fuiſſet, quotidieque eſſet, animadvertens, magnificas illi aedes in oppido ad Collem ſito in agro Caſentinate dono dedit (2), ſummiſque praeterea honoribus inſignivit.

(1) Ipſum *Dantis* exemplar rubeo ac villoſo ſerico involutum, et argenteis laminis, ac Reip. Flor. inſignibus exornatum exſtat in Biblioth. *Magliabecbiana*.

(2) In Poemate de Bello Campaldinenſi, MS. apud *Ambroſios*, ubi de *Dante*, qui adhuc iuvenis in hoc bello pugnaverat, mentio obcurrit, haec margini adſcripta reperio - *Mes.* Criſtofano Landini *comenta la grande, et oſcura opera di* Dante Alighieri, *e la dedica alla Rep. Fiorentina l' A.* MCCCCLXXXI. *e in pre-*

mio

mio gli donò il palazzo nel Borgo alla Collina in Caſentino, ſulle mura Caſtellane, e dove ſi morì l'Anno MDIII. *di anni* LXXX. *nella qual Chieſa è ſepolto ſopra terra il ſuo corpo*. Eadem paene, ubi de *Dantis* opere auctor loquitur, iterum adnotata margini leguntur. Verum hujuſmodi aedes *Landino* a Rep. dono datas, quum eius haeredibus auferre tentaſſent Partis *Guelphae* Praeſides, *Coſmo* Florentiae Duci hoc ſupplici libello poſſeſſionis titulum vindicare coacti ſunt.

Illuſtriſſ. et Eccellentiſſ. Sig. Principe.

M. Lucrezia *di* Bernardo *di Meſſ.* Criſtofano Landini, *et* Criſtofano, *et* Aleſſandro *ſuoi figliuoli, fideliſſimi ſervi di V. E. Illuſtriſſ. eſpongono a quella, come havendo il detto Meſ.* Criſtofano *l'anno* 1480. *fatto il comento ſopra la Commedia di* Dante, *indirizzò detta ſua opera alli Eccelſi Signori all'ora della Rep. Fiorentina, et ad eſſi la preſentò ſcritta in carta buona, con borchie, e piaſtre d'argento, come V. E. I. può haver viſto: nel qual tempo gli fu dalli prefati Signori ſotto nome di compera, per remunerazione, conceſſo una Torre eſiſtente ſopra le Mura del Caſtello del Borgho alla Collina, nella quale da detto tempo ſino ad hoggi detto Meſ.* Criſtofano, *e* Bernardo *ſuo figliuolo, come per i loro libri ſi vede, et ancora detti ſupplicanti hanno ſpeſo per ridurla per loro habitare più di ſc.* 250. *e perchè eſſi ſono ſtati, e ſono moleſtati da Signori Capitani di Parte, con allegare che detta Torre è in ſu le mura Caſtellane, e però appartenerſi al Comune di Firenze, et havendo eſſi moſtro con quanto giuſto titolo la ſi ſia tenuta per loro per* re-

reſcritto di S. E. I. fu commeſſo a detto Magiſtrato, che ne faceſſino un Punto alla Ruota, avanti alla quale hanno prodotto le loro ragioni, et ſperono che da eſſa di tutto doverà eſſere informata nel rapporto, che per detta Ruota ſi farà a V. E. I. Per tanto la ſupplicano, e pregano che la ſi degni per grazia ſpeciale conceder loro detta Torre, et commettere non ſieno da alcuno moleſtati: il che ſperano, e confidono da quella, come giuſtiſſimo, ed ottimo Principe ottenere, ſendone ſtati in poſſeſſione per anni 80. e più, e lo riceveranno per dono ſingulariſſimo, del quale terranno perpetuo obbligo con V. E. I. la quale N. S. Dio feliciti, et eſalti ec.

inferius legitur. *Concedeſi, et non ſiano moleſtati.*

Ex libro Deliberationum Vrbis Florentiae ſignato L. O. adparet.

Die Veneris XI. Februarii 1563.

„ Praefati Magnifici Domini Capitanei Par-
„ tis Civitatis Florentiae in ſufficienti nume-
„ ro adunati etc. ſervatis ſervandis, et ob-
„ tento partito etc. deliberaverunt, et deli-
„ berando virtute reſcripti Illuſtriſſimi D. Du-
„ cis, ut apparet in 7. filo ſupplicationum,
„ conceſſerunt D. *Lucretiae* Filiae olim *Ber-*
„ *nardi* D. *Chriſtophori* de *Landinis*, et *Vxori*
„ olim *Vincentii Sebaſtiani* del *Zaccaria*, et
„ *Chriſtophoro*, et *Alexandro* eius Filiis, Tur-
„ rim, ſive Palatium poſitum ſuper muris Ca-
„ ſtri Burgi Collinae, liberantes ipſos ab omni
„ moleſtia, quae ſub praetextu bonorum publi-
„ corum a dicto Magiſtratu eiſdem inferetur.
„ Quoniam conſtat dictis Dominis Capitaneis

„ ex

„ ex pluribus documentis, et praeſertim ex re-
„ latione Dominorum Iudicum Rotae Floren-
„ tinae, quae relatio extat in eodem filo ſup-
„ plicationum, dictam Turrim, ſive palatium
„ largitum fuiſſe ab olim Excelſis Dominis Flo-
„ rentinis dicto D. *Chriſtophoro Landino* in com-
„ penſationem Commenti Commediae *Dantis*,
„ quod ipſe donaverat praefatis Excelſis Domi-
„ nis. Omni meliori modo etc. mandantes etc.

Ego *Benedictus Maccius* ſub Canc. Partis, et Not. pub. Florent.

§. XLV.

QVum verò A. MCCCCLXXXIII. in effodienda humo prope *Minerbettiae* gentis aedes ad S. *Trinitatis*, vetus Romana inſcriptio reperta eſſet, ad eam interpretandam *Landinus*, uti Philologus ſummae gravitatis, et in Hiſtoria cum veteri, tum recenti adprime verſatus, adcitus eſt (a). In eundem quoque Annum, *Michaelis Verini*, *Vgolini* F. mors immatura quum incidiſſet, eius funus pereleganti Carmine *Landinus* proſequutus fuit (b): et quidem iure; quis enim non eximia dignum lau-

laudatione putaſſet eum adoleſcentem, qui quum optimos mores et ingenium alacre miro inter ſe foedere copulaſſet (quod ſub auſpiciis *Paulli Saxii* Roncilionenſis, Grammaticis, Rhetoricis, Poeticiſque ſtudiis excoluit), adeoque ſe Muſarum ſtudiis addixiſſet (3), ut vitae tamen integritatem prae oculis ſemper haberet (4), mortem potius obire, ut eam ſervaret, quam, ut diu viveret, eam amittere voluiſſet? Hoc itaque integritatis amore adoleſcens id eſt aſſequutus, ut ad eius memoriam aeternitati commendandam, certatim viri doctiſſimi ſtudium, operamque omnem inſumere non dubitarint (5). Sed ad *Chriſtophorum* revertamur; qui eodem pariter anno Iudex artis, ut vocant, Iudicum, et Tabellionum Florentinae Vrbis renunciatus fuit (6); anno vero MCCCCXCVI, auro, argento, aere flavo feriundo praefectus eſt (7).

(1)

(1) Vide Cl. *Dominicum Mar. Mannium* De Thermis Florentin. Lib. II.

(2) Carmen hoc mihi reperire minime contigit, maxima licet diligentia perquiſierim: *Pocciantes*, et *Niger* illius tantum meminerunt, locum, in quo exſtet, haud innuentes.

(3) Muſas hunc vehementer excoluiſſe, praeter plurium Scriptorum teſtimonia, ſatis ſuperque eius illa teſtantur Carmina, quibus hunc praefixit titulum - De Puerorum moribus „ Diſticha *Paullo Saxio* Roncilionenſi praeceptori „ ſuo inſcripta. Florentiae in IV. MCCCCLXXXVII. Impreſſa iterum fuere Lugduni, et Salamancae, docto *Martini Guerrae* Cantabri Commentario inluſtrata A. MDLX. In linguam quoque Gallicam tranſlata leguntur, et Lugduni rurſus excuſa. Eiuſdem Epiſtolae candidiſſimae, et abſolutae ſervantur in Bibliotheca *Gaddiana* Florentiae MSS. inter quas una eſt ad *Petrum Mediceum*, *Laurentii* F. qua adhuc iuvenis, *Politiani* opus a ſe lectum commendat. Hunc vero inter claros Poëtas iure recenſent *Iacobus Gaddius* in Corollario, *Ludovicus Vives* in libro de Trad. Diſcipl. aliique quamplures.

(4) Morum illi candorem adeo cordi fuiſſe, ut mori potius, quam foedari, ut ipſe inquit, voluerit, fuſius refert *Franciſcus Verinus*, *Secundus* dictus, in libello inſcripto: *Del Premio della Virtù* p. CIV.

(5) *Hieronymus Benivienius*, *Vgolino Michael* parenti Carmen Italicum de immaturo filii adoleſcentis funere miſit, quod inter eius opera legitur p. CXIX. edit. *Nic. Zoppini* Venetiis MDXXII. Eius corpus honorificentiſſime in Templo S. *Spiritus* tumulatum fuit, hac adpoſita inſcriptione.

„ Re-

„ Regia Pyramidum cedant monumenta, viator,
„ Huic lapidi, quamquam marmora nulla vides.
„ *Verinus Michael* decus immortale pudoris
„ Clauditur hoc ſaxo, ſiſte parumper iter.
„ Quod latet ingenii ſidus? quae gloria *Phoebi*?
„ Delicias orbis quam brevis urna capit?
„ Diſticha compoſuit gravibus diſtincta figuris,
„ Quae proſint ſacris aequiparata libris.
„ Eſt brevis, argutus, facilis, ſine felle pudicus,
„ Littera plus nervi, quam ſua carnis habet. -

Angelus item *Politianus* ſequens de eo Epitaphium ſcripſit. -

„ *Verinus Michael* florentibus occidit annis,
„ Moribus ambiguum maior, an ingenio.
„ Diſticha compoſuit docto miranda Parenti,
„ Quae claudunt gyro grandia ſenſa brevi.
„ Sola *Venus* poterat lento ſuccurrere morbo,
„ Ne ſe pollueret, maluit ille mori.
„ Hic iacet, heu Patri dolor, et decus, unde iuventus
„ Exemplum, vates materiam capiant. -

(6) Id patet ex Hiſtoria Societatis Iudicum, ac Tabellionum MS. apud Cl. *Dominicum Mar. Mannium* ſub A. MCCCCLXXXIII. MCCCCLXXXIV. et MCCCCLXXXVI.

(7) Id eruitur ex libro membranac. in quo notantur *Priores Pecuniae*, quique exſtat in Archivo *Guelphae* Partis, ubi p. LXXVIII. inter alios hac dignitate decoratos *Chriſtophorus* quoque recenſetur.

§. XLVI.

§. XLVI.

QVamquam vero a rerum publicarum cura plurimum abſtraheretur *Landinus*, eumque, dicam enim ut res eſt, ambitio, honores, cauſſae, officium, implicatum, et conſtrictum teneret; doctrinarum tamen recondita penetralia, quae mente incluſa habebat, ne obſoleſcerent, nunc, dum licebat, legendo, nunc meditando renovabat. Thuſcam enim reddidit, ac publici iuris fecit A. MCCCCXC. Hiſtoriam *Sfortiae* gentis ab *Io. Simonetta* conſcriptam (1). Opuſculum praeterea de varietate anni, deque triplici annorum ſpecie elucubratus eſt (2). Tum ut perenne aliquod monumentum officii, quo fungebatur, *Guelphae* Partis a ſecretis, poſteritati relinqueret, libellum de conſcribendis quibuſcumque litteris, civium ſuorum rogatu, exaravit (3), qui Florentiae A. MCCCCLXXXII.

è Ty-

è Typographio *Antonii Miſcominii* prodiit, *Herculi* Ferrarienſium Duci, a quo maiora in dies beneficia recipiebat, dicatus (1).

(1) Mediolani fuit excuſa in fol. cum hoc titulo - *La Sforziade di Gio:* Simonetta *Lib.* XXXI. *tradotta in Italiano da* Criſtofano Landino. *In Milano per* Antonio Zarotti *Parmigiano* MCCCCXC.

(2) *Iac. Gaddius* in V. *Landinus* huiuſmodi opuſculum MS. exſtare adſerit cum hoc titulo - *Trattato della varietà dell' anno preſſo gli antichi, e di tre ſpecie di anni* - *Landinus* vero in commentar. in *Dantem* C. XXXIII. Inferni, haec de ſe loquitur - *Come diſteſamente ſcriviamo in una Epiſtola a* Franceſco Baldovini *della intercalazione, e del biſeſto* - Epiſtola haec MS. adſervatur a Cl. *Ant. Mar. Biſcionio* Laurent. Biblioth. Praefecto in memorato Vol. Chartac. in IV. in quo *Stephani Porcari*, et *Chriſtophori Landini* Orationes continentur. Eius autem haec eſt inſcriptio - *Epiſtola fatta per Mes.* Chriſtoforo Landino *a* Franceſco *di* Bartolomeo Baldovini *della varietà dell' anno, e del Biſeſto, et di tre ſpezie d' anni appreſſo agli antichi* - Incipit - Criſtoforo Landino *a* Franceſco Baldovino *ſalute. Domandaſtimi nel dì biſexto Kalendas, eſſendo noi in caſa di* Coſimo, *non ſolamente dall' origine di queſto dì, e del nome; ma etiam perche cagione piu toſto el vigeſimoterzo di Febbraio, che in altro tempo dell' anno ſi intercali, cioè ſi intermetta. A che, benchè*

allora

allora molte coſe riſpondeſſi, niente di meno per ſatisfare alla oneſtiſſima tua voglia in queſta parte, tornato poi a caſa, m' ingegnai con quanta maggior brevità potevo, accuratamente ridurre in queſta Epiſtoletta, con che ordine, e numero di dì gli antichi ſegnaſſero e loro anni, e quante ſpecie di anni ſi trovino. Sappi adunque ec. - In *Thomae Baldinotti* Poetae Piſtorienſis laudem Carmen exaraſſe *Landinum*, teſtatur *Gamurrinius* T. V. p. CCCLXXX.

(3) Ex initio Praefationis huic Opuſculo adpoſitae id deprehenditur: ita enim ſe habet - *Sono più tempi traſcorſi, Illuſtriſſimo, et Excelſo Sig. mio, che per lungo ſtimolo di alcuni Cittadini, et Gentiluomini, avidiſſimi di ornarſi di laudata perizia, fui compulſo ad alquanto eſercitare el mio eſiguo ingegno, circa la loro virtuoſa inſtruzione. Onde per adempiere el ſuo deſiderio, non con mediocre difficultà compoſi la preſente operetta ec.* -

(4) Ita in Epiſtola dedicatoria - *Et volendo io per l' affezione, ſervitù, et fede porto alla V. E. fare nelle addimandate occorrenze, ſecondo le mie debile forze apertiſſima dimoſtrazione, examinata la umile, et inculta compoſizione, ho ſtatuito farne oblazione, et dono a Voſtra Illuſtriſſima Signoria, non come meritevole preſente, ma come cordiale atteſtazione, et fede della mia perpetua voluntaria ſervitù, et in qualche ricognoſcenza delli piaceri, et innumerabili benefici, che già ricevetti dalla voſtra ſublimità. Et ſe il favore di qualche accidental dottrina lo aveſſe comportato per lo preterito, o che me aveſſino i Cieli alcun naturale, et chiaro lume di intelligenza porto, et per eſſe fatto ſicuro, io non barei*

harei poſto tanto intervallo, et dilazione di tempo, a viſitare la prefata voſtra Celſitudine con queſto mio libretto, nel proceſſo del quale ho ſcripto molti Exordi, et Epiſtole miſſive, et reſponſive in ogni facultà, et altri parlamenti opportuni, et neceſſari da eſporre ambaſciate al Sommo Pontefice, a Cardinali, Epiſcopi, a Comunità, a Signori, et a qualunque altro reggimento in diverſe occorrenze. In editione *Miſcominii* exſtat *Landini* effigies in Florentino Liceo in media Iuvenum corona ſedentis. In altera quoque editione paullo poſt evulgata, eadem ferme figura inſpicitur. Impreſſum quoque Venetiis fuit idem opus per *Bernardum Zucchettam* in VIII. A. MDXVIII. Atque hoc loco minime praetereundum eſt, me idem opuſculum inveniſſe, nullis mutatis, rurſum Venetiis, ſine ullo Anni indicio, ſub nomine *Barptolemaei Minii* pictoris evulgatum, cum hoc titulo - *Formulario, ovvero Epiſtolario volgare, cioè modo de inſegnare a dittare lettere miſſive, et reſponſive ec. In Vinegia.* Sequitur deinde -

Lettera d'Amore belliſſima da ſcrivere ad una tua amoroſa, alla quale tu non aveſti più ſcritto - Poſt haec opus cum eodem *Landini* titulo, incipit -

Formulario de Epiſtole volgari miſſive, et reſponſive, et altri fiori di ornati parlamenti all'Eccelſo, et Illuſtriſſimo Principe Sig. Hercole *da Heſte digniſſimo Duca di Ferrara, compoſto per* Bartolommeo *miniatore ſuo affezionato, et fideliſſimo ſervo. Prohemio: Sono ec.* Ipſiſſimis *Landini* verbis opus ſequitur, iiſdemque ſubſcriptionibus clauditur, quae in noſtro ſunt.

§. XLVII.

§. XLVII.

VErum antequam ad reliqua extremae *Chriſtophori* vitae geſta enarranda deveniam: paucis indicare lubet, eius auctoritate Florentinam Remp. in deſignanda aetate Exemplaris Florentini Pandectarum, toto orbe celebratiſſimi, uſam fuiſſe. Etenim poſt primum illarum Pandectarum volumen, recenti manu, in eiuſdem voluminis initio repetitum, Graecum Epigramma legitur, quod plerumque Digeſtorum editionibus praemitti ſolet, quodque cum interpretatione interlineari refert poſt alios *Henricus Brencmannus* (a) teſtis ocularis, idemque graviſſimus; ſubſcriptaque ſequentia: - E„ pigramma hoc ſuperius ſex verſuum „ reperitur in praecedenti volumine. In fine Tabulae Codicis: *Chriſtophorus Landinus*, *manu propria* - Sequitur autem eadem manu, ut laudato *Brencmanno* exa-

examinanti diligenter viſum eſt - *Ego Marſilius Ficinus interſui, dum hoc reperiretur* (2), *idque manu propria ſcripſi, die* IX. *Aprilis* MCCCCLXXXVI. *Petro Berardi de Berardis ſedente Vexillifero Iuſtitiae*. Feruntur inſigne hoc Pandectarum volumen, quod Piſis olim adſervabatur, in Amalphitanae urbis excidio depopulati fuiſſe milites: quod veriſimile non eſſe, luculentiſsime oſtendit vir doctiſsimus *Guido Grandius* (3), qui palam fecit, Piſanos illud a Conſtantinopoleos Imperatore dono adcepiſſe, cui et ego adſentior. Sed quicumque ſe res habeat, Piſani penes ſe ſummo in pretio illud habuere, donec Florentini per *Ginum Capponium*, nobilem, et ſtrenuum virum, anno reparatae ſalutis MCCCCVI, Piſis in poteſtatem ſuam redactis, volumen hoc, tamquam in ſervitutis ſymbolum, Florentiam tranſtulerunt. Liber itaque noſtra in urbe, illo ex tempore ſumma cura, et religione, tamquam e coelo delapſus ſervatus eſt (4).

(1)

(1) In nitidiſſima Hiſtoria Pandectarum Florentinar. Lib. III. c. 1. p. CIC.

(2) Epigramma ſcilicet, ut ait I. G. *Schelornius* T. I. Amoenit. Litter. p. LXXXIX.

(3) In variis operibus, quae nos in eius vita retulimus, p. LII. et LIII.

(4) Hinc *Bernardus Oricellarius* in MSS. Collectaneis Antiquit. Romanar. ſcribit - In Pan-
„ dectis illis vetuſtiſſimis, quae ex Piſanis ma-
„ nubiis apud ſummum Magiſtratum noſtrae
„ Civitatis in publico ſacrario ſanctiſſime cu-
„ ſtodiuntur - *Fontius* in Annalibus MSS. ſuorum temporum ad A. MCCCCLIV. - Evangelio-
„ rum Graecus liber Conſtantinopolitana cla-
„ de ſubductus a *Malcho* quodam, Graeco ho-
„ mine, Florentiam perlatus, ac magno emptus
„ in Supremo Magiſtratus palatio collocatur,
„ ubi et Pandectarum libri, Piſarum ſpolium,
„ adſervantur - Vt eo magis deprehendatur, quanto in pretio a Florentinis volumina illa haberentur, lubet huc religioſe tranſcribere ea, quae *Cambius* in ſua Hiſtoria Flor. MS. tradit, ubi mentionem facit de alio codice Graeco Evangeliorum, qui Florentiam tranſlatus ex excidio Conſtantinopolitano fuit, ſub Anno MCCCCLIV. - *Al tempo di* Tommaſo *di* Lorenzo Soderini *Gonfaloniere di Giuſtizia per* S. Spirito MCCCCLIV. Ariciepto *Nobile Uomo di Choxtantinopoli, nel tempo che fue prexo detto Choxtantinopoli, che ſi chiamava Mes.* Charlo Chaxtinſelmo, *Gentiluomo di Choxtantinopoli, ſi trovava in Alexandria chon merchantie per certi ſua affari, et era molto amico dell' Omperatore, e tornando d' Alexandria, e trovato anco Choxtantinopoli, e disfatto, ſi ricordò di cierte Re-*

 liquie,

liquie, e gioie, che detto Signore teneva in un Muniſtero, ſichè ſi miſe ſegretamente a cerchare, e infine trovò ſolo un Chaxettino, che vera queſte gioie, e traxele di là ſegretamente, e venne alla volta di Firenze, le quali Reliquie ſon queſte, che lui moxtrò chon grandiſſima riverenza alla noſtra Signoria, e prima:

Una Croce di legno della Croce ſottile di lunghezza circha un terzo di braccio.

Un pezò della veſte propria del noſtro Signore Gesù Chriſto *di quella gli fè la Madre* Maria.

Un pocho di ſpugna chon la quale gli fue dato bere in Croce.

Un pocho di quel pane, che benedixe quando chomunichò gl'Apoxtoli,

Le quali Reliquie ſono tutte involte chon detta Chroce, e dipoi mexe in un altra Chroce tutta dargiento, e doro chon molti balaſci, e altre pietre prezioſe, e perle di gran valuta, e chon dette choſe vera un libro aſſai grandemente ſcritto in greco, dove erano ſcritti e Vangeli de quattro Vangieliſti, fatto fare al tempo di Choxtantino *Imperatore, adornato molto maraviglioſamente, e riccamente, chon gran quantità di perle, e Balaſci, e Zaffiri, e altri cholori, legbato a loro modo, chon oro mirabilmente, e con dette choxe molti antichi privilegi dimperatori antichi di Choxtantinopoli. Di che vixto dette reliquie, e libro, la noſtra Signoria lacettò molto gratamente, e chon molta devozione, e ordinarono gli fuxi dato F. 1000. doro, che valevano più ducati, non gli deptono F. che ne paghò F. 400. doro el chomune per il libro, e tolxelo la Signoria, e mexelo inſieme chon le Pandette in Palagio, e F. 600. doro paghorono e Conſoli dell' arte della lana, chome Gho-*

ver-

vernatori della Chieſa Cattedrale di S. M. del Fiore, e ſtanno con altre Reliquie in S. Maria del Fiore; che oggidì ſtanno nella Chapella della Crocie. Dipoi ſi chiuſe la chupola, e lanterna di detta Chappella a mano mancha a andare all' altar Maggiore ſotto la Trebuna, che piglia el nome di detta Croce di Chriſto *di ſopra nominata.*

§. XLVIII.

QVam modo vellem *Chriſtophorum* noſtrum penitus lectori meo, uno ictu oculi, notum reddere, eiuſque, cum animi, tum corporis, ſinceram effigiem viva colorum luce depingere! Verum contentos nos eſſe decet illum exiguis, et rudibus lineis, quas ex eius ſcriptis paſſim deſumſimus, exhibere. Ingenti igitur *Landini* ingenio, par corpus natura conceſſit. Amicitiam ſemper coluit; et licet a ſociis nonnumquam diſſideret, concordiae tamen vincula numquam diſrupit. Quapropter etſi cum *Marſilio Ficino*, *Platonem* quaſi ab inferis revocaſſet, nihilo tamen minus dogmata illius, non vi,

ſed mira modeſtia in ſuis operibus propagare contendit (x), longe diverſus a *Georgii Trapezuntii* more, qui eadem propemodum aetate, ut *Ariſtotelem* extolleret, *Platonem* depreſſit, eiuſque doctrinam acriter inſectatus eſt, eademque vehementia, et mordacitate depreſſum dedit *Beſſarion*. Adcedebat etiam in eo Chriſtianae Theologiae ſingularis quaedam, atque exquiſita cognitio (a), eaque non ſcientiae modo, aut oſtentationis, diſceptationiſve, ſed vitae, ac diſciplinae cauſſa comparata: ad eius enim praecepta animum, mentemque referens, omnes ſuas cogitationes, conſilia, actiones, vitam denique omnem ad eam conformaverat, atque direxerat; ut non modo iuxta Philoſophorum regulas bene beateque, ſed etiam iuxta divinum Chriſtianorum praeſcriptum pie, ſancteque viveret. Summa poſt iuveniles furores integritas, ac pietas in illo effulſit, non ea, quae facie, motu, amictuque commendatur,

quam

quam in multis cernimus, ſimulata, et ſpecie, atque oratione hominum opinionem captans; ſed ſolida, nuda, atque ſincera, quaeque in mente, atque in animo ineſt, ac reſidet. Nec vanae ambitionis amor ipſi adſcribi poteſt, niſi forte eum callide diſſimulaſſe dixeris: eius quidem ſcripta a nimia gloriae cupiditate, tumentique faſtu auctorem vindicant: quod profecto raro contingere videmus in eo homine, cuius adhuc vivi magnum, et memorabile apud principes aeque, ac litteratiſſimos viros nomen, poſteritati, monumentis aere ipſo perennioribus fuerit commendatum. Pietatis in Deum non parva ſuperſunt veſtigia; nam rerum omnium Parentem devota oratione, antequam ſe ad opera conſcribenda conferret, compellare ſolebat, ut ſuae fulgeret menti, voluntatique faveret (3). Societatem quamdam frequenter adibat, ut ſacro adeſſet, quod in ſacello Divis illis Principibus;

qui *Magi* vulgo vocantur, dicato, in Caenobio S. *Marci* Florentiae celebrabatur (4). Sacras enim conciones hic habuiſſe *Chriſtophorum* patet, quae in *Stroziana* (5), et *Riccardiana* Bibliotheca MSS. deliteſcunt. Et profecto mirum eſt, quod inter tot Atheos, et aliqua haereſi infectos, qui Florentiae ea tempeſtate diſſeminati erant, noſter tam ab ea nota procul eſſet. Enimvero *Marſilium Ficinum* eodem vitio inquinatum fuiſſe nonnulli dixerunt, inter quos acriter in illum invehitur Cl. *Schelornius* (6). Praeterea *Angelum Politianum* noſtri diſcipulum, Atheum dixere *Philippus Melanchthonus* (7), et qui huius auctoritatem ſequuti ſunt, *Gisbertus Voëtius* (8), *Burch. Gotth. Struvius* (9), *Io. Franciſcus Buddaeus* (10), et ſexcenti alii, quos exacte refert Cl. *Menckenius* (11).

(1) *Ariſtotelem* quoad Phyſicam, quoad Metaphyſicam *Platonem* vehementer excoluit. Vide iudicium *Landini* de duobus hiſce Philoſophis in

in Commentario ad Cantum IV. Inferni *Dantis*.

(2) Id ex eius operum lectione per ſe quisque eruet: unde Io. *Tritbemius* De Scriptoribus Eccleſiaſticis n. DCCCXCVIII. haec de eo profert - *Chriſtophorus Landinus* natione Italus, „ Civis Florentinus, vir ſaecularium litterarum apprime eruditus, Philoſophiae etiam, „ ac Divinae paginae non ignarus, longis annis Muſarum Cathedrae praefuit, publicoque munere poeticam edocuit, ingenio praeclarus etc. -

(3) Nonnulla *Landini* probitatis indicia qui cupiat, conſulere poteſt ſingulas, quas tribus ſuorum in *Dantis* Poema Commentariorum partibus Praefationes praemiſit; iſtae enim totae verbis, ac ſententiis Chriſtianam vere pietatem redolentibus abundant. Quapropter *Marſilius Ficinus* ei Epiſtolam miſit cum hoc titulo: - *Marſilius Ficinus Chriſtophoro Landino*, „ viro bonitate, doctrinaque ſingulari - Ep. eſt de natura hominis. Conſule T. I. p. CLII. ubi hanc proferimus.

(4) In calce Orationis hic a *Landino* habitae, quae MS. ab *Ambroſiis* adſervatur, manu non ita vetuſta, haec notata invenio - *Nota, come la Compagnia de'* Magi *oggi disfatta era la medeſima Sagreſtia oggi di* S. Marco, *nella quale ancora vi ſi conſerva la Tavola dell'altare, che è l'Iſtoria de'* Magi, *Compagnia in que' tempi di concorſo, e di grandiſſima nobiltà fiorita. Nella medeſima Chieſa diceſi in quei tempi eſſervi ſtate altre Compagnie, et in particulare la Compagnia di* S. Marco, *era dove oggi è il Noviziato, et ora ſi raguna per luogo*

L 4 *capa-*

capaciſſimo in via di S. Gallo, *la porta della quale è la medeſima, che era in S.* Marco, *et nell' architrave di pietra forte vi è l'arme de'* Medici, *che ciò fu errore, perchè denota, che quel luogo ſia ſtato fabbricato da queſta Famiglia, il che fu fatto dalle borſe de' Fratelli di quei tempi, ma per riſparmio parve ſervirſi delle medeſime pietre, avendole mandate a terra per metterle a uſo di celle del Noviziato. Vi era ancora la Compagnia de' Teſſitori in ſul cimitero riſpondente ſulla piazza; oggi ſi raguna da S.* Maria Nuova.

(5) In Bibl. *Stroziana* Cod. Chartac. in IV. adſervatur, in quo hi Sermones continentur:

Alamanni Rinuccini *Sermo habitus in Cœna* Domini *anno* MCCCCLXX. *die* XIX. *Aprilis*.

Orazione del Corpo di Criſto *di* Gio. *di Mes.* Donato Conti *compoſta da lui, e recitata nella Compagnia della* Nunziata MCCCCLXXIV.

Sermone di Piero *di* Marco Parenti *della Umiltà, e Carità, da lui compoſto, e recitato nella Compagnia di S.* Vincenzio *l'anno* MCCCCLXXVII.

Ioannis Neſii *adoleſcentis Oratio de Humilitate, habita in Fraternitate Nativitatis die* XI. *Aprilis* MCCCCLXXVI.

Sermone fatto per Pier Filippo Pandolfini, *e da lui nella Compagnia de* Magi *recitato die* XI. *Aprilis* MCCCCLXXVI.

Sermone di Maeſtro Matteo Broccardi *compoſto, et da lui nella Compagnia di S.* Vincenzio *recitato l'anno* MCCCCLXXIV.

Oratio Io. Neſii *adoleſcentis de Euchariſtia die* XXIII. *Martii* MCCCCLXXIV.

Orazione del Corpo di Criſto *da* Gio. Neſi *compoſta, e da lui nella Compagnia di S.* Antonio

tonio *da Padova recitata die* VII. *Aprilis* MCCCCLXXIII.

Sermo in Paſſione Ieſu Chriſti *fatto per* Rinieri Buonafè, *e da lui recitato in S.* Domenico *a dì* IV. *Aprile* MCCCCLXXVII.

Sermone di M. KRISTOFANO LANDINO *fatto in commendazione del Corpo di* Criſto, *e recitato nella Compagnia de* Magi *da lui*.

Exhortatio ad poenitentiam di Franceſco Berlinghieri.

Io. Neſi *adoleſcentuli Oratio apud Rectores S.* Nicolai, *habita die* XIII. *Decemb.* MCCCCLXXII.

Exhortatio ad poenitentiam di Franceſco Berlinghieri.

Exhortatio ad oſculum Crucis Franciſci Berlinghieri *in S.* Vincenzo.

Exhortatio ad Oſculum Crucis di Pier Antonio Buondelmonti *fatta a dì* IV. *Aprile* MCCCCLXXVII. *in S.* Vincenzo.

Exhortatio ad poenitentiam di Tommaſo *di* Zanobi Ginori, *e recitata in S.* Vincenzio, MCCCCLXXVI.

Exhortatio ad poenitentiam Ioannis Zocchi *in S.* Antonio *di Padova*.

Exortatione di Maeſtro Matteo Broccardi *fatta nel* Vincenzio.

Exhortatio ad Poenitentiam Bartholomaei *de* Scalis.

Altro in detta materia.

Altro della Pace.

Altro della Obbedienza, e Silenzio.

Exhortatio ad poenitentiam Bernardi *de* Caniſianis.

Sermone famigliare per Giovedì Santo alla Compagnia MCCCCLXXVII.

Ora-

Orazione del Corpo di Criſto *fatta per* Iacopo Boninſegni *da Siena*, *recitata nella Compagnia di* S. Antonio *di Padova in Firenze adì* IV. *Aprile* MCCCCLXII.

Alii Sermones ſine auctoris nomine leguntur ; exinde exſtat

Exortatione di Bernardo *d'*Alamanno *de'* Medici *ſopra il* Crocifiſſo *recitata nella Compagnia de'* Magi.

Adſervantur etiam hujuſmodi orationes in Bibl. *Riccardiana* S. III. N. XXXXIV. cum his titulis :

Sermoni fatti nelle Compagnie,

Di Gio. Neſi *in* S. Niccolò *a* XIII. *di Dicembre* MCCCCLXXII.

Del detto in S. Antonio *da Padova*.

Del Sagramento adì VII. *d'Aprile* MCCCCLXXIV.

Del detto dell' Eucariſtia a XXIII. *di Marzo* MCCCCLXXIV.

Del detto della Umiltà, *nella Compagnia della Natività adì* XI. *d'Aprile* MCCCCLXXVI.

Di Gio. Cocchi *del Sagramento nella Natività a* XXIII. *di Marzo* MCCCCLXXIV.

Di CRISTOFANO LANDINI *del Sagramento ne'* Magi.

Di Donato Acciaioli *del Sagramento ne'* Magi *a* XIII. *d' Aprile* MCCCCLXVIII.

Di Meſ. Gio. Ant. Veſpucci *ne'* Magi *al baciar la Croce*.

Di Filippo Carducci *a penitenza ne'* Magi *a* XXX. *d' Aprile* MCCCCLXXXV.

(6) Amoenitat. Litter. Tom. I.

(7) In Orat. de dicto *Paulli*, I. *Timoth.* IV. quae exſtat Tom. III. Declamat. p. CCCLXXV.

(8) In Diſp. de Atheiſmo §. III. et VI. et

et in Addendis ad Part. II. Diſp. Select. Theolog. p. MCCLXXIII.

(9) In Program. de Docto Atheo p. XV. ſeq.

(10) In Lib. de Atheiſmo Cap. I. §. XXIV. p. CX. et CXLIII.

(11) In Vita *Ang. Politiani* p. CCCCLXXIII.

§. XLIX.

AMicos habuit plurimos *Landinus*; praeter eos enim, quos in hoc opere memoravimus, quique noſtrum impenſe colebant, addendi ſunt eximius Legum Doctor *Laurentius Ridolphius* (1), eques *Aloyſius Guicciardinius*, et ex eadem Familia Decretorum Doctor *Raynerius*, *Ioannes Petrus Caſceſius* de Puppio, *Simeon* de Colle I. V. D. Cl. Erat et extra Thuſciam apud Principes, et viros doctos eius nomen gratum, et, ut ita dicam, venerabile. *Bernardus* enim *Bembus* (2), *Picus Mirandulanus*, *Antonius Vinciguerra* (3), viri cum ingenii acumine clariſſimi, tum admirabili quodam lepore praediti, vehementi amore *Chriſtophorum* ſunt proſequuti.

(1)

(1) Huius vitam Italicè ſcripſit *Veſpaſianus* Florentinus vulgo *a Biſticci* nuncupatus, quae MS. ita inſcribitur - *Commentario de la vita di Mes.* Lorenzo Ridolfi *compoſta da* Veſpaſiano - Incipit - *Mes.* Lorenzo Ridolfi *fù degniſſimo Cittadino, et di onorati parenti ec.* -

(2) Lib. IV. Epiſtolarum *Marſilii Ficini* ad *Bernardum Bembum* p. DCCLXXI. - *Chriſt. Landinus* „ Minervae, Muſarumque decus, et *Ioannes Cavalcantes* conphiloſophus noſter bene valent - Item Lib. V. p. DCCLXXXVII. - At video *Bembum* meum, neque poſſe, neque velle, abſque „ delitiis ſuis, bene valere. *Bernarde*, *Landinus*, et „ *Bracciolinus* tui, tibi bene valent; igitur bene „ vale. - Ipſemet *Landinus* in Praefatione ad Librum ſuum de Vera Nobilitate ait - Erat *Philotimus* minime indoctus vir, quippe qui et „ multa audiſſet, et multa legiſſet. Extant „ quidam partim natura producti, partim li- „ beralibus artibus exculpti eximii viri, et „ multa ſapientia praediti, in quibus Tuum „ *Bernardum Bembum*, o *Landine*, praecipuum „ enumero, qui de Nobilitate haud aliter, quam „ Athenienſis *Socrates*, et ſentiunt, et praedi- „ cant. - In Bibliotheca Vaticana codex *Xandrae* exſtat nitidiſſimus membranaceus in IV. n. MMMCCCXXXVI. quem ipſemet dono *Landinus* *Bembo* miſerat. In fronte codicis Epiſtola haec legitur, auctoris manu exarata - *Bernardo Bembo* „ Senatori Veneto, viro probitate, et litteris „ inſigni, *Christophorus Landinus* S. D. Quod „ ais, Te elegis noſtris mirifice delectari, id „ me, ut verum fatear, immortaliter dele- „ ctat. Tanti enim noſtra ſemper facere con- „ ſuevi, quanti illa ab iis viris fieri intelligo,

„ quo-

„ quorum et ingenium perſpicaciſſimum, et
„ doctrinam ſummam, ac multiplicem, et iudi-
„ cium ſapientiſſimum eſſe conſtat. Quid ergo,
„ inquies? Tu carmen tuum, verborum noſtro-
„ rum lance ponderabis? movent me profecto
„ ea, quae dixi, quae quidem omnia in Te
„ maxima, exactiſſimaque eſſe cognovi. Sed
„ vereor interdum, ne mirificus Tuus in me
„ amor perſtrigator adſit. Novi enim, quam
„ indulgentes ſint, qui amant, quamque lyn-
„ ceis, ut aiunt, oculis, ſiquid boni in amato
„ eſt, admirari conſueverint, quam contra ad
„ omne mendum Tyreſiam agant. Verum ego
„ quoque, me ipſum amans, mihi indulgebo,
„ atque in huiuſmodi Tuo de nobis iudicio,
„ non quantum nos amas, ſed quantum in-
„ genio, ac litteris poſſis, recordabor. Librum
„ autem ipſum cum iamdiu flagitanti Tibi de-
„ negare non ſubitineam, ad Te mitto. Ad-
„ iunxi etiam illi Elegias nonnullas, quae
„ mutui, atque immortalis in Te noſtri a-
„ moris teſtes futurae ſint, quibus ego in-
„ genuum omnino animi Tui amorem expri-
„ mere conatus ſum. Vidi enim Te nihil ter-
„ renum, quia terrenum ſit, adamare, ſed i-
„ pſius divinitatis, e qua animi noſtri ſint, ſi-
„ militudine, ubicumque illa reperiatur, ve-
„ hementer delectari. Ea igitur in re ſi verſi-
„ culos noſtros generoſitati mentis Tuae pares
„ non reperies, erit eius humanitatis, atque
„ clementiae, quibus omnes facile ſuperas,
„ non quid potuerim, ſed quid voluerim,
„ conſiderare. Vale - Poſt tres libros *Xandrae*,
Elegiae IV. ſequuntur ad eumdem *Bembum*.

(3) *Marſilius Ficinus* Lib. VI. Epp. Epiſto-
lam

Iam datam *Bernardo Bembo*, et *Ant. Vinciguerrae* Viris Cll. ita claudit. Sed cur nam *Landinum* „ noſtrum modo praetermiſimus, Muſae Phoe- „ nicem? Quia cum in ipſa ſalutatione *Fici-* „ num dixi, putavi me dixiſſe *Landinum*.

§. L.

AD annum MCCCCXCVII. aetatis ſuae LXXIII. *Landinus* maximis meritorum ſuorum praemiis cumulatus devenerat: quum a Rep Florentina decretum fuit, ut ob publicum a ſecretis munus, quod ingraveſcente aetate, exercere amplius non poterat, ſtipendium adciperet (1). Exinde vero inſpecta *Mediceae* gentis calamitate, Pratum Vetus conceſſiſſe, atque aedes, quas a Florentina pariter Rep. dono adceperat, ut ex ſuperius relatis patet, ſuas delicias feciſſe, facile crediderim, ne ſe barbaris *Mediceorum* hoſtibus, nefariiſque inſultibus exponeret; quippe qui illorum defenſor acerrimus quum fuiſſet (2), plurimas in

ſe

ſe coniuratorum turbas concitarat (3). Hic itaque laboribus, curiſque intermiſſis, optatoque perfruens otio, ad vetera ſe ſtudia contulit; quam per aliquot annos vitam traduxit, diutius forſan victurus, niſi regionis illius natura, quae iucunda huic, atque amoena videbatur, paullatim, ac ne ſentienti quidem, exitium comparaſſet. Aura enim illa lenis, quae flabat, frigiduſque aer, quum habitudo corporis ipſius annorum pondere rarior eſſet, parvoque momento ſaepe commoveretur, facile ad imas partes penetravit. Morbo itaque gravi conreptus, diem ſuum obiit ad diem XVII. Kal. Aprilis A. MDIIII. (4), vel, ut alii volunt, A. MDVIII. (5), annos natus LXXX. menſes X. dies XIII. non ſine maximo Florentinae Vrbis, ac totius Eruditi Orbis maerore; cuius in funere elegantiſſimam Orationem habuit *Bartolemaeus Fontius* (6). Eius cadaver in Templo ſito in Oppido vulgo *della* *Col-*

Collina tumulatum fuit, ubi adhuc inconruptum in ligneo quodam loculo adſervatur, et eruditis viatoribus oſtenditur (7). Quum verò ab urbe procul degeret, neque ullum ſcriptorem de eius obitu agentem, neque alia ulla in eius laudem excitata monimenta, reperire adhuc mihi contigit, niſi Inſcriptiones quaſdam, ab erudito viro *Antonio Franciſco Landino* A. MDCLXXXIII. elaboratas, et ſub eius marmoreo ſimulacro in propriis aedibus adpoſitas (8).

(1) In Archivo vulgo *delle Riformagioni* legitur ſub A. MCCCCXCVII. *Deſiderando i noſtri Magnifici et excelſi Signori Priori di Libertà, e Gonfaloniere di Giuſtizia del popolo Fiorentino remunerare chi ſi porta bene, e dare ſperanza agli altri che faccino el medeſimo, e vedendo che Mes.* Criſtofano Landini *è ſtato più tempo al ſervigio della loro Signoria nello Vficio d' uno de' Segretari di quella, et eſſendo oramai vecchio in modo che non ſi può più eſercitare, non volendo al tutto laſciarlo ſenza ſalario, giudicorno eſſere conveniente nello infraſcritto modo provvedere, per tanto provvidono, et ordinorono, che per virtù della preſente provviſione il detto*

detto Mes. Criſtofano *di* Bartolommeo Landini *ſi intenda eſſere, e ſia ex nunc confermato, e di nuovo eletto all' Uſi.io d' uno de' Segretarj della Signoria per ſervire, e ſupplire alla prima Cancelleria, o altrove dove fuſſe di biſogno, come inſino a quì ha ſervito ec. durante la ſua vita con ſalario di fiorini* 100. *l' anno di lire* 4. *per fiorino in groſſi, colle retenzioni conſuete di danari* 9. *per lira ec.*

(2) Quod *Mediceae* gentis propugnator fuerit, ex eo conſtat, quod pluries celebrem *Pactorum* coniurationem publice exſecratus eſt, ac praeſertim in Prooemio ad Commentaria Operis *Vergiliani*, ubi haec in illos refert - Cum paullo poſt ſubita, et praeter omnium opinionem ex improviſo exorta procella Te, univerſamque ſimul Civitatem e tranquilliſſimo portu rurſus in medios fluctus, ac caecos ſcopulos retraxit, ut non paullo poſt timendum, ſed praeſens, inevitabileque naufragium appareret. Dabis, ſuaviſſime *Petre*, hoc in loco roganti mihi veniam, ſi barbaricam illam, et omnium ſceleratiſſimam, ac fine exemplo coniurationem ſilentio praeterierim, qua in Templo maximo, inter ſacra ſolemnia, et *Iulianus* frater ſaeviſſime trucidatus, et ipſe *Laurentius* inter ſtrictos, atque undique eum petentes gladios, iam iam caſurus, ita elapſus eſt, ut non humano, ſed divino auxilio, et ſua animi praeſtantia, qua audaciſſimum quemque terrere poterat, de manu inimicorum ereptus videatur. Quamobrem cum ſceleratiſſimi homines, quod nefarie mente conceperant, dolis perficere nequirent, id ſtatim armis adgreſſi ſunt etc.,

 cum

cum iis quae ſequuntur. Et in Orat. in funere *Donati Acciajoli* alia haec ſcribit - Quo quidem „ tempore barbarica illa, ac potius ferina, „ et omnino tragica coniuratio, non ſine viri „ omnium innocentiſſimi *Iuliani Medicei* caede, „ patefacta eſt, qua die Templum in noſtra ur„ be maximum, et maximae omnium Virgini „ conſecratum, ſanguine eius reſperſum vidi„ mus, qui virum ſanguinum, et doloſum ſem„ per abominatus fuerat: vidimus in Euchari„ ſtiae fractione crudeliſſimis vulneribus illius „ miſerandum corpus fractum, atque confoſ„ ſum, qui pietatis, clementiae, religionis, „ atque denique totius humanitatis exemplar, „ et immaniſſimis barbaris eſſe potuit: vidimus oh „ monſtrum! etc. - Tum in fine Orat. ipſius Patriam ita loquentem inducit - Qui nec labores „ maximos, nec pericula graviſſima pro mea „ dignitate umquam detrectaverit: qui deni„ que dum meam ſalutem ſuae ſaluti antepo„ nit, in medio profectionis curſu, procul a „ me, procul a civibus, procul ab amicis, a co„ gnatis, a ſuaviſſima coniuge, a iucundiſſimis „ liberis, alieno in ſolo, acerba morte extinctus „ eſt! Sed ego meam culpam eſſe fateor, quae, „ dum mihi conſulo, tibi parum conſulo. O „ me igitur miſeram! O te felicem! Nam tu, „ cum ea iam omnia, quae, et ad veram glo„ riam, et ad vitam ſempiternam comparan„ dam pertinent, vigiliis laboribuſque multis „ tibi vindicaſſes, integra adhuc aetate, inte„ gris ſenſibus, ex huiuſcemodi miſeriis ad ſu„ premam lucem devolaſti. Ego vero duriſſimis „ temporibus meis, in quibus me immaniſſimi „ hoſtes, et antea nefariis inſidiis petierunt,

„ et

„ et nunc cum omne exercituum genus in me „ impie effuderint, ferro, ignique laceſſunt, „ Te, mi cariſſime *Donate*, in quo non mediocre „ praeſidium repoſueram, carendum eſſe video. „

(3) Quod ita revera eſſet, ſatis eſt argumento, quod non furtim, ſed, ut ex proxime dictis coniicitur, palam, et in ipſa urbis luce *Mediceorum* rebus favebat *Landinus*.

(4) Ex notis ſupra adlatis p. CXLI. patet A. MDIII. obiiſſe; quod ex ſcripturis nonnullis, quae in Archiepiſcopali Archivo ſervantur, deprehenditur. In Schedis enim *Ant. Franc. Landini* ita notatum legi - *Morì Mes.* Criſtofano *ſi penſa l' A.* MDIV. *e* Bernardo *ſuo figliuolo ripudiò l' Eredità, e la* Beatrice *figliuola di detto Mes.* Criſtofano *l' accettò con beneficio di ll. et invent. Si cava da una lite, che detto erede ebbe l' Anno* MDIV. *contro* Luigi *della* Stufa *ec. il proceſſo è nell' Archivio dell' Arciveſcovado di Firenze nella filza di Ser* Raffaello Baldeſi *di detto anno*. -

(5) Inter nonnulla ſcripta ad *Landinum* pertinentia, hanc *Ant. Franciſci Landini* notulam invenio - O *viſto un ritratto di Mes.* Criſtofano Landini *dipinto con il lucco nero, e berretta alla civile, in ſu l' aſſe, con cornice di noce, alto circa a braccia dua, e ſopra il ſuo capo ſcritto a lettere gialle:* Addì XVI. di Marzo MDVIII. morì S. D. Chriſtofano Landini. *Queſto ritratto in oggi a dì* XIV. *Aprile* MDCLVIII. *è poſſeduto dal* Groppi *Cancelliere de' Forni di S. A. S. e dice eſſergli pervenuto da parentado di Donne congiunte ne'* Landini, *et eſſere originario di* Gio. Batiſta *di* Matteo *di* Iacopo Landini, *e di* Aleſſandro Landini *ſuo figliuolo, et* Gio: Batiſta *vivea l' anno* MDLXXVI. *poſſeſſore in caſa ſua di*

detto ritratto - Errat itaque *Angelus Rocca*, referens *Ficinum* anno MID. obiiſſe poſt deploratum *Laurentii Medicei*, *Hermolai Barbari*, *Io.* Mirandulae Comitis, *Chriſtophori Landini*, et *Hieronymi Savanarolae* obitum. Quae uti certiſſimis firmata documentis probavit Cl. *Georgius Schelornius* in vita *Marſilii Ficini*. Quae quum ita ſint, allucinantur etiam *Bardius* in Chronolog. *Hieronymus Ghilinius* in Theatr. Viror. Illuſtr. p. XLIII. et *Geſnerus*, dum *Landinum* A. MCCCCXCII. et MD. floruiſſe teſtantur: quos deinde ſequutus eſt *Georgius Mathias Konigius* p. CCCCLV. Biblioth. ubi nonnullorum *Landini* operum ſeriem profert.

(6) Ante tres libros MSS. Epiſtolarum *Barptolemaei Fontii*, *Americo Curſino* dicatos, qui ex autographo auctoris, pridie Nonas Ianuarii MDXIII. exſcripti fuerunt, ideſt, quum adhuc viveret *Fontius*; quippe qui Menſe Octobris ejuſdem anni, annos natus LXVII. obiit; ante hos, inquam, libros legitur Catalogus Operum ejuſdem *Fontii*, atque inter XVIII. Orationes, quas ſcripſit, memoratur tertio loco *Oratio in Chriſtophori Landini funere*.

(7) In Itinerario quodam ad S. Domum *Lauretanam* a Societate *Lauretana* peracto A. MDCXL. ſub die XVI. Maii ita de eius corpore fit mentio - *Nel paſſar dal Ponte a Poppi, ſi faceva la Proceſſione delle Rogazioni, e quella medeſima ci ſeguitò alquanto con molta devozione del popolo: Giugnemmo al Borgo alla Collina per la ſolita poſata, riſcontrati da quel M. Rev. Sig. Priore con Cotta, e Stola ec. e quì vedemmo il corpo di* Criſtofano Landini *famoſo Comentatore di* Dante, *che ancora*

è in-

Digitized by Google

è *intero*. - In quibuſdam ſcriptis ad Familiam Zachariam pertinentibus apud *Ambroſios* haec notata reperi. *Il Capitano* Savignani *Bologneſe*, *Capitano della Banda di Poppi circa anni* XX. *che dopo il contagio di pochi anni circa al* MDCXXXII. *nel paſſare al Borgo alla Collina, chieſe in grazia di vedere il corpo di Mes.* Criſtofano Landini; *e quando il Prete non vedeva, gli meſſe le dita in bocca, e gli cavò due denti maſcellari, e ſeco ſe gli portò, ſicchè d' allora in qua da quella banda a fatto la bocca affoſſata, ſicchè in queſta parte gli ha levato la perfezione, che prima moſtrava*. . - Atque hic praeclarum facinus Dominae noſtrae *Violantis Beatricis* Principis ſplendidiſſimae haud praeterire poſſum. Illa enim, quum Prato Veteri tranſiens, Alverniam peteret, ut ſibi *Chriſtophori* corpus oſtenderetur, mandavit. Quare Eccleſiae Rector, antequam eam voti compotem faceret, cadaveri, utpote nudo, verenda reſecavit, ne Principis modeſtia laederetur. Illa vero, quippe quae nil niſi praeclarum, aeternaque memoria dignum meditaretur, quum a recenti vulnere, id ſua cauſſa factum agnoſceret, in haec prorupiſſe fertur: *Qui hoc facinus patravit, talionis poenam ſubire profecto mereretur*. - *Mabillonius*, ut habet in Muſeo Italico, et *Iulius Niger*, tam inſignis viri corpus inviſerunt; quemadmodum noſtra quoque aetate eruditi viatores ſe illuc eadem de cauſſa conferunt.

(8) Inſcriptio eſt, quae ſequitur, marmore inciſa in aedibus *Ambroſiorum*. -

LANDINO FIGLIVOLO DI NATO PADRE
DI IACOPO PITTORE ILLVSTRE AVO DI
FRANCESCO CIECO FIGLIO DI D. IACOPO
IL QVARTO LAVREATO FIORENTINO
CORONATO PVBLICAMENTE IN VENETIA
DAL RE DI CIPRI E DAL DVCA VENETO
L'ANNO 1360. AVO TERZO DEL DOTTISS.
CRISTOFANO DI BARTOLOMMEO DI
CRISTOFANO DI D. IACOPO IL COMEN-
TATORE DI DANTE SEGRETARIO DELLA
NOSTRA REPVBL. FIORENTINA A VITA
L'ANNO 1498. D'ANNI 74. E PADRE DI
BERNARDO DE SIGNORI PRIORI PER LA
MAGGIORE NEL 1526. IL QVALE LANDINO
DI NATO NELLA GVERRA DI CAMPALDINO
CONTRO GL' ARETINI NEL 1289. NEL
CONFLITTO DI QVELLA CON VALORE
ERGE' L'INSEGNA DELL' ESTINTO ALFIERE
E NE TORNO' VITTORIOSO E SVCCESSORE
DI QVELL' ONORE MORI' NEL 1343.
D'ANNI 75. E VIVENDO NE POSTERI
ANTONFRANCESCO DI SANTI D'ANTONIO
DI SIMONE DI DOMENICO DI PIERO DI
STEFANO DI PIERO DEL MED. LAND.
DI NATO LANDINI ERESSE A PERP. MEM.
L'AN. MDCLIII. D' AN. LXV.

§. LI.

VXorem reliquit moriens *Landinus*, quae tamen paullo poſt prae dolore e vivis exceſſit A. MDVIII. (1) & quattuor filios, *Beatricem* ſcilicet, quae paternam hereditatem adiit A. MDIII. (2), *Lauram* (3), *Thaddaeum* (4), & *Bernardum*, quorum poſtremus A. MCCCCXCIV. unus fuerat ex iis, qui tranquillitati Reip. conſulunt, et A. MDXXVI. unus ex Praeſidibus Civitatis, tandemque ad Vexilliferatus honorem A. MDXXX. evectus eſt. Hiſce muneribus optime defunctus, meruit a Florentina Rep. Oppidi, quod vulgo *Scarperia* vocant, Gubernator renunciari A MDXXXI. (5); quo anno *Mariam* ex nobili *Caccinia* familia (6), uxorem duxit; ex qua nullos ſuſcepit filios: tandemque A. MDXXXII. quum ſe morti proximum agnoſceret, teſtamentum condidit, diemque ſuum clauſit A. MDXLI. *Lu-*

cretiam naturalem filiam, paternae hereditatis compotem relinquens (7).

(1) In Schedis *Antonii Franc. Landini* haec reperi - Maria Lucrezia *Donna di Mes.* Criſtofano *di* Bartolommeo Landini, *e figliuola di* Adovardo *degli* Alberti *fece teſtamento*, *e fidecommiſſo a* v. *Giugno* MDVIII. *rogato da Ser* Niccolò Rovai. -

(2) Haec bona patris pleraque diſſipavit, eiuſque Bibliothecam cuidam ex nobili *Nerliorum* familia vendidit, ut ex Inſtrumento Archivi Publici per *Io. Carcidonium* patet.

(3) *Laura* oritur A. MCCCCLXV.

(4) In Camera Fiſci in Libris Deliberationum Dominorum, ad diem x. Kal. Febr. MDIII. haec habentur - Item dicti Domini ſimul „ adunati, et ſervatis etc. deliberaverunt prae„ cipi *Taddeo* Domini *Chriſtophori* de *Landinis* „ Civi Flor. quatenus in triduum proximum „ futurum perſonaliter compareat coram di„ ctis Dominis ad parendum eorum mandatis „ ſub poena eorum indignationum. -

(5) In Praetoriis aedibus Scarpariae haec cum *Landinorum* Familiae inſignibus inſcriptio legitur - *Bernardo di Mes. Criſtofano Landini Vicario l' Anno* MDXXXI. -

(6) Haec *Maria Alexandri Caccinii* F. antea uxor *Nicolai Biliotti* de *Biliottis* fuerat. De ea mentio obcurrit in Libris publicis Decumarum, Claſſe S. Crucis MDXXXIV. p. CCXIII. Reperire autem mihi contigit Inſtrumentum connubii inter hanc *Mariam*, et *Bernardum* noſtrum initi; quod eo in Magiſtratu, ubi, quae contra-

trahuntur connubia recenſentur, Florentiae ſervatur, L. c. Anno MDXXXII.

(7) Inter memoratas *Ant. Franciſci Landini* Schedas haec invenio - Bernardo *di Mes.* Criſtofano Landini *fece Teſtamento a dì* XXIV. *Ottobre* MDXXXXI. *rogò* Ser Lionardo *di* Franceſco Orlandi, *e laſciò erede univerſale la* Lucrezia *ſua figlia naturale, e legittima, e di più fa altri legati a Mona* Maria *ſua Donna, come al regiſtro* B. XXIV. p. LII. *alla Gabella de' Contratti, all' Archivio al Protocollo di detto* Ser Lionardo Orlandi *a* p. CCCLI. *dice rogato in caſa di detto* Bernardo Landini *nel borgo de' Greci popolo di* S. Firenze, *ſepoltura in* S. Croce - Item alio loco - Bernardo *di Mes.* Criſtofano Landini *a* XXVII. *Ottobre* MDXLI. *come ſi vede al libro de' Morti eſiſtente nell' Arte de' Medici, e Speziali, ſegnato* D. -

§. LII.

DIverſae exſtant picturae, *Landini* noſtri effigiem exhibentes, quarum unam memorat *Fridericus Ottho Menckenius* (1). Haec vetuſtiſſima tabula eſt, ab artifice Italo picta, adſervaturque in Bibliotheca publica Lipſienſis Academiae. Viſuntur hic quattuor clariſſimorum virorum, quos aetas il-

la

la tulit, videlicet *Marſilii Ficini*, *Chriſtophori Landini*, *Angeli Politiani*, *Demetrii Chalcocondylae* in rure Faeſulano amice inter ſe confabulantium imagines vivis expreſſae coloribus. Eaedem prorſus imagines habentur in aere a neſcio quo inciſae, in libro rariſſimo, ſed omni et loci, et anni, et artificis indicio deſtituto, cui titulus: *Imagines Virorum Illuſtrium*, *Tabulae* CIV. Similem *Landini* faciem, inter triumviros *Marſilium Ficinum*, *Angel. Politianum*, *Demetrium Chalcocondylam*, eoſdem nempe, quos Lipſienſe monimentum oſtendit, conſtituti, et cum illis familiariter, ut videtur, de Hiſtoria *D. Io. Baptiſtae*, quam ibi expreſſit artifex, colloquentis, vivis coloribus pictam a *Dominico Chirlandaro* Pictore Florentino, apud Monachos *D. Dominici* in Templo S. *Mariae Novellae* Florentiae adhuc videmus (a). Alia *Landini* tabula in *Medicea* Pinacotheca, alia apud *Ambroſios*, aliaque in Veteri Palatio inſpicitur, ubi

ubi *Laurentii Medicei* geſta picturis a *Georgio Vaſario* expreſſa ſunt.

(1) In Vita *Angeli Politiani* p. CCL.

(2) De ea loquitur *Georgius Vaſarius* in Libro II. Operis inſcripti: *Vite de' più eccellenti Pittori, Scultori, e Architetti*, p. CCCCLXI: et *Franc. Boechius* in Libro, cui titulus: *Delle Bellezze di Firenze*.

I.

Chriſtophori Landini Flor. Xandra Libri tres ad Petrum Medicem.

Hoc opus elucubratum fuit A. circiter MCCCCXLV. editumque maxima ex parte inter Carmina Illuſtr. Poetar. Latinor. quae Florentiae prodierunt. MSS. vero exſtant in Bibl. *Mediceo-Laurentiana* Cod. Membr. in IV. Pl. XXXIII. n. XXV. in cuius fine legitur - *Liber Petri de Medices Coſmae filii*. Item Cod. Chart. in IV. n. XXIII. Initio Codicis haec leguntur - *Xandra libri tres uſui mihi Galgano Monacho Ciſterc.* Item Cod. Chart. in IV. num. XXIV. In fine obcurrit Elegia *Naldi de Naldis ad Petrum Medicem in obitu Magni Coſmi eius genitoris, qui vere dum vixit optimus Parens Patriae cognominatus fuit. Obiit enim hic generoſus Parens Patriae Coſmus Kal. Aug. hora circiter* XXII. MCCCCLXIIII.

Xandrae Liber Primus Cod. Chart. in IV. num. XXVII. in fine ſequuntur Diſticha *Mich. Verini* ad

Verini ad *Paullum Saxiam*. Item Cod. Chart. in. IV. num. XXVI. in fine additur *Maximiani Liber De Senectute*.

Exſtat quoque in Bibliotheca *Magliabechiana*, *Riccard.* L. IV. num. XXVII. et *Vaticana*, Cod. Membr. in IV. n. CCCXXXVI.

Poſtremo huic exemplari praemittitur *Landini* Epiſtola autographa *Bernardo Bembo* Senatori Veneto ſcripta, quam ſupra protulimus p. CLXIV.

Sequuntur *Xandrae* libri tres, ac deinde *Ad Bernardum Bembum Senatorem Equitemque Venetum* Elegiae IV. quarum initium eſt:

Hoc age, nunc *Erato*, *Bembi* referamus amores,
Sed quos caeleſtis comprobat ipſa *Venus*.

In Bibliotheca *Vrbinati* Cod. Membranac. in fol. eximiis picturis ornato n. CCCLXVIII. litteris aureis legitur in adverſa libri pagina - In hoc pulcherrimo Codice continentur nonnulli Poetae Latini iuniores, qui in circumſcriptis circulis ſunt adnotati - CHRISTOPHORI LANDINI XANDRA; Nic. Perotti Epigrammata, et Fabulae. Barptolemei Contradae Ecloga, Muraſii Siculi Elegiae, Franciſci Patritii Ecloga, Antonii Panormitae Hermaphroditus, Callimachi Epigrammata.

In fine codicis haec habentur. - MDXVII. *Fridericus Veteranus Vrbinas Bibliothecarius ad rei memoriam.*

Ne careat lacrymis liber hic poſt fata Feretri,
Hic me ſubſcripſi, cumque dolore gravi.
Hunc ego iamdudum *Federicus*, ſtante Feretro
Tranſcripſi, gratus vel fuit ille mihi,

Quem

Quem modo vel ſemper fas eſt lugere p[...]entem ;
Et dominum, qui me nutriit, ato[...]e diu.
Pagina teſtis erit, lacrymis interlita noſtris
Haec tibi, qui milla his carmina pauca legis,
Et ſi diſſimilis concluſit littera librum,
Scriptorem ignarum me dolor ipſe facit.

Ac profecto tota pagina, in qua haec ſcripta ſunt carmina, a me ſaepius viſa, lacrymis ubique interlita eſt.

II.

De Nobilitate Animae Dialogi, de qua Carolus Marſuppinus, Landinus, & Paullus quidam mathematicus invicem confabulantur.

Exſtant in Bibliotheca *Vaticana*, ut ex eiusdem indice patet, et *Riccardiana* Cod. Chart. in IV. K IV. n. XXIV.

Huius operis excerpta *Barptolemaeus Fontius* exhibet MSS. in *Riccard.* N III. n. XXVII. Vide ea quae ipſemet *Landinus* de Dialogis hiſce ſuis loquitur in Commentar. ad Purgator. *Dantis* C. XXV. et in Notis ad librum IV. Aeneidos, et *Iacobus Gaddius* de Script. non Eccleſiaſtic. V. *Landinus*.

Digitized by Google

III.

Chriſtophori Landini de Prato Veteri Eulogium in funere Magnifici, ac generoſi Florentini Civis Nerei Capponi ad Iohannem Caniſianum Civem etiam Florentinum, qui Nerius obiit die . . . . MCCCCLVII.

Incipit -

Non ergo immerito tam clari in funere Civis,
Sollicitas pectus, *Caniſianae*, tuum.

Proſtat in Bibl. *Riccardiana* Cod. Membr. in IV. M II. n. XIX. & Cod. Chart. in IV. n. I.

IV.

Chriſtophori Landini Flor. in P. Virgilium interpretationes ad Petrum Medicem Magni Laurentii F.

In fol. in fine legitur - Florentiae impreſſum XV. Kal. Aprilis MCCCCLXXXVII. p. CCCLXXX. In Bibliotheca *Laurentiana* proſtat Cod. Membr. in fol. Pl. LIII. n. XXXVII. In prima pagina picturis elegantiſſimis ornata legitur - *In hoc volumine continentur interpretationes Chriſtophori Landini in Publii Virgilii opera, quae in circulis ſunt adnotata, ad Petrum*

trum Medicem Laurentii F. - In circulis autem legitur *Bucolicon Carmen*, *Georgica*, *Libri Aeneidos*. Eadem Commentaria in *Virgilium*, et Allegorias *Platonicas* in eiuſdem Aeneidem adſervari in Bibliotheca Cardinalis *Palutii Alterii*, fidem facit *Nigrius* l. c. Edita rurſus fuerunt Venetiis A. MDVII. et MDXXIV. additis *Tib. Donati*, et *Domitii Calderini* notis, itemque *Mancinelli*, *Auguſtini Dathi etc.* Huius editionis mentio incidit in Bibliothecae *Tellerianae* Catalogo excuſo Pariſiis MDCXCIII. *Ludovicus Vives* Lib. III. De Tradendis Diſciplinis in fine ait, quod *Landinus* in *Virgilio* enucleando nimis philoſophatur, ut *Petrus Marſus* in Officia *Ciceronis* loquacitate plane intolerabilis.

V.

Chriſtophori Landini Florentini in Q. Horatii Flacci libros omnes ad Illuſtriſſimum Guidonem Feltrium Magni Federici Ducis Filium interpretationes incipiunt Feliciter.

In prima Operis pagina obcurrit - Ad *Horatium Flaccum Ode dicolos tetraſtrophos Angeli Politiani*. In fine vero haec habentur - *Chriſtophori Landini Florentini in Q. Horatii opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impreſſum per Antonium Miſcominum Florentiae Anno Salutis* MCCCCLXXXII. *Nonis Auguſti.* in fol. p. CCLXIV. Huius operis MSS. Codex Membranac.

branac. in fol. eximiis piſturis ornatus exſtat in *Vaticana Vrbinati* n. CCCLVII. Additur auſtoris effigies in littera initiali Epiſtolae Dedicatoriae. In fronte autem primae paginae haec notata reperi. QVAECVMQVE. SIVE. OBSCVRE. NIMIS. SIVE APERTE. PARVM. VT. POETAE. SOLENT. Q. HORATIVS. SCRIPSIT. EA. OMNIA. CHRISTOPHORVS. LANDINVS. PERSPICVA. REDDERE. HOC. VOLVMINE. CONATVS. EST. TV. LEGE. ET. VALE. Iterum Venetiis prodierunt Anno MCCCCLXXXIII. per *Io.* de *Forlivio*, et Socios in fol. A. MCCCCLXXXVI. per *Bernardum* de *Tridino* ex monte Ferrato. Legitur initio elegans Carmen *Angeli Politiani* in *Landini* laudem.

VI.

Orazione fatta per Mes. Criſtofano Landino, quando cominciò a leggere in ſtudio i Sonetti di Mes. Franceſco Petrarca.

Adſervatur in Bibl. *Strozìana* Cod. Chart. in IV. in *Magliabechiana*, ac *Salviata*, & apud Cl. *Ant. Mar. Biſcionium D. Laurentii* Canonicum, et Bibliothecae *Laurentianae* Praefeſtum Cod. Chart. in IV. Incipit - *Saranno per avventura etc.* In Codice memorato *Ant. Mariae Biſcionii* leguntur quoque ſequentes orationes.

cod. 148 in fol.

VII.

VII.

Orazione di Meſſer Chriſtoforo Landino quando cominciò a leggere la divina Commedia di Dante Alighieri.

Incipit - Havendo per tempo etc.

VIII.

Orazione di Meſſer Criſtoforo Landino Fiorentino havuta alla Illuſtriſſima Signoria Fiorentina quando preſentò el comento di Dante.

Incipit - Dimoſtrano tutti e Filoſophi etc. Oratio haec edita etiam fuit ſine ullo anni indicio in IV. pag. XI.

IX.

Eulogium Landini in funere Donati Acciaioli.

Auctographum mihi videtur, et in privata noſtra Bibl. extat Cod. Chart. in IV. incipit - *Grave profecto onus* - legitur quoque in Bibl. *Riccardiana* Cod. Chart. in IV. M III. n. I. Italice traductum fuit in collectione orationum *Iacobi Sanſovini*, quae prodiit Venetiis A. MDXCI. Quae

 cum

cum ita ſint errare mihi videtur *Ant. Teiſſerus* in Catalogo Auctorum, & Bibliothecarum Coloniae Allobrogum MDCCV. ubi ait - *Chriſtophorus Landinus Florentinus ſcripſit italice orationem funebrem Donati Acciaioli. Extat inter Orationes a Franciſco Sanſovino vulgatas Venetiis* MDLXXV. in IV. Huius orationis mentio incidit apud *Iacobum Gaddium* T. I. De Scriptor. non Eccleſiaſt. qui de *Donato Acciaiolo* agens, ſubdit - *magnis laudibus eſt cohoneſtatus a Landino in oratione funebri. Bocchius* in Elogiis Viror. Illuſtr. - *Laudavit eum*, ſcilicet Donatum, *Chriſtophorus Landinus, nactusque dicendi miram facultatem et rei propoſitae, copioſe, et ſuo officio ſatisfecit*. Inter memorabilia inclitae familiae *Acciaiolae* Florentiae in officina *Bapt. Sermatelli* impreſſa, MDLXXXVIII. et a *Donato Acciaiolo* conlecta, qui vitam *Nic. Acciaioli* a *Matthaeo Palmerio* conſcriptam in Thuſcum Sermonem tranſtulit, ibique impreſſit p. CLXXX. haec leguntur - *Laonde fatto portare il ſuo corpo a Firenze, gli fece fare a ſpeſe del pubblico eſſequie onoratiſſime, nelle quali fece, e recitò l' orazione funerale Meſ. Criſtofano Landini, e gli dotò ancora due ſue figliuole, e a tre maſti, perchè eran rimaſti in età teneriſſima, deſtinò tutori il Magnifico Lorenzo de' Medici con tre altri Cittadini*.

X.

Chriſtophori Landini Flor. in funere Iordani Vrſini.

Oratio edita eſt abſque ulla loci aut anni nota in IV. p. VI. Incipit - Perveruſtum ſane.

XI.

XI.

Chriſtophoro Landino alla Rep. Fior. quando dette il baſtone del Generalato al Signor Niccola Orſino Conte di Pitigliano.

Incipit - Di tutte le coſe etc. in IV. Flor. MCCCCLXXXV. Hanc *Franciſcus Sanſovinus* in Hiſtor. Vrſinae Gentis retulit, eamque *Gaddius* memorat l. c. in v. *Landinus - ut orator complures habuit exornativas, ſcilicet de Nic. Vrſino Comite Pitiliani Heroe inſigni, dum militare Sceptrum et Imperium exercituum Florentinorum obtinuit.*

XII,

Lettera di Criſtopboro Landino pel Conte Niccolò Orſini alla Rep. di Firenze.

Hanc Ep. *Nigrius* l. c. meminit, quam tamen numquam vidi.

XIII.

Elogium in Carolum Arretinum Reip. Flor. Secretarium.

MS. auctoris manu exſtat in Bibl. *Gaddiana* Florentiae, ut teſtatur *Iacobus Gaddius* l. c. verbo *Landinus*, ac *Cinellius* in Schedis MSS. Hiſtor. Florentinorum Scriptorum in Bibl. *Magliabechiana*, idemque fortaſſe erit, quod in libris

Xandrae legitur, ac T. I. p. 83. protulimus.

XIV.

Chriſtophori Landini Florentini ad Illuſtrem Fridericum Principem Urbinatem diſputationum Camaldulenſium Lib. IV.

In primo agitur De Vita Activa. In ſecundo De Summo Bono. In tertio De Publii Virgilii Maronis Allegoriis. Florentiae, licet abſque loci, aut anni indicio, opus prodiiſſe videtur poſt A. MCCCCLXXII. Conſtat paginis CXLI. in fol. MS. extat in Bibl. *Laurentiana* Cod. membr. in IV. elegantiſſ. Pl. LIII. n XXVIII. In fine legitur - *Excripſit Florentiae Petrus Ceninius, atque ad Archetypum emendavit* A. S. MCCCCLXXVI. *declinante vere.*

De hoc *Petro Cenninio*, *Bernardi* F. nonnulla hic adnotare lubet, cum is fuerit, ut eum *Ficinus* lib. I. Epp. adpellat *pietate litteriſque apprime verſatus*. Codicem varia continentem, qui in Bibliotheca *Magliabechiana* olim exſtabat, ſumma fide tranſcripſit. Occurrunt primo inluſtria *Alphonſi Neapolitani* Regis facinora, exinde haec notata ſunt - *Haec cum proderentur* LX. *Annum agebat Alphonſus. Editi in lucem hi libri fuerunt A. D.* MCCCCLV. *Neapoli.* Inde alia haec leguntur - *Quiſquis hunc libellum, aut viderit, aut legerit; ſciat emendatum eſſe, atque ab eo ſuppletum, et tranſcriptum exemplari, quod Antonius ipſe Panhormita, genere Siculus, operis auctor, dono dederat Ioanni,*

ni, *ſeu potius Ioviano*, (*ſic enim mavult appellari*) *Pontano*, *Vmbro*, *viro doctiſſimo*. *Agebat vero Antonius*, *cum haec edidit primum et ſexagenarium ſuae aetatis annum*, *quem quidem ego poſt*, *cum eſſem Neapoli Cancellarius nobiliſſimi*, *ac ſplendidiſſimi equitis Florentini Antonii Rodulphi ad Regem Ferdinandum Legati*, *quinarium*, *et ſeptuagenarium* (in margine ipſe Cenninus adnotavit)- *Pontanus tamen aſſerebat*, *eum eſſe nonagenario maiorem* - *et vidi*, *et ſaepe ſum adlocutus*. *Erat ſtatura grandi*, *facie non adeo liberali*. *Naſus enim ad ipſa ſupercilia tenuis*, *ad nares craſſus*, *alioquin etiam curtus*, *parvuſque*, *faciem paullum deboneſtabat*; *componebat autem eo tempore Ferdinandi Regis geſta*, *iamque ipſius perfecerat Tyrocinium*, *ſtylo eleganti*, *atque maturo*: *Et habebatur annus ſalutis noſtrae milleſimus quadringenteſimus ſexageſimus nonus*. Poſt hanc notam, altera ſequitur rubro colore conſcripta - *Scripſit Neapoli Petrus Cenninus Bernardi nobiliſſimi Aurificis F. Patria Florentinus A. D.* MCCCCLVIII. *Indictione* II. *menſe Auguſto*. Praeterea legitur Epiſtola *Panhormitae Iacobo Peregrino* Viro magno conſcripta, quae incipit - *Si honeſtiſſimae tuae voluntati non facio in praeſentiarum ſatis etc.* Poemata Latina *Panhormitae* ad *Lamolam* Virum Cll. nonnullae eiuſdem Epiſtolae, *Barptolemei Facii* de origine Belli inter Gallos, ac Britannos opuſculum; atque haec omnia *Cenninius* Neapoli ſe exaraſſe teſtatur. Denique in eodem volumine continetur *Iov. Pontani* Tractatus de Principe, ex ipſo Autographo Florentiae tranſcriptus. De hoc *Petro Cenninio* pluries *Pontius* meminit in Epp. eidemque ſcripta eſt Ep. III. VI, VII.

VII. IX. X. XX. Lib. I. In Ep. vero XI. Lib. I. ita de eo loquitur, ad *Donatum Accaiolum* ſcribens - *Etſi Petrum Cenninum probum, et doctum virum, propter ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores ſingularem modeſtiam ſatis per ſe ipſum, ſine meis litteris commendatum fore confido etc.* Atque hic animadvertendum eſt, quod *Bernardus Cenuinius Petri* Pater primus omnium Florentiae Typis libros edidit: eius enim induſtriae debemus nitidiſſimam editionem Commentarii *Servii* ad *Virgilium*, quae primo Florentiae prodiit in fol. A. MCCCCLXXII. et proſtat in Bibliothecis *Laurentiana*, et *Magliabechiana*.

Poſt Bucolicon Carmen leguntur haec verba -

AD LECTOREM

FLORENTIAE VII. IDVS NOVEMBRES MCCCCLXXI. BERNARDVS CENNINVS AVRIFEX OMNIVM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS, ET DOMINICVS EIVS FILIVS EGREGIAE INDOLIS ADOLESCENS expreſſis ante calibe characteribus, ac deinde fuſis litteris volumen hoc primum impreſſerunt. Petrus Cenninus Bernardi eiuſdem filius quanta potuit cura, et diligentia emendavit, ut cernis. Florentinis ingeniis nihil ardui eſt.

Poſt Georgica.

AD LECTOREM

FLORENTIAE V. IDVS IANVARIAS MCCCCLXXI. BERNARDVS CENNINVS AVRIFEX OMNIVM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS ET DOMINICVS EIVS FILIVS EGREGIAE INDOLIS ADOLESCENS expreſſis

ante Calibe charaĉteribus, et deinde fuſis litteris Georgica impreſſerunt. Petrus Cenninus Bernardi eiuſdem Filius quanta potuit cura, et diligentia emendavit. Florentinis ingeniis nihil ardui eſt.

In fine vero Aeneidos.

AD LECTOREM

BERNADVS CENNINVS AVRIFEX OMNIVM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS. ET DOMINICVS EIVS FILIVS OPTIMAE INDOLIS ADOLESCENS impreſſerunt. Petrus eiuſdem Bernardi filius emendavit: cum antiquiſſimis autem multis exemplaribus contulit, imprimisque illi curae fuit, ne quid alienum Servio adſcriberetur, neu quid recideretur, aut deeſſet, quod Honorati eſſe pervetuſta exemplaria demonſtrarent. Quoniam vero pleroſque iuvat, manu propria, ſuoque more graeca interponere, eaque in antiquis codicibus perpauca ſunt, et accentus quidem difficillime imprimendo notari poſſunt, relinquendum ad id ſpatia duxit, ſed cum apud homines perfectum nihil ſit, ſatis videri cuique debebit, ſi hi libri, quod vehementer optamus, prae aliis emendati reperientur. Abſolutum opus Nonis Octobribus MCCCCLXXII. Florentiae.

Haec autem ad gloriam Florentini nominis proferenda putavimus, atque ut Cll. *Mattairi* In Annalibus Typographicis error pateſcat, ubi adſerit Typographicam artem A. MCCCCLXXII. Florentiae fuiſſe invectam, minime animadvertens iam ab A. MCCCCLXXI. opus ſupra relatum fuiſſe incaeptum.

Sed

Sed ut ad *Landini* Camaldulenſes Quaeſtiones revertar, eiuſdem operis exemplar in Vaticana adſervari ex indice Bibliothecae patet, verum ubi deliteſceret, reperire non potui: eas vero in Thuſcum ſermonem tranſtulit *Andreas Cambinius Landini* diſcipulus, ut ipſe ait in Comment. ad Cant. I. Inferni *Dantis*. Hoc *Landini* opus *Iac. Gaddius* L. C. et *Aubertus Miraeus* in Auctario Scriptor. Eccleſ. ſaec. XVI. laudant. Alias vero recuſum fuit, ut ex mox dicendis patebit: ac primum quidem cum hoc titulo.

Liber Primus.

Chriſtophori Landini Florentini ad Ill. Federicum Principem Vrbinatum Diſputationum Camaldulenſium Liber primus De vita contemplativa, et activa Feliciter incipit. Atque haec rubro colore notata ſunt, in anteriori pagina - LIBRO PRIMO DE VITA ACTIVA ET CONTEMPLATIVA. LIBRO SECVNDO DE SVMMO BONO, LIBRO TERTIO, ET QVARTO ALLEGORIE IN VIRGILIVM. Nulla anni, aut loci nota habetur; videntur tamen anno circiter MCCCCLXXV. impreſſae. Aeedem Argentorati prodierunt opera *Mathiae Schureri* die XXVI. Auguſti A. MDVIII. atque huius editionis meminit *Aubertus Miraeus* l. c. *Wolphius* in Monum. Typogr. Hamburgi MDCCXL.

Initio voluminis hoc Epigramma legitur.

Ioannes Kierherus Lectori ſuo.

Chriſtophori Lector Landini candide librum
Perlege, qui latuit tabidus ante ſitu,

Hunc

Hunc Tibi iam preſſit docta ſchurerius arte;
Qui dedit humatis vivere ſaepe viris.
Hac eſt depromptus ſophia liber ille celebri
Caecropius caelo quam tulit arte Senex:
Duplicis hic melior quae ſit lege portio vitae,
Quae ratio ſummi certa deinde boni.
Quidque ſibi voluit nudis ſub cortice verbis
Vergilius vates, arma virumque canens.
Maxima ſit Thomae, lector dic, gloria Truchſes,
Hunc ſua quod librum Bibliotheca dedit.

In fine adnotata haec ſunt.

Has Camaldulenſes diſputationes pulcrioribus Typis Matthias Schurerius Artium Doctor excudit in Officina ſua litteraria Argentorati die XXVI. *Auguſti A. Chriſti* MDVIII. *Regnante Caeſare Maximiliano Auguſto.*

Exinde legitur Beati Arnoaldi ad lectorem Epigramma.

Lector habes ſacrae mellita volumina linguae
Candida, quae multo ſcripta lepore tenent;
Profuit hic ſacro ſapidum de fonte fluentum;
Vnde fugat turpem culta Minerva ſuem.
At quibus hic dabitur mundis bibitare labellis,
Nectare erit dulci dulcior ille liquor.
Haec Tu, quo ſapient duplicis diſcrimina vitae,
Vt valeant animo cernere vera pio;
Addiſcentque virum, nitido qui carmine vatis
Cantatur: noſcent fortis et arma viri.
Fonte hoc Palladio facilis te prolue Lector,
Splendidulumque librum ſuſcipe amica manu.

Cum eodem ferme titulo rurſus impreſſae fuerunt, ſine ullo loci aut anni indicio.

XV.

XV.

Orazione di Criſtofano Landini, dichiarando l'oſcura, & implicita ſentenza di Ariſtofane, celebrata da lui nel convito Platonico, fatto, & rinnovato dal famoſiſſimo Sig. Lorenzo de' Medici nella ſua regia villa di Careggi l'A. . . . a 7. Novembre alla preſenza del medeſimo Signor Medici, & altri Platonici compreſoci l'Oratore, cioè Meſſ. Antonio degl' Agli Veſcovo di Fieſole, Ficino Medico, Bernardo Nuti Rettorico, Tommaſo Benci, Gio. Cavalcanti chiamato l'Eroe, Criſtofano di Meſſ. Carlo Marſuppini, Carlo di Meſſ Carlo Marſuppini, e Franceſco Bandini.

Incipit - *Benchè Giovanni per diligenza di ſua diſputatione etc.* Cod. Chart. in IV. in noſtra Bibliotheca. Impreſſa autem legitur huiuſmodi oratio in libello edito A. MDXXXIV. cum titulo *Il Convito di Platone*. Platonicum vero convivium a *Marſ. Ficino* conſcriptum in quo memorata oratio legitur, thuſcum fecit, ediditque *Coſmus Bartolus* A. MDCCIV.

XVI.

XVI.

Chriſtophori Landini ad Laurentium Medicem Epiſtola deprecatoria .

Cod. Chart. in IV. apud nos auctographus, ut videtur: Ep. in noſtra conlectione veterum monimentorum proferimus.

Incipit - Ego cum a Te, ut in ceteris omnibus etc.

XVII.

Chriſtophori Landini de vera nobilitate ad Laurentium Medicem.

Cod. membr. in IV. nitidiſſimus in Bibl. Eminentiſſ. Principis *Nerei Corſini* Romae. De eo ne verbum quidem proferunt Florentinae Litterariae Hiſtoriae Scriptores.

Incipit - Cum noſtrae Civitatis vetuſta multis iam Saeculis monimenta etc.

XVIII.

Meſſer Chriſtophoro Landino a Maeſtro Paolo Guinigi da Lucca ſalute dice fatta nel meſe di Marzo MCCCCLXXI.

Extat in Cod. Chart. in IV. apud Cll. *Ant. Mar.*

Digitized by Google

Mar. Biſcionium Laurentianae Bibl. Praefectum.
Incipit - *Inteſi da molti, che riprendendo Tu nelle Tue prediche le ſette, le quali nelle Città per ſedizioni, e gare di Cittadini naſcono etiam la parte de' Guelfi acerbamente dannaſti etc.* eam proferimus p. 116. In eodem Codice, legitur quoque,

XIX.

Epiſtola fatta per Meſſer Criſtoforo Landino a Franceſco di Bartolommeo Baldovini della varietà dell' anno, e del Biſeſto, e di tre ſpecie di anni appreſſo agl' antichi.

Hanc memorat ipſe *Landinus* in Commentario ad C. XXXIII. Inf. *Dantis*, et *Iac. Gaddius* in libro de Script. non Eccleſ. v. *Landinus*.

XX.

Storia di Caio Plinio ſecondo delle coſe naturali tradotta da Chriſtoforo Landino.

Prodiit Romae in Aedibus *Maximi* MCCCCLXXIII. in fol. Regio ac nitidiſſimis characteribus expreſſa. Eadem Venetiis impreſſa fuit A. MCCCCLXXVI. in folio Regio in fine legitur - OPVS *Nicolai Ianſonis Gallici impreſſum Anno ſalutis* MCCCCLXXVI. *Venetiis*. Huius egregiae editionis meminit *Fabricius* T. I. Lib. II. C. XIII. B. L. Prodiit iterum Tarviſii per *Mich. Manzolinum* MCCCCLXXIX. in fol.
pluries

pluries Venetiis recuſa fuit, videlicet per *Philippum Petri* Venetum MCCCCLXXXI. in fol. Rurſus per *Marchium Seſſam*, et *Petrum Ravanum* Brixianum MDXI. fol. per *Antonium Bruciolum* MDXLIII. in IV., qui eam quoque caſtigavit; item per *Alexandrum Bruciolum* MDXLVIII. in IV. per *Ludovicum Dominicum*. MDLXI. MDLXXX. MDLXXXIX.

XXI.

Le Deche di Livio.

Eas Italice vertiſſe tradunt, ut ſupra pag. 124. ſeqq. animadvertimus: verum huiuſmodi *Landini* opus neq. MSS. neque editum numquam inveni.

XXII.

Comento di Chriſtophoro Landino Fiorentino ſopra la Commedia di Danthe Alighieri Poeta Fiorentino.

In fol. Reg. p. 732. In fine autem legitur.

FINE DEL COMENTO DI CHRISTO
PHORO LANDINO FIOREN
TINO SOPRA LA COMEDIA DI DAN
THE POETA EXCELLENTIS
SIMO ET IMPRESSO IN FIRENZE
PER NICCOLO' DI LORENZO
DELLA MAGNA A DI' XXX. DA
GOSTO . M. CCCC. LXXXI.

Ex

Ex Commentario *Benevenuti Imolenſis* ſuum deſumpſiſſe *Landinum* ait *Hieronymus Claricius* in Apologia, cui titulus *Contro a' detrattori della Poeſia di Gio: Boccaccio al Molto Magnifico Meſſ. Gio. Filippo di Roma gentiluomo milaneſe*. Nonnulla vero in *Landini* opus reprehendit *Io. Bapt. Gellius* in Lectione IV. & VII. ad Inf. *Dantis*. Trium priorum canticorum hiſtoria figuris ligno expreſſis exhibetur: aeedemq. uſque ad cantum XIX. Inferni in exemplari quodam apud *Ambroſios* obſervantur. *Landini* commentaria in *Dantem* pluries recuſa fuere, ac primo quidem venetiis cum hoc titulo.

Comento di Chriſtoforo Landino Fior. ſopra la Comedia di Dante Alighieri P. F. impreſſo in Vinegia per Ottaviano Scoto da Monza addì XXIII. *di Marzo* MCCCCLXXXIV. in fol.

Dante col Landino in fol. in Breſcia per Bonino de' Bonini MCCCCLXXXVII. *Prodiit cum eodem ferme titulo Venetiis* MCCCXCI. *in fine legitur* - Finita è l'opera dell'inclito e divo Dante Alighieri, Poeta Fiorentino, reviſta, ed emendata per lo Reverendo Maeſtro Piero da Figino, Maeſtro in Teologia, ed eccellente Predicatore dell'ordine de' Minori, ed ha poſto molte coſe in diverſi luoghi, che ha trovato mancare in tutti i Danti li quali ſono ſtati ſtampati, eccetto queſti impreſſi in Venezia, per Bernardino Benali, e Matteo da Parma del 1491. addì III. Marzo, come ne' detti Danti ſi potrà vedere, ſi in lo teſto, come nella ioſa e queſto per negligenza, e difetto de' correttori paſſati.

Prodiit iterum MCCCCXCI. per Pietro Piaſii Cremoneſe, detto Veroneſe: in fol. *ex Mattaire* Annal.

Annal. Typograph. T. I. p. 310. Ibid. per Matteo Capcaſa MCCCCLXXXXIII. Ibid. per Matteo di Codeca da Parma MCCCCXCIII. in fol. ibidem per Piero di Giovanni de' Quarengii da Palazogo, Bergamaſco MCCCCXCVII. *Mattaire* T. I. p. 348. - Ibid. per Zanes de Porteſe MDVII. adì XVIII. de Zugno in fol. *Mattaire* T. II. P. I. pag. 185. Ibid. MDXII. in 4. *ex Bibliotheca Hohendorfiana* pag. 163. - Ibid. ad iſtanza di Luca Antonio Giunta, ornato di noviſſime poſtille, e di infiniti errori purgato MDXXIX. Ibid. *per Giovanni Giolito* in 4. MDXXXVI. Ibid. una cum notis *Alexandri Vellutelli* cura, et ſtudio *Franc. Sanſovini* per *Io. Bapt. Marchium Seſſam*, et fratres in fol. MDLXIV. Ibid. per eoſdem impreſſores A. MDXCVI. in fol. atque haec eſt editio, quae nominatim defenditur in Indice Expurgatorio Hiſpaniae. Qui vero *Dantem* poſt *Landini* aetatem inluſtrarunt, eiuſdem *Landini* notis plurimum uſi ſunt ac praecipue quidam *Ferdinandus* de *Villegas*, qui ferme totum *Landini* commentarium tranſcripſit in libro, cui titulus - La traducion del Dante de lengua Toſcana en verſo Caſtellano por el Reverendo Don Pero Fernandos de Villegas Arcediano de Burgos: y por el comentado allende de los otros gloſadores, por mandado de la muy excelente Sennora Donna Ivana de Aragon, Duqueſa de Frias, y Condeſſa de Haro, fija del Muy poderoſo Rey Don Fernando de Caſtilla, y de Aragon, etc. Imprimioſe eſta muy provechoſa y notable obra en la muy noble y mas Leal cibdad de Burgos por Federique Aleman de Baſilea, ac aboſe lunes a dos dias de Abril del anno de nueſtra redempcion de mill y quinientos y quinze annos. In fol. XXIII.

XXIII.

Elegia in obitu Michaelis Verini.

Hic in flore aetatis mori potius, quam virginitatem foedere maluit, ut praeter alios tradit *Irenaeus Carpenterius* in eruditorum caelibum centuria noviſſima Vittembergae MDCCXVII. Carmen hoc ſumma diligentia a me perquiſitum reperire non potui. *Poccianti*us, et *Nigrius* in Catalogis Florentinorum Scriptor. illius tantum meminerunt, locum in quo exſtet, haud innuentes.

XXIV.

Formulario di Lettere, et di Orazioni volgare con la propoſta, et riſpoſta compoſto per Chriſtophoro Landini, allo excelſo, et Illuſtriſſimo Principe Signore Hercule da Heſti digniſſimo Duca di Ferrara etc. In Firenze per Antonio Miſcomini MCCCCXCII.

In 8. p. XLIV. Prodiit paullo poſt ſine ullo anni, et Typographi indicio, et per *Bernardum Zucchettam* Florentinum MDVIII.

Digitized by Google

XXV.

Commentaria in Ethicam Ariſtotelis.

Iacobus Gaddius ita de his loquitur l. c. p. 284. - *ut Philoſophus ſcripſit commentaria in Ethicam Ariſtotelis.*

XXVI.

Tractatus de Veſtibus, et Magiſtratibus Flor. Reip.

Memoratur ab *Anton. Franc. Donio* in ſecunda Parte Biblioth. p. XCIII. his verbis *Chriſtoforo Landino degli abiti, e de' Magiſtrati de' ſuoi tempi*, et a *Nigrio* l. c. verum in meas manus numquam devenit.

XXVII.

Bellum Arbiae, ſeu infelix conflictus Montis Aperti Carmine Heroico conſcriptum.

De hoc carmine mentio fit a *Cinellio* in Bibl. volante, verum illud reperire nondum potui.

O XXVIII.

XXVIII.

Sermone di Meſſer Chriſtoforo Landino in commemorazione del Corpo di Criſto, et recitato nella Compagnia de' Magi.

In Bibl. *Riccardiana*. Cod. Chart. in fol. V. v. n. XLIV.

XXIX.

La sforziade di Giovanni Simonetta libri XXX. *tradotta in Italiano da Criſtofano Landino. In Milano per Antonio Zarotti Parmigiano* MCCCCXC. *in fol.*

De hac editione loquuntur Auctores Ephemeridum Litterator. Venetor. T. X. p. 289.

Prodiit iterum cum hoc titulo - *Hiſtorie di Giovanni Simonetta delle memorabili, e magnanime impreſe fatte dallo invittiſſimo Franceſco Sforza Duca di Milano nell' Italia. Tradotta in lingua Thoſcana da Criſtoforo Landino Fiorentino con la vita, e coſtumi di eſſo Sforza: ordinata, corretta, e diviſa in Capitoli, ai quali ſono poſti li ſommari, et argomenti di tutto ciò, che in loro ſi contiene. Appreſſo una copioſiſſima tavola alfabetica, con molto artificio, e diligentia fatta di tutte le coſe notabili, e degne nell' opera deſcritte nuovamente con ogni ſtudio poſta in*

luce

luce. *In Venezia al ſegno del Pozzo* MDXLIIII. *in* 8. *per Bartolommeo detto lo Imperatore*, e *Franceſco ſuo genero*.

En itaque *Landini* operum Catalogus, a nobis maiori, qua potuimus cura, et diligentia conſcriptus. Quamplures illum, ſed mutilum protulerunt, inter quos praecipue recenſendi ſunt *Io. Tritbemius* in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis n. DCCCXCVII. *Geſnerus* in Bibliotheca magna, *Lipenius* in Biblioth. *Ant. Teiſſerus* in catalogo Auctor. et Biblioth. *Pocciantes* in Catalog. Scriptor. Florentinor. *Hieronymus Ghilinius* in Elogiis Viror. Illuſtr. *Cinellius* in Schedis MSS. Hiſtor. Literar. Flor. *Cornelius a Beurghem* in Incunabulis Typographicis, *Iulius Nigrius* in Catal. Script. Flor.

Alii deinde ſummis laudibus *Landinum* proſequuti ſunt, quorum iam in hiſtoria noſtra mentio occurrit: *Marſilius* inſuper *Ficinus* de eo pluries in Epiſtolis ſuis honorifice loquitur Lib. I. III. IV. V. Epiſtolar. et alibi *Fr. Georgius Benignus Salviatus* in opere de VII. mirabilibus, *Chriſtophorum Landinum* diſertiſſimum, et *Politianum* facundiſſimum vocat. Idem teſtantur *Laurentius Valorius* in vita *Laurentii Medicei*, *Barptolemaeus Fontius* eius diſcipulus a nobis omiſſus T. I. p. .... in Excerptis MSS. Cod. Chart. in IV. M I. n. XXV. in Bibl. *Riccard. Franciſcus Albertinus* in libello de laudibus Civitatum Florentinae, et Soanenſis, *Paullus Iovius* in vita *Leonis* X. *Io. Mich. Brutus* lib. VIII. Florent. Hiſtor. *Scipio Admiratus* T. III. opuſculor. *Borghinius* in libro Italice ſcripto *il Ripoſo*, *Franciſcus Sanſovinus* in additamentis ad Apologiam Florentinorum *Landini*,

 Paul-

Paullus Minius in libro, cui titulus - *La nobiltà di Firenze*. *Barptolemaeus Baphius* in oratione da Felicitate Vrbis Flor. aliique quamplures ipſum ſummis laudibus proſequuntur, ut ex hiſtoria huc uſque relata quam apertiſſime patet. Commentarium hoc de Vita et Scriptis *Chriſtophori Landini* aliorumque Virorum doctiſſimorum, quinque abhinc annis, animum ſolandi gratia, conſcriptam, *Ioſephus Rigaccius* Flor. Bibliopola a nobis enixe petiit, atque impetravit, ſe illud vertente A. MDCCXLVIII. publici iuris facturum promittens: verum ille cum promiſſis non ſteterit, cumque ego exinde variis itineribus ac praecipue per Italiam ac Germaniam initis, diſtentus ad hanc diem fuerim, ideo ne mireris, benigne Lector, ſi aliquid in hoc opere obſcure nimis, aperte parum, errore aut incuria mea, ſive Cenſorum, ſcriptum occurres, meque exſcuſatum habeas, oro atque obteſtor. Vale.

FINIS.

IND.

INDEX

SCRIPTORUM, VIRORUM ILLUSTRIUM,

Ac Rerum notabilium, de quibus in hac Hiſtoria mentio incidit.

Numerus Romanus Tomum, Arabicus paginam, & littera n. notam denotat.

A

ACademiae Florent. Profeſſorum catalogus. Tom. I. pag. 178. ſeqq.
Acciaioli Donatus, ac Petrus, eorumque elogia. II. 9. ſeqq. Mediceo Convivio interfuerunt ibid. 107.
Acciaioli Donati Epiſt. Oliverio Arduino ſcripta. II. 15. n. 9. ejusdem laudes ibid. 42. Oratio Sacra ibid. 162.
Acciaiolo Iac Carmen inſcribit Landinus in Coſmi, & D. Angeli Acciaioli laudem. I. 105 ſeqq.
Accoltus Bened. Ficini amicus. II. 73.
Ademarius Alex. Carmen Landini Thuſcum reddit. I. 176.
Alamannus Aloyſ. Coſmi Oricellarii amicus. II. 86 n. 7. laudatur 87. A Franciſco Primo Galliarum Rege excipitur 97.
Albertus Leander agrum Caſentinatem deſcripſit. I. 4. n. 2. Bernardum Oricellarium laudat. II. 78.
Albertus Leo Bapt. laudatur. I. 163. n. 7. 231. II. 19. n. 1. 22. ſeqq. 40. n. 2. & 54. n. 15. Landini amicus. I. 149. ſeqq. Diſputationibus Camaldulenſibus interfuit. II. 18. Ficini amicus 73. Convivio Mediceo interfuit 108.
Albitius Alex. Ficini Diſcipulus. II. 75.
Alexandram puellam mirifice adamavit Landinus. I. 118. ſeqq.

Al-

Allegrius Mariottus laudatur. II. 18.
Allius Ant. Convivio Platonico interfuit. II. 61. Ficini familiaris 74. Convivio Mediceo interfuit 107.
Allius Peregrinus Carmen in Landini laudem conſcripſit. I. 174. ſeqq.
Alphonſus Aragonenſium Rex Franciſcum Philelphum equeſtri dignitate donavit. I. 58. n. 9. Bellum Florentinis infert 119. Huic Regi Matth. Palmerius Orator miſſus. II 51. Idem Plinianae Iſtoriae Thuſce reddendae auctor Landino. 113 Eiusdem laus ibid. ſeqq. Eiusdem praeclare dictum in legenda Livii Hiſtoria 123. Item eius geſta quis ſcripſerit 188. ſeqq.
Alverniae Mons. I. 5. n 5.
Ambroſius Camaldul. laudatus. II. 51.
Ambroſius Everardus. I. 28.
Ammannatus Iacobus Card. Landini amicus. I. 149. ſeqq. Landino Epiſtolam ſcribit 154. aliam 200. Acciaioli praeceptor. II. 9. n. 6.
Ammiratus Scipio Bernardum Oricellarium laudat II. 80. item eius Filium Coſmum 83. n. 4. tum Iac. Diacetum 88. n. 1.
Andronicus Io. laud. II 43.
Angelius Nic. Bucinenſis Auguſtini Dathi diſcipulus. II. 64. n. 3. laudatus 82
Antonius a Prato Veteri I. C. percelebris fuit. I. 26.
Apollonii Thianaei vitam Latine vertit Alamannus Rinuccinus. II. 5.
Aragonenſis belli deſcriptio. I. 137. ſeqq.
Arduini Oliverii elogium. II. 15. n. 9. idem Ficini familiaris 74.
Areoſtus Ludov. Poema ſuum Franciſco Guidetto caſtigandum dedit. II. 60.
Aretophilus Athenienſis Philoſ. II. 106.
Argyropulus Io. a Mediceis Florentiam recipitur. I. 64. laudatur. II. 42. Alamanni Rinuccini praeceptor fuit 4. item Donati Acciaioli 9 n. 6. a quo laudatur 50. n. 11. Convivio Mediceo interfuit 108.
Ariſtophanis de Amore ſententia. II. 67.
Ariſtotelis libros Politicor. in compendium redigit Don. Acciaiolus. II. 11. Commentaria in eiuſdem Ethicam, in IV. Phyſicae libros, & in illos de Anima conficit 14.
Arnoaldi B. Epiſt. in Landini laudem. II. 193.

Arretinus Carolus. I. 133 eius funus 81. ſeqq.
Arretinus Franc. in Iure Civili ab Antonio de Prato Veteri inſtituitur I. 26.
Arretinus Leonardus. I. 46. 75. II. 40. n. 2. Donati Acciaioli praeceptor 9. n 6. Eius Hiſtoria a Donato Acciaiolo Italicè verſa 14.
Arrighetti Nicol. Oratio habita in ſolemni inſtaurat. Platonicae Acad. II. 97.
Aſinarii Montis deſcriptio. II. 37. n. 4.
Aurelius Io. Ariminenſis Ficini diſcipulus. II. 75.

B.

BAldinotti Thomae obitum Carmine deflevit Landinus. II. 149. n. 2.
Bandiera Io. Nicolaus laud. II. 54. n. 16.
Bandinius Franc. Platonicum Convivium in urbe parat. II. 61. Ficini amicus 74.
Barbarus Hermolaus laudatus. II. 41. ejus obitus 48. n. 6.
Barboſa Arias Landini diſcipulus. I. 209 217 n. 14.
Bargetani Petri Epigr. in laudem Fontii. I. 147.
Barlaam Monachus primus omnium Graecas litteras Florentiam invexit. I. 59. ſeqq.
Barptolemaeus de Prato Veteri humaniorum litterarum profeſſor. I. 26.
Bartolus Coſmus Platonicum Convivium Thuſce vertit. II. 70.
Baylletius cit. II. 79.
Becchi Gentiles Arretinus Convivio Mediceo interfuit. II. 107.
Bembus Bernardus Landini amicus. II. 163. Bembo Epiſt. ſcribit Landinus 164. n. 2.
Bencii Americus, & Thomas Ficini familiares. II. 74. Thomas Platonico Convivio interfuit 61.
Benevolentius Barptolemaeus laud. II. 42.
Benivenius Dominicus Ficini diſcipulus. II. 75.
Benivenius Hieronymus Dantis in patriam reſtitutionem innuit. II. 135. Elegiam in Mich. Verini obitu ſcribit. 145. n. 5.
Berlingherii Io. Carolus, & Franciſcus. I. 135. n. 1. Landini familiares 149. ſeqq. Franciſcus Landini diſcipulus.

lus. I. 173. ſeqq. Eius laus 203. Idem Ficini diſcipulus. II. 75. Eiuſdem Oratio ſacra 161.
Bernii Franc. elogium. I. 21. n. 12.
Beſſarion Card. Calderinum excipit. II. 49. n. 4. Ariſtotelis ſectator 154.
Biliottus Benedictus Ficini familiaris. II. 74.
Biſcionius Ant. Mar. II. 116. n. 1. 131. n. 2. 184.
Blanchinius Ioſ. II. 41. n. 2.
Blaſius Bibienius Ficini diſcipulus. II. 75.
Blondus Flavius de aedibus Coſmi Medicei honorifice loquitur. I. 99. n. 1.
Boccaccius Graecas litteras a Leontio Pilato hauſit. I. 60.
Bonafè Raynerii Oratio ſacra. II. 161.
Bondelmontius Zenobius. II. 87.
Bondelmontii Petri Ant. Oratio ſacra. II. 161.
Bonincontrius Laur. Ficini familiaris. II. 74.
Boninſegnius Io. Bapt. Ficini familiaris. II. 74.
Bonius Io. II 13.
Borſo Herculi Dialogos de Anima dicat Landinus. I. 135. eius laudes 142. ſeqq.
Boſſius Matthaeus. II. 42. Cum Landino ruſticabatur 34.
Bracciolino Iac. Epiſt. ſcribit Ficinus. II. 62.
Brencmannus Henricus. II. 151.
Brentii Andreae obitus. II. 44. n. 1.
Broccardi Matthaei Oratio ſacra. II. 160.
Bruciolus Ant. II. 87. fugam arripit 97.
Bruckerus Iac. I. 111. n. 9. II. 60. n. 3.
Burchielli laus. I. 19. n. 13.
Buſſieres Io. de Guid. Arretini invento agit. I. 5. n. 5.

C

CAlderinus Ant. Ficini amicus. II. 74.
Calderinus Domitius. II. 42.
Callixto III. Matth. Palmerius orator. II. 51.
Camalduli Eremus. I. 5. n. 5.
Cambinius Andr. Landini diſcipulus. II. 173. ſeqq. Eius elogium 201.
Campaldinenſe praelium. I. 24.
Campanus Io. Ant. II. 43. Gentili Arretino Epiſt. ſcribit. 111. n. 2.

Ca-

Canaccius Io. laudatus. II. 87. Ficini auditor 75.
Caniſiani Ant. & Bernard. Landini amici, I. 149. ſeqq. Antonius laud II. 2. Ficini amicus 74. Bernardus Ficini auditor 75.
Capponius Nerius Caſentinates in Florentinorum poteſtatem redegit I. 4. n. 2. Eius funus Carmine proſequitur Landinus 173 ſeqq.
Carduccius Ang. Ficini diſcipulus. II. 75.
Carduccius Philippus Ficini auditor. II. 75. Eius oratio ſacra 162.
Caregiana Villa. II. 33. n. 2. Ibi Platonicum Convivium celebrabatur 61.
Carneſecchius Franc. II. 23.
Carolus Io. D. Dominici alumnus, Landini diſcipulus. I. 173. Eius elogium 189. n. 7.
Caroli Magni vitam Don. Acciaiolus ſcribit. II. 10.
Caroli VIII. Gallorum Regis Hiſtoriam Bernard. Oricellarius ſcripſit. II. 81.
Carteromachus Scipio. II. 41.
Caſceſius Io. Landini amicus. II. 163.
Caſentini deſcriptio. I. 1. ſeqq. Viri illuſtres 3. ſeqq.
Caſottus de Ant. Allio agit. II. 111. n. 3.
Caſtellioneus Franc. Marchio. II. 101. Platonicum Convivium inſtaurat. ibid. ſolvitur paucos poſt annos. ibid.
Cattanius Franc. a Diacceto laud. I. 14. n. 11. Bernard. Oricellarium laudat. II. 79. Coſmi Oricellarii praeceptor 85. n. 7.
Cavalcantes Io. Landini amicus. I. 149. 170. n. 10. Landini diſcipulus 173. ſeqq. Platonico Convivio interfuit. II. 61. Ficini amicus 74.
Cenninius Bern. primus omnium libros Florentiae edidit. II. 190. ſeqq.
Cenninius Petrus. II. 188. ſeqq.
Chalcocondylae Demetrii picta effigies. II. 34. a Laurentio Mediceo arceſſitur 41.
Chryſolora Emmanuel Florentiam ad Graecas litteras profitendas vocatur. I. 80. ſeqq. Eius in Graecis litteris diſcipuli 72. ſeqq.
Circulus Vierius militiarum Florentinarum dux. I. 24.
Circulae gentis antiquitas 29. n. 3.
Cocchii Io. Oratio ſacra. II. 162.

Coluccii Benedicti Declamationum libri. I. 203. n. 14.
Columbaria Societas. I. 179.
Comandus Ficini amicus. II. 74.
Compagnius Petrus Ficini auditor. II. 75.
Contii Donati ſermo ſacer. II. 160. n. 5.
Corellae Fr. Dominic. elogium. I. 14. n. 12.
Cornelius à Prato Veteri. I. 27. n. 1.
Coronellii error. I. 9. n. 7.
Corſinianus Angelus. I. 23. n. 17.
Corteſius Paullus Bernard. Oricellarium laudat. II. 78. n. 1.
Cortuſius Io. Petrus Ficini diſcipulus. II. 75.
Corvinus Mathias Vngariae Rex in deliciis habuit Barptolem. Fontium. I. 148.
Coſmianae Conlectiones. II. 63. n. 2.
Coſmo Mediceo librum inſcribit Don. Acciaiolus. II. 9. n. 6. Patriae Pater Coſmus declaratur 10.
Creſcimbenius Io. Marius. II. 94. n. 10.
Creſcio Laurentio Aſinarii Montis deſcriptionem Landinus dicat. II. 37. n. 4.
Criniti Petri amores. I. 110. n. 1. Idem Faeſulis ruſticabatur. II. 34. Bernardum Oricellarium laudat 79. n. 1. De Hortis Oricellariis agit 81. Eiusdem elogium 87. Idem egregium Alphonſi Aragon. Regis factum refert 123. n. 5.
Crucis S. fragmentum Florentiam perlatum. II. 154. n. 4.
Curſinii Nerei Card. Biblioth. II. 38. n. 110.
Curſinius Io. II. 87.
Curſinus Americus Ficini diſcipulus. II. 75. Coſmi Magni laudes Poemate Latino complectitur. 76.
Curſius Andreas Ficini diſcipulus. II. 75.
Curſius Io. Marſilii Ficini Vitam ſcripſit. II. 19. n. 2.

D

DAntes poſt duo ferme ſaecula in patriam reſtituitur, ac publice coronatur. II. 128. ſeqq. Eius Vaticinium de ſua in patriam reſtitutione 134. n. 10. Eius exemplar a Landino Florentinae Reip. dono oblatum 140. n. 1.
Dathus Auguſtinus. II. 43.

Dathus Leonardus. II. 50. n. 12.
Demetrius Byzantius Ficini familiaris. II. 74.
Diaccetus Franciſcus Oliverii Arduini auditor. II. 15. n. 9. Ficini quoque diſcipulus 75.
Diaccetus Iacobus laud. II. 87. In Card. Iulium Mediceum coniurat 96. ſeqq. In carcerem detruditur 97. Capite plectitur 100. n. 3.
Dominicus Ioannis cit. II. 63. n. 2.
Donatus Alamannus Ficini auditor. II. 75.
Donius Io. Bapt. Burchiellum commentario inluſtrat. I. 19. n. 13.

E

Evangeliorum Graecus Codex. II. 153. n. 4.

F

FAbbruccius Stephanus Mar. laud. I. 27. n. 1. II. 124. n. 7.
Fabricius Io. Albertus T. Livium tranſtuliſſe Landinum refert. II. 116.
Fannius Petrus Ficini amicus. II. 74.
Feduccii Ang. Epiſcopi laus. I. 6. n. 6.
Feltrio Guidoni interpretationes in Q. Horatium dedicat Landinus. I. 226.
Ferrarius Ruger. T. Livium Italice vertit. II. 124. n 8.
Ficinus Marſilius à Coſmo Mediceo alitur. I. 99. Eius Epiſt. Chriſtophoro Landino data 152. ſeqq. Eumdem ad Inſtitutiones Platonicas conſcribendas hortatur Landinus 149. Eiusdem effigies picta. II. 34. laudatur 42. Platonico Convivio interfuit 61. tum Convivio Mediceo 108. Landino gratulatur de Dantis in patriam reſtitutione 128.
Ficinus Medicus Convivio Platonico interfuit. II. 61.
Figlinenſis ager. II. 97.
Florentinae litteraturae primordia. I. 25. ſeqq. praeſertim

tim in Graecis litteris 59. ſeqq. 71. ſeqq.
Florentini populi Hiſtoriam carmine deſcripſit Dominicus a Corella. I. 18. n. 12.
Fontaninus Landinum carpit. II. 139.
Fontius Barptolem. excerpta Dialogorum de Anima ſelegit. I. 135. De eo nonnulla 146. ſeqq. Landinum laudat 177 Citatur. II. 13. 94. n. 11. De Domitio Calderino loquitur 47. n. 4. De obitu Campani agit 53. n. 15. Bernardi Nuthii diſcipulus fuit 65. n 4. Plures Epiſt. Bernardo Oricellario ſcribit 80. n. 1.
Fortuna Ebraeus Ficini auditor. II. 75.
Franciſcus Primus Galliarum Rex Aloyſium Alamannum excipit. II. 91. n. 7.
Friderico Feretrano opus dicat Alamannus Rinuccinus. II. 5. Eius Principis laudes 28. 122. n. 4.
Friderico III. Imp. Matth. Palmerius Orator miſſus. II. 51. n. 12.

G

GAddius Thaddaeus pictor. II. 5.
Galeacii Mediol. Ducis obitus. II. 11.
Galectus Dominic. Ficini amicus. II. 74.
Gaudentius Paganinus de Platonica Acad. Orationem habuit. II. 100. n. 7.
Gemiſtius Georg. primus Florentiam Platonicam doctrinam invexit. II. 55.
Ginorii Zenobii Oratio ſacra. II. 161.
Grandius Guido. II. 152.
Grocini Guilielmi Landini diſcipuli elogium. I. 209. n. 12.
Gryphonius Matth. Epiſc. laudatus. I. 7.
Guaricius Pomponius. II. 81.
Guelphae, ac Gibellinae partis origines. II. 116. n. 1.
Guicciardinus Aloyſius Landini amicus. II. 163.
Guicciardinus Io. Ficini auditor. II. 75.
Guicciardinus Petrus Ficini auditor. ibid.
Guidettus Franciſcus. II. 87.
Guido Arretinus muſicam artem novis inventis auxit. I. 8.

Gui-

Guidones Comites Puppii. I. 3. ſeqq.
Guinigio Paullo Epiſt. ſcribit Landinus, II. 116. n. 1.
Gymnicus Io. II. 6.

H

HOdius Humpredus Demetrii Chalcocondylae vitam ſcribit. II. 44. n. 1. tum Io. Andronici 52. n. 13.

I

IAcobus a Prato Veteri. I. 27. n. 1.
Innocentius VIII. Hermolaum Barbarum Patriarcham Aquileienſem renunciat. II. 44. n. 2.
Ioannes a Prato Veteri I. C. percelebris fuit. I. 26.
Ioanninenſis Monarchia Medicea. II. 40. n. 2.
Iocundi Fr. liber Inſcriptionum. II. 84. n 5.
Iulii Card. Medicei in Platonicae Academiae ſocios ſaevitia. II. 96. ſeqq.
Iuncta Philippus Quintiliani operum editionem Ruperto Acciaiolo dicat. II. 13.
Iuvenalis Latinus orationem habet in funere Bernardi Tarlati. I. 10.

K

KIerheri Io. Epigr. in Landini laudem. II. 192. ſeqq.

L

LAEtus Pomponius laud. II. 43.
Lamius Io. laud. I. 16. n. 12. 66. n. 1.
Landinae gentis origo. I. 24.
Landinus Ant. Franciſcus I. 28. n. 2. 54. n. 3.

Landini Chriſtophori dies natalis. I. 45. ſeqq. Studia iuvenilia 74. ſeqq. Volaterris Latinis litteris operam dat, & Doctoris lauream conſequitur 75. Ad cauſſas agitandas deſtinatur 96. ſeqq. A Mediceis excipitur 99. ſeqq. Eius de Laudibus Magni Coſmi Elegia 101. ſeqq. Petri Medicei in Landinum benivolentia 107. ſeqq. Laurentio Mediceo Epiſt. ſcribit in funere Magni Laurentii 109. ſeqq. Eius progreſſus in Ariſtotelica, Stoica, ac Platonica Philoſophia 117. Eiusdem amores 118. Romam petit 119. Dialogos de Anima conficit 133. ſeqq. Ficinum hortatur, ut libros IV. ad Platonicam diſciplinam edocendam conficiat 149. Epp. Landino ſcriptae 151. 154. 157. 183. 200. Elegiam de Primordiis Vrbis Flor. ad Ant. Caniſianum mittit 166. ſeqq. Florentinae Iuventutis inſtituendae provinciam ſuſcipit 171. ſeqq. Laurentii Medicei praeceptor 172. 182. Florentinum gymnaſium inſtaurat 172. Eius celebriores diſcipuli ibid. & 209. Huic Fr. Io. Carolus Florentinus opus ſuum dicat 191. ſeqq. Landini nuptiae 207. ſeqq. Virgilium commentariis inluſtrat 220. item Q. Horatium 226. ſeqq. Praelectionem habet in Interpretationes Operum Franc. Petrarchae 230. Orationes ab eo habitae recenſentur 234. Idem Laurentii, & Iuliani Mediceorum praeceptor. II. 1. 26. ſeqq. Cum iis Camaldulam ſilvam adſcendit 2. Camaldulenſes Quaeſtiones habet 4. ſeqq. Orationem habet in funere Donati Acciaioli 13. Faeſulis apud Scalam, & Politianum ruſticatur 32. Eius picta effigies 34. Laudatur 40. n. 2. A Laurentio Mediceo alitur 42. Laudatur a Fontio 54. n. 15. Platonico Convivio interfuit, & Orationem habuit, ſententiam Ariſtophanis de Amore exponens 66. ſeqq. Ficini familiaris fuit 73. AEdes ſibi comparat 102. Cancellarius Partis Guelphae ibid. A ſecretis Reip. munus petit ibid. Libros de Nobilitate Laurentio Mediceo inſcribit 105. à quo vocatur ad Convivium 109. Epiſt. Paullo Guinigio Lucenſi mittit 113. Plinianam Hiſtoriam Italicè vertit idid. Eius aegrotatio 115. T. Livii Decadas tranſtuliſſe fertur ibid. Commentaria in Dantem conficit 126. ſeqq. Orationem ante Dantis expoſitionem habet 131. n. 2. aliam deinde, cum Commentarium ſuum Florentinae Reip. offerret ibid. n. 4. AEdes in oppido ad

Collem ſito ei dono dedit Florentina Reſp. 140. Romanam Inſcriptionem interpretatur 143. Elegiam ſcribit in funere Mich. Verini ibid. ſeqq. Iudex artis ludicrum, & Tabellionum renunciatur 144. Auro, argento, aere flavo feriundo praeficitur ibid. Io. Simonettae Sfortiadam Italicam fecit 147. Formularium ſcribendi Epp. edidit ibid. ſeqq. De varietate anni, deque triplici annorum ſpecie Epiſt. ſcribit ibid. Carmine Baldinotti Thomae obitum deflevit 149. n. 2. Pandectas Florentinas inviſit 151. Orationem ſacram habet 161. 162. Eius amici recenſentur 163. Pratum Vetus ſecedit 166. ibique obit 167. ſeqq. Eiusdem Operum catalogus 179. ſeqq.

Landinus Franc. Caecus dictus à Rege Cypri laurea corona donatur. I. 36. ſeqq. Eius vita a Philippo Villanio conſcripta 41.

Landinus Gabriel Poeta Camaldulenſis Monachus. I. 43.

Landinus Iacobus Pictor egregius. I. 25. ſeqq.

Landinus Petrus. I. 45. ſeqq.

Lanfredinus Ant. Ficini diſcipulus. II. 75.

Lanfredini Io. Epiſt. II. 121. n. 2.

Lapinius Euphroſynus. II. 85. n. 7.

Leo Petrus Ficini auditor. II. 75.

Linacri Thomae Landini diſcipuli Elogium. I. 209. n. 13.

Lippius Laur. Ficini amicus. II. 74.

Ludovico XI. Galliarum Regi Donatus Acciaiolus orator mittitur. II. 9. n. 6.

M.

MAchiavellus Nicolaus laud. II. 87. Eius protector Coſmus Oricellarius 86. n. 7. 88. n. 14.

Maffeius Scipio. II. 47. n. 4. 121. n. 3. 125. n. 10.

Magorum pia Societas. II. 158. n. 4.

Manettus Ant. II. 136. n. 11.

Mannetti Iannoctii vitam ſcripſit Alamannus Rinuccinus. II. 8.

Mannius Dominic. Mar. I. 52. n. 2. II. 145.

Mareſcalcus Franc. Ficini auditor. II. 75.

Marmius Franc. II. 86.

Marſuppinus Iunior Landini diſcipulus. I. 173. ſeqq. Eius laus 203. Ficini auditor. II. 75.

Mar-

Marſuppinus Carolus a Landino in Dialogis de Anima loquens inducitur. I. 131. Donati Acciaioli praeceptor fuit. II. 9 n. 6. laudatur 51. n. 12.
Marſuppini Carolus & Chryſtophorus Platonico Convivio interfuerunt. II. 61.
Martellius Dominicus ad Sixtum IV. legatus miſſus. II. 11.
Martellius Nicolaus II. 87.
Martellius Petrus laud. ibid.
Martino Vranio Epiſt ſcribit Ficinus, in qua ſuos diſcipulos recenſet. II. 70. ſeqq.
Medices Bernardus Ficini auditor. II. 75.
Mediceae Catharinae Epigrammata ſua dicat Nic. Martellius. II. 91. n 10.
Medicei Coſmus, & Laurentius Graecos exſules excipiunt. I 64. ſeqq. Bibliothecam inſtruunt ibid. Coſmi mors 67. ſeqq Coſmus Academiam Platonicam Florentiae inſtaurat. II. 55. T. Livii Decadas Alphonſo Aragonenſium Regi dono mitit 113. n. 3.
Medicei Bernardi Oratio ſacra II. 162.
Medicei Ioannes, Sylveſter, & Verius laudd. II. 112. n. 11.
Mediceus Io. Card Bern. Tarlati curae committitur. I. 9. n. 7.
Mediceo Iuliano Commentaria in Iuvenalem inſcribit Domitius Calderinus. II. 47 n. 4.
Mediceus Iulius Card. libertatem Florentinis eripit. II. 96. Coniuratio in eum inita ibid.
Mediceus Laurentius ab intimis Epp utitur Bernardo Tarlato. I. 8. Eidem D. Io. Gualberti vitam dicat Hieronymus Radiolenis 22. n. 15 ſuaſque in Virgilium interpretationes Chriſtoph. Landinus 221. Idem ad Sixtum IV. orator miſſus. II. 11. Cum Landino, aliiſque viris doctis ruſticabatur 32. ſeqq. Academiam Platonicam inſtaurat 38. ſeqq. Vt Platonicorum libri Latini reddantur, curat 55. Convivium Platonicum ruri celebrat 61.
Mediceus Leopoldus Platonicam Academiam inſtaurat. II. 97.
Mediceus Petrus Chriſtophori Landini Maecenas pluribus Elegis laudatur. I. 107. ſeqq. Eius mors. II. 110. n. 1.
Medicei omnes Ficinum adiuvant. II. 72. ſeqq.

Melanchthonus Philipp. Atheum dicit Politianum. II. 158.
Menckenius cit. II. 85. n. 7.
Mercatus Michael Ficini amicus. II. 74.
Micheloctius Bernardus Ficini auditor. II. 75. huic Valeriam Flaccum dicat Benedictus Philologus. I. 148.
Micheloctius Nicol. Ficini auditor. II. 75.
Minerbettiae aedes. II. 143.
Minerbettus Petrus ad Sixtum IV. legatus mittitur. II. 11.
Mirandulanus Picus Ficini familiaris. II. 74. tum etiam Landini 163.
Monaldius Petrus Arduinum Oliverium laudat. II. 15. n. 9.
Mucillanus ager. II. 33.

N

NAldius Naldus Ficini amicus. II. 73.
Nardius Iac. exitum Acad. Platonicae exponit. II. 99.
Nathius Franc. Comes Stabuli Reip. Florentinae. I. 12. n. 9.
Nero Locterius Ficini diſcipulus. II. 75.
Nerus Petrus Ficini diſcipulus ibid.
Neſius Io. Alamannum Rinuccinum laudat. II. 4. Ficini auditor 65. Bernardum Oricellarium laudat 78. n. 1. Eiusdem adoleſcentis Orationes ſacrae 160. 161. 162.
Nicoli Nicolai laus. I. 46. A Leonardo Arretino maledica oratione adgreditur 73. ſeqq.
Nobilitas vera quae ſit. II. 105. ſeqq.
Nobilium Florentinorum deſidia. II. 26.
Nuthius Bernardus Platonico Convivio interfuit. II. 61. Ficini amicus 74.

O

ORicellario Bernardo Elegiam ſcribit Chriſtoph. Landinus. I. 97. n. 2. Idem Antiquitates Romanas conlegit. II. 19. 46. n. 3. Huic Epiſt. Fontius ſcribit 65. n. 4. Idem de Pandectis Florentinis meminit. II. 153. n. 4. Eiusdem elogium 77. n. 1.

Oricellarii Petri elogium. II. 77. n. 3. Coſmi ibid. n. 4. Pallae ibid. n. 5. Ioannis ibid. n. 6. alterius Coſmi ibid. n. 7.
Oricellarius Pallas. II. 84. n. 5.
Oricellarii Io. Reip. Florentinae Prioris effuſae divitiae. II. 10.
Oricellariae Familiae horti, eorumque deſcriptio. II. 82.
Othomanus Turcarum Princeps. II. 123. n. 5.

P

PActiana coniuratio ab Ang. Politiano deſcribitur. I. 221. n. 2.
Pactius Hieronymus laud. I. 179.
Pactius Petrus Ficini amicus. II. 73.
Paleottus Vincentius in Iure Civili ab Ant. de Prato Veteri inſtituitur. I. 26. n. 1.
Palmerius Matthaeus laurea corona donavit Carolum Aretinum, & Orationem habuit in eius funere. I. 81. n. 6. ſeqq. Aliam in funere Alamanni Rinuccini. II. 8. laudatur 43. I. 231. n. 1.
Pandectarum Florentinarum brevis hiſtoria. II. 151. ſeqq. Easdem memorat Bern. Oricellarius 153. n. 4.
Pandulphini Philippi Oratio ſacra. II. 160. n. 5.
Pandulphinus Pandolphus. II. 9. n. 5.
Panhormita Ant. Hermaphroditi libros Coſmo Mediceo dicat. I 66. Eiusdem ſtatura & effigies. II. 188. ſeqq.
Papienſis Iac. Card. Landino Epiſt. ſcribit. I. 183. aliam Gentili Arretino. II. 111. n. 2.
Papinius Io. Ant. Burchiellum Commentario inluſtrat. I. 19. n. 13.
Parentius Marcus Hiſtoricus laudatur. II. 14. n. 7. De Oliverii Arduini obitu agit 16. De peſte loquitur, quae ſub Innocentio VIII. per Italiam ſaeviit 45. De Io. Pici obitu agit 48. n. 6. Eiusdem ſermo facer 160. n. 5.
Parentus Petrus Ficini auditor. II. 75.
Paullus Secundus Pont. Pomponium Laetum inſequitur. II. 52. n. 14. Platinam quoque, & Callimachum ibid.
Paulli Florentini Mathematici aedes. I. 52. n. 2. Idem in Dialogis de Anima introducitur a Landino 132. Eidem

dem elegiam inſcribit Landinus 137. ſeqq.
Peruſini Campanum civitate donant. II. 53. n. 15.
Peruzius Bindo Simon laud. I. 187.
Petrarcha omnium primus Graecas litteras Florentiae excoluit. I. 59. ſeqq.
Petraſancta Franciſcus Ficini auditor. II. 75.
Philelphus Alamannum Rinuccinum laudat. II. 4. Eiusdem laus. I. 46.
Philotimus Conſtantinopolitanus Laur. Medicei hoſpes. II. 106.
Picus Io. cum Landino ruſticabatur. II. 34. laudatur 42. 46. 47. n. 3. 48. n. 6.
Pierleonus Spoletinus Ficini familiaris. II. 74.
Pilatus Leontius Graecas litteras Florentiam invexit. I. 60.
Piſanum bellum deſcripſit Bernard. Oricellarius. II. 80.
Pius III. Pont. Max. laud. II. 49. n. 9.
Platina Barptolem. laud. II. 43. Ficini familiaris 74.
Platonica Academia ſub Leopoldo ab Etruria inſtauratur. II. 97. Eius Academiae ſocii 55. ſeqq. Eorumque placita, ac ridendae opiniones 57. ſeqq.
Platonicum Convivium a March. Franciſco Caſtellioneo quotannis celebratur. II. 101.
Platonis anniverſaria Convivio Florentiae celebrabantur. II. 61. ſeqq.
Plutarchi vitas aliquot, aliaque ejusdem opuſcula latinè vertit Alamannus Rinuccinus. II. 7. ſeqq. Alias vitas vertit Donatus Acciaiolus 14.
Poggii laus. I. 46. Obitus eiusdem Elegia a Landino laudatur ſeqq. Landini fuit amicus 149. ſeqq. Alamanni Rinuccini Praeceptor. II. 4. Don. Acciaiolum Graecas litteras docet 9. n. 6.
Politiani amores. I. 110. Landini fuit auditor 173. Eius elogium 186. ſeqq. Eiusdem Ode in Landini laudem 218. n. 3. Picta eius effigies. II. 34. laus 42. obitus 48. n. 6. cum Ficino familiaritas 74. Mediceo Convivio interfuit 108. Gentilem Arretinum laudat 111. n. 2.
Pontanus laud. I. 212. n. 8. II. 54. n. 15.
Porcaria coniuratio. II. 19. n. 1.
Prati Veteris deſcriptio. I. 24.
Pulcius Lucas. II. 43.
Pultrius Laurentius. I. 13. n. 9.

Q

Qvarqualius Cherubinus Ficini familiaris. II. 74.

R

RAbatta Matth. Ficini diſcipulus. II. 75.
Rainaldus a Caſentino. I. 13. n. 9.
Raynerius Landini amicus. II. 163.
Redditus Philippus. II. 80.
Reuclini Io. Landini diſcipuli elogium. I. 109. n. 10.
Eiuſque fratris Dionyſii ibid. n. 11.
Riarius Cardin. Sixti IV. nepos in carceres detruſus. II. 12.
Ricaſulanus Bindaccius Landini auditor. I. 173. ſeqq. tum Ficini. II. 75. citatur 79. n. 1.
Riccardi Marchiones laudati. I. 99.
Riccardius Subdecanus laud. II. 19. n. 1. 46. n. 3. 81.
Riccardus Anglarienſis Ficini familiaris. II. 74.
Ridolphius Laurentius Landini amicus. II. 163.
Rimicinus Franc. Ficini auditor. II. 75.
Rinuccini Alamanni elogium, & ſcripta. II. 3. n. 4. ſeqq. Sermo ſacer 160. n. 5. Mediceo Convivio interfuit 109.
Romanae Vrbis hiſtoriam deſcripſit Bernard. Oricellarius. II. 81.
Romena Iacobus concionator eximius. I. 13. n. 10.
Roſatus Io. Ficini auditor. II. 75.
Roſſius Hieronymus Ficini amicus. II. 74.

S

SAbellicus M. Ant. T. Livium Landinum tranſtuliſſe refert. II. 116.
Sabinus Floridus Pomponium Laetum laudat. II. 52. n. 14.

Sal-

Salvetto Iac. Elegiam mittit Landinus de laudibus Magni Coſmi. I. 102. n. 3.
Salviatus Franc. Piſanus Archiepiſc. laqueo ſuſpenſus. II. 11.
Salviatus Iac. Nicolaum Angelium Bucinenſem Profeſſorem Florentiam arceſſit. II. 64. n. 3. Eiuſdem laus. I. 162.
Salviatus Robertus Landini amicus. I. 149. ſeqq. Huic Epiſt. ſcribit Landinus 158. ſeqq.
Salvinius Salvinus. I. 21. n. 2.
Salvinus Sebaſtianus Ficini amicus. II. 74.
Salutati Coluccii laus. I. 46.
Saxius Paullus Verini Mich. praeceptor. II. 144.
Scala Barptolem. Altieram Albitiam amore proſequitur. I. 120. n. 1. Ei elegiam ſcribit Chriſtoph. Landinus 122. Landino familiariter utitur 149. ſeqq. eique Epiſt. ſcribit 157. n. 5. Huius Coſmianae Conlectiones. II. 19. n. 2. Aliam Landino Epiſt. ſcribit 50. n. 1. laudatur 42. 54. n. 15. Cum Landino munere ſcribendi publicas litteras fungebatur 105. n. 4. Eiuſdem ad poenitentiam exhortatio 161.
Schelhornius Georg. II. 19. n. 2. Atheum dicit Ficinum 158.
Sebaſtianus Presbyter Ficini diſcipulus. II. 75.
Seraphicus Ant. Ficini amicus. II. 74.
Serriſtorius Io. II. 97.
Sfortia Franc. II. 123. n. 5.
Sfortia Ludovicus Dux Mediol. Chalcocondylam apud ſe vocat. II. 44. n. 1.
Simeon de Colle Landini amicus II. 163.
Simonettae Io. Sfortiae gentis hiſtoriam Thuſcam fecit Landinus. II. 147.
Sixto IV. legatio a Florentinis conſtituitur. II. 11. Eius in Florentinos ira 12.
Soderinus Paullus Landini auditor. I. 173. ſeqq.
Soderinus Petrus Ficini auditor. II. 75.
Sottomaior Ant. Antonii Brucioli opera defendit. II. 92.
Sozomenus Piſtorienſis. II. 50. n. 12.
Straeleri Io. Landini diſcipuli elogium. I. 209. n. 9.
Strozzae Pallantis vitam ſcripſit Io. Argyropulus. I. 71.
Strozza Laur. II. 81. 82.
Sultanus AEgypti Rex Mediceo Laur. legatum miſit cum muneribus. I. 68. n. 2.

Ta-

T

Tanius Io. vir ſanctitate inluſtris. I. 13.
Tarcaniotae Marullo carmen Crinitus inſcribit. II. 34. ſeqq.
Tarlati Bernardi elogium. I. 7. n. 7.
Tenſira Ludovicus Landini diſcipulus. I. 209. 217.
Thiphernatium bellum deſcripſit Bernardus Oricellarius. II. 80.
Thomas a Caſentino. I. 13. n. 10.
Thomaſini Clementis elogium. I. 23. n. 16.
Thuſcani Matth. Carmina in Landini laudem. II. 136. n. 11.
Traverſarius Ambroſius laud. I. 43. 46.
Trithemius Io. II. 136. n. 11.
Tudertinus Angelus Landinum noſtrum aluit. I. 74.
Turrius Stephanus Mediolanenſis ad Landinum curandum arceſſitur. II. 115.
Tuſcanella via. I. 51. n. 2.

V

Vaivodae Franciſci Vngariae Ducis funus. II. 9. n. 6.
Valor Barptolem. Ficini amicus. II. 74.
Valor Nicolaus Ficini auditor. II. 75.
Valor Philippus Ficini auditor ibid.
Varchius Coſmum Oricellarium laudat. II. 85. n. 7.
Vaſarius Georgius vitam Iacobi Landini deſcripſit. I. 30. n. 5. ſeqq. De Puteo Tuſcanello loquitur 51. n. 2.
Vbaldinus Io. Bapt. cit. II. 90. n. 6.
Verini Michaelis mors, & elogium. II. 143. ſeqq. Epitaphium a Politiano conſcriptum 146. n. 5.
Verinus Vgolinus de favore Mediceae gentis in Landinum loquitur. I. 100. n. 2. Flammettam puellam adamavit 120. n. 1. Landini fuit auditor 173. Carmen Landino inſcribit 177. Eiuſdem elogium 199. Elegia. II. 35. n. 2. Epiſtolae mss. 46. Landinum laudat. 136. n. 11.

Veſpa-

Veſpaſianus librarius Florentinus Ant. Allii vitam deſcripſit. II. 63. n. 2.
Veſpuccius Georgius Io. Reuclini amicus. I. 213. n. 10. Eiusque fratris Dionyſii 215. n. 11 tum Ficini. II. 74. Convivio Mediceo interfuit 107. Eiusdem Oratio ſacra 162.
Vgolinus Baccius Ficini amicus. II. 75.
Victorius Bernardus Ficini auditor. II. 74.
Victorius Franc. laud. II. 87.
Villanus Philippus vitam edidit Franc. Landini. I. 41.
Villegas Ferd. totum ferme Landini in Dantem Commentarium exſcribit. II. 199.
Vinciguerra Antonius Landini amicus. II. 163.
Vmbroſae Vallis aſceterium. I. 5. n. 5.
Vngarus Io. poſtea Callixtus III. Antipapa. I. 12. n. 8.
Volaterranus Raphael de Landino obloquitur. II. 125. n. 10.
Volaterris Academia fuit. I. 78. n. 2. ſeqq.
Voſſii error. I. 81. n. 6.
Vranio Martino Epiſt. ſcribit Ficinus, qua ſuos amicos enumerat. II. 70. ſeqq
Vrſini Iordani funus oratione Landinus proſequitur. I. 235.
Vrſini Nicolai laudes a Landino celebrantur. I. 234. n. 1.
Vtopienſis Anonimus Landinum carpit. II. 121. n. 3. 139.

Z

ZEffio Franciſco Epiſt. Fontius ſcribit. II. 94. n. 11.
Zenus Apoſtolus cit. II. 80. 81. 83. n. 4. 85. n. 6.
Zocchii Io. exhortatio ad poenitentiam. II. 61.

FINIS.

Digitized by Google